

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ, 1855.

ΤΟΜΟΣ ΣΤ'.

ΦΥΛΛ. 137.

ΘΑΝΟΣ ΒΛΕΚΑΣ

—ο—

(Ίδε φυλλάδ. ΡΑΔ' ΡΑΕ' και ΡΑΣΤ')

I.

Ἡ δίκη τοῦ Θάνου.

Διὰ τῶν πολλῶν συστάσεων δὲν κατώρρωσε μὲν ὁ Θάνος ν' ἀπολυθῆ, ἀλλὰ τοῦλάχιστον παρεπέμψθη ἐνώπιον τῶν ἐνόρκων, διὰ νὰ δικασθῆ ἐπὶ συνεργείᾳ ληττείας. Ἐπρεπεν ὅμως νὰ συστηθῆ κακουργοδικεῖον, τὸ ὁποῖον συνεκλειετο ἅπασι ἢ δις τοῦ ἐνιαυτοῦ. Κατὰ καλὴν τύχην συνέπεσε τότε νὰ συστηθῆ τοιοῦτο, διότι πρὸ πολλοῦ δὲν εἶχε γίνῃ σύνοδος, καὶ μάλιστα ἔδρα ὤρισθη ἡ Χαλκίς, μεταξὺ δὲ τῶν μαρτύρων προσεκλήθη καὶ ὁ Ἡφαιστίδης. Αὐτὸς διέμενε τότε ἀργὸς ἐν Λαμία, διότι ὁ ἐπιθεωρητὴς τῶν Σχολειῶν, τὸν ὁποῖον ὠνόμαζεν ἀράσιον αὐλὸν, ἐπὶ τέλους τὸν ἀντέμειψε διὰ τοὺς σαρκασμούς του. Ὁρρολούμενος τῆς εὐκαιρίας ταύτης, διὰ

νὰ μεταβῆ συγχρόνως εἰς Ἀθήνας, ὅπου εἶχε σκοπὸν νὰ ἐκδώσῃ τὴν γραμματικὴν του, ἀνεχώρησεν ἐκ Λαμίας. Θέλω ἐπισκερβῆ ἔλεγε, τὰς ταλαιπώρους Θήβας καὶ τὰς μεγαλοπόλεις Ἀθήνας.

Ὅταν ὁ Ἡφαιστίδης παρέστη ἐνώπιον τῶν Συνέδρων, διὰ νὰ καταβῆσθαι περὶ Θάνου, ἦτο πλήρης ἀγανακτικῆτος διὰ τὰ παθήματα αὐτοῦ τοῦ ἀγαθοῦ γεωργοῦ ἐν ἐκτάσει ἐξέθεσε τὰς ἀρετὰς του, τὴν φιλοπονίαν του, τὴν σεμνότητά του, τὴν εὐπορίαν τὴν ὁποῖαν διὰ μακρῶν κόπων καὶ στερησέων ἀπέκτησε καὶ τῆς ὁποίας ἐν ἀκαρεῖ τὸν ἐστέρησαν οἱ καλοὶ χωροφύλακες, οἱ ὑπηρεταὶ τοῦ νόμου καὶ φύλακες τῆς τάξεως. Ἡ ἀντίθεσις τῆς ἀμνηστίας τοῦ Τάσου, ἀληθῶς ἐνόγου, καὶ τῆς ἀπηνόου καταδιώξεως τοῦ Θάνου, δίδοντος εὐθύνας διὰ τὰς πράξεις ἐκείνου, συνεκίνησε τοὺς ἐνόρκους. Ὁ Πρόεδρος τὸν διεκοίψε πολλάκις μνηστρίζοντα τοὺς νόμους καὶ τὰς ἀρχάς, ἀλλὰ δὲν ἴσχυσε νὰ βῆσθαι φραγμὸν εἰς τὸν ἀπολυθέντα χειμαρρὸν. Naί! εἶπεν, εἰς τὸν Πρόεδρον, ἔχετε δίκαιον, καὶ οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Βαραββᾶν ἀπέλυσαν. ἂν καὶ ἡ παλαιὰ Διαθήκη λέγει, σταθμίον μέγα καὶ μικρὸν, βδε.λυκτὰ κατὰ Κιρῖω. Ὁ Εἰσαγγελεὺς οὐχ ἤττον ὑπεστήριξε σπουδαίως

τήν κατηγορίαν. Αὐτὸς ἦτο τῶντι ἐκ τῶν πεινώντων καὶ διεψώντων τὴν δικαιοσύνην, ἀλλὰ δυστυχῶς τὰ δεινὰ τέρατα διέσχίζον τοὺς ἀραξαίους ἰστούς του, ἐν οἷς περιεπλέκοντο τὰ μικροσκοπικὰ ἔντομα, τὰ ὅποια δι' ἀφανούς καὶ συχνάκις κομπομένου νήματος ἰσχυροτάτης κατηγορίας ἠγωνίζετο νὰ σύρῃ ἐντὸς τοῦ δρυφράκτου. Ἡ τέχνη του λοιπὸν συνίστατο εἰς τὸ νὰ πλατύνῃ τὰ πράγματα καὶ τὰς μύϊας νὰ μεταποιῆ εἰς ἑλέφαντας. Προομιάζων ἀπεικόνισε τὸν καταποτισμὸν τῆς κοινωνίας ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἀδικημάτων πνιγόμενης, πρὸς ἧν οἱ ἔνορκοι μόνον δύνανται νὰ τείνουν χεῖρα βοήθειας. — Ἡ ἀτιμωρησία, ἔλεγεν ἀναβιβάζων τὴν φωνήν καὶ κρούων τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς τραπέζης, τῆς ὁποίας τὸ ἦμισυ ἐκάλυπτεν ἡ τεράστιος γαστήρ του, ἡ ἀτιμωρησία ἐκορύφωσε τὸ κακὸν καὶ σήμερον ὅλοι περιμένουν νὰ μάθουν, ἂν ὑπάρχουν νόμοι ἢ ἂν ἐκοιμήθησαν. Δὲν εἶναι μόνον παράδοσις τοῦ ὄρκου σας ἡ ἀπόλυσις ἐνόχου, εἶναι πρόκλησις πρὸς τοὺς βέποντας πρὸς τὴν κακουργίαν, νὰ ἐφορήσουν κατὰ τοῦ ἀθῶου, κατὰ τοῦ ἐργατικοῦ πολίτου, κατὰ ὑμῶν αὐτῶν. Ἡ συνέργετα ληστείας εἶναι ὀλεθριωτέρα τῆς ληστείας αὐτῆς — Καὶ γνωρίζων τὰ κομψὰ τῆς τέχνης καὶ τὴν ἐκ τοῦ πανούργου τροφήν, ἀφοῦ ἐνέσπειρε τὸ τολμηρὸν τοῦτο ἀπόφθεγμα, διέκοψε τὸν λόγον τοῦ ἐναρμυζόμενος μεθ' ἡδονῆς εἰς τὰ ἐφ' ὧν τῶν προσώπων τῆς ἀπορίας σημεῖα. — Ναὶ δεινότερα ἢ σὺν ἔργεια, διότι ἂνευ αὐτῆς δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ληστεία. Ἄν δὲν προδώσουν εἰς τὸν ληστὴν τὴν εὐκαιρίαν, ἂν δὲν δώσουν εἰς αὐτὸν τὰ σημεῖα πόθεν ἔρχονται οἱ καταδιώκοντες, ἂν δὲν παρέξουν εἰς αὐτὸν τόπον κατακρυφῆς, ἂν δὲν χορηγήσουν τροφήν, ἂν δὲν ἀποκρύψουν τὰ ληστευθέντα, οὐδέποτε, μὰ τὴν δικαιοσύνην! μὰ τοὺς πολιοῦχους νόμους! οὐδέποτε γίνεται ληστεία.

Μεγάλη χασμωδία ἐγένετο, ὅταν ὁ Εἰσαγγελεὺς ἐνητοχολῆθῃ ν' ἀναλύσῃ τὴν κατάθεσιν τοῦ Ἡφαιστιδου. εἶναι πιθανὸν ἄνθρωπος λόγιος, καταγινομένου εἰς τὴν γραμματικὴν καὶ τὴν τεχνολογίαν καὶ ἀπαξ τῆς ἐβδομάδος πίνων αἰγείου γάλα εἰς τὴν καλύβην τοῦ θάμου, ν' ἀγνοῆ, τί γίνεται κατ' ὅλον τὸν λοιπὸν χρόνον ἐντὸς αὐτῆς τῆς καλύβης.

— Βέβαια, εἶπεν ὁ Ἡφαιστιδὴς ἐρθωθείς, οὐ πίνετε ἀπαξ τοῦ μηνὸς τὸ κωλακρέτου γάλα καὶ διὰ τοῦτο

Εὐτυχῶς τὸν διέκοψεν ὁ Πρόεδρος ὡς θορυβοῦντα, μὴ ἐνοήσας τί εἶδους γάλα εἶναι αὐτὸ, τὸ ὅποιον καὶ ὁ Πρόεδρος ἐπινεν, ἦθελε δὲ νὰ προσθήσῃ. . . διὰ τοῦτο ἔγινε τοιοῦτος καὶ τηλικούτος προγαστῶρ.

— Βέβαια, ὁ ἐξηγῶν τὸν Οἰκονομικὸν τοῦ Ξενοφάντος καὶ τὰ Βουκολικά τοῦ Θεοκρίτου ἠδύνατο νὰ κατασκευασθῆται ὑπὸ τῆς πλάνης, ὅτι ἐντὸς αὐτῆς τῆς καλύβης ἐγίνοντο μόνον τυρὸς καὶ βούτυρον, διότι αὐτῶν ἐγεύθη.

— Ὡ ἀγευστέ τοῦ

Ὁ Πρόεδρος πάλιν διέταξε σιωπὴν ἀλλ' ὁ Ἡφαιστιδὴς ἀπήνην, ὅτι τὸν εἶναι ἀδύνατον, διότι θέλει διαρραγῆ.

— Σὲ διατάττω λοιπὸν νὰ ἐξέλθῃς ἐξω τοῦ ἀκροατηρίου

Μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Ἡφαιστιδου ἀπεπεράτωσεν ἡσύχως τὴν ἀγόρευσίν του ὁ Εἰσαγγελεὺς, πολλὰς εἰπὼν βόθδους ἐν γωνίᾳ, μεθ' ὃ ὁ Συνήγορος ἀπήνην, πλέκων τὸν στέφανον τοῦ ἐναρέτου διδασκάλου, ὅστις ἔγινε τὸ κύριον θέμα τῶν συζητήσεων, ὡς ἂν ἐπρόκειτο πλέον περὶ αὐτοῦ μόνου. — Τίς πταίει, ἔλεγε βῆτορθεύον καὶ ὁ Συνήγορος, ἂν ἡ κοινωνία καταμαστίζεται ὑπὸ τῆς ληστείας; ὁ Ἡφαιστιδὴς, ὅστις ἐπίστευσεν εἰς τὴν ἀθώτητα ἀγαθοῦ γεωργοῦ, ἢ οἱ δαψιλεύοντες τὰς ἀμνηστειὰς καὶ τὰς χάριτας εἰς τοὺς ἐξ ἐπαγγέλματος ληστὰς καὶ τοὺς ἀξίους ἀγχόνης, καὶ οἱ μεταχειριζόμενοι ὅλην τὴν αὐστηρότητα τῶν νόμων κατ' ἐκείνων, οἵτινες ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου των τρώγουσιν τὸν ἐπιούσιον ἄρτον; ὁ Ἡφαιστιδὴς, ὅστις μᾶς διδάσκει τὴν παιδείαν τῶν προγόνων μας, ἢ οἱ περιποιούμενοι τοὺς λύκους καὶ κακοποιούντες τὰ πρόβατα; Δὲν ἔπρεπε νὰ σᾶς φαίνεται παράδοξος τοιαύτη τῶν πραγμάτων κατάστασις, ὅταν ὁ ἀθῶος χρησιμεύῃ ὡς ἀποπομπῆς τῆς ἀτιμωρησίας, διὰ νὰ καλυφθῇ τὸ ὄνειδος τῆς ἀτιμωρησίας τῶν ἀλιτηρίων. — Ὁ Πρόεδρος ἐπέπληξε διὰ τὴν παρέχασιν ταύτην τὸν Συνήγορον καὶ ἀπεπεράτωσεν τὴν συζήτησιν, μετ' ὀλίγον δὲ ἐπανεθρόντες οἱ ἔνορκοι διὰ τῆς ἐτμηγορίας των ἐκήρυξαν τὸν θάμον ἄθῶον.

Ὁ Ἡφαιστιδὴς εἰσεπήδησε περιχαρῆς εἰς τὸ ἀκροατήριον, καὶ ἐναγκαλισθεὶς τὸν θάμον, ἐκραξέ:

Σίσωκ' ὡς ἴσασιν Ἑλλήνων ἔσοι.

Ὁ δυστυχὴς θάμος ἦτο τότε καταβεβλημένος, ὡστε ἐδίσταζε νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ἔπαυσαν τὰ δεινὰ του. Ἐάνθηρά χρώματα τοῦ προσώπου του ἐξέλιπον, καὶ ὡς ἐκ τῆς μακρᾶς ἐν ἀφεγγεῖ τόπῳ διαμονῆς, οἱ ὀφθαλμοὶ του συμμύνοντες ἀπέφευγον τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ἐν γένει δὲ εἶχεν ὄψιν ὡς ἐξελθὼν ἐκ τοῦ ἄντρου τοῦ Γροφωνίου. Ὁ Ἡφαιστιδὴς τὸν παρέλαβεν εἰς τὸ κατάλυμά του περιποιούμενος αὐτὸν ὡς πατῆρ, καὶ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας λοιδορῶν τοὺς Εἰσαγγελεῖς καὶ τὴν Κυβέρνησιν καὶ τοὺς νόμους. Ὡ Δημοσθενες! δὲν εἶναι πλέον τρία τὰ θηρία τῆς Ἀθηνᾶς, ἡ γλαυξ, ὁ δράκων καὶ ὁ δῆμος, εἶναι ἀναρίθμητα, Ἴπουργοί, Εἰσαγγελεῖς, Μοίραρχοι, Ἐπιβεωρηταὶ Σχολείων.

Διὰ ν' ἀπέλθουν εἰς Ἀθῆνας ἀνέμειναν ἡμέρας τινὰς, ἕως οὗ νὰ εὐρεθῆ ἀποχωρῶσα συνοδία μὴ κινδυνεύουσα ἐνεκα τῶν ληστῶν. Μεταξὺ τῶν πολλῶν συνοδοιπόρων ἦσαν δύο περίεργα πρόσωπα, ἀντιθέτως διακείμενα, ὁ μὲν Ἱεραπόστολος Ἀμερικανός, ὁ δὲ καλόγηρος γνωστός διὰ τὸ μισαλλόθρησκόν του. Πρῶτ' ἀνεχώρησαν ἐπιπλοὶ ἐκ Χαλκίδος, μὴ γνωρίζοντες ἀλλήλους, ἀλλ' ὁ Ἀμερικανός ἐπλησίασεν ἀμέσως τὸν Ἡφαιστιδὴν, ὡς λογιώτερον τῶν ἄλλων, ἐλάλει δὲ κάλλιστα τὴν ὁμιλουμένην.

— Εἶσθε διδάσκαλος Ἑλληνικοῦ Σχολείου;

— Ἦμην.

— Σᾶς ἔπαυσαν φαίνεται;

— Μάλιστα ἡ ἐπεθεώρησαν.

— Καὶ σᾶς εὐρήκων ἐλλείψεις;

— Ὅχι! πλεονασμούς.

— Πῶς;

— Ὅτι μέφομαι τὴν ἀμάθειαν. Σεῖς δὲ ποῖος εἶσθε;

— Εἶμαι ἱερεὺς Ἀμερικανός.

— Καὶ πῶς ἀφήτατε τὴν εὐνομουμένην πατρίδα τοῦ Οὐασιγκτῶνος καὶ τοῦ φραγκλίνου, προτιμῶντες τὴν ὑπὸ τῶν κακίστων θεσμῶν κατατροχουμένην Ἑλλάδα.

— Οἱ Ἀμερικανοὶ εἶναι ὅλοι φιλέλληνας καὶ μ' ἔστειλαν, διὰ νὰ κηρύξω τὸν λόγον τῆς ἀληθείας καὶ νὰ συντελέσω εἰς τὴν διάδοσιν τῆς παιδείας εἰς τὴν πατρίδα τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν, τοὺς ὁποίους θαυμάζομεν, καὶ καταγινομένου νὰ μιμηθῶμεν ὡς ἄκρα παραδείγματα πολιτικῆς συνέσεως καὶ ἀρετῆς.

— Πλὴν πῶς δύνασθε νὰ μᾶς διδάξετε, ἐνῶ δὲν εἶσθε ἐγκρατεῖς τῆς ἑλληνικῆς;

— Δὲν προτιθέμεθα νὰ σᾶς διδάξωμεν τὴν ἀρχαίαν, ἀλλὰ τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.

— Δηλαθὴ νὰ μεθερμηνεύσῃτε τὰς Γραφὰς εἰς τὴν κακόζηλον ἐκείνην μιζοῦσάντων γλῶσσαν, μισθῶντες ἀγοραῖόν τινα ἡμιμαθῆ, ὅστις σᾶς καπηλεύει αὐτὸν τὸν ἄβλιον ῥῶπον.

Ὁ Ἀμερικανός ἠπόρησε διὰ τὴν αὐστηρὰν ταύτην κρίσιν τοῦ Ἡφαιστιδου καὶ ἐσκεπτετο ν' ἀπαντήσῃ εὐστρόφως, ὡστε νὰ καταστήσῃ ἀπαθέστερον τὸν διάλογον. Ἐν τοσοῦτῳ ὁ Πάτερ Λαυρέντιος, οὐτως ἀνομάζετο ὁ καλόγηρος, ὅστις εἶγεν ἀδιαλείπτως προσεκτικὸν βλέμμα ἐπὶ τοῦ Ἀμερικανοῦ, ἀκούσας ζωηρότερον διάλογον καὶ τὴν φωνὴν τοῦ Ἡφαιστιδου ἐντονωτέραν, ἐκέντησε τὸν ἴππον του, καὶ προπορευθεὶς τῶν ἄλλων ἔφθασε πλησίον τοῦ Ἡφαιστιδου.

— Κύριέ μου, εἶπεν ὁ Ἀμερικανός, συγχωρήσατέ με μίαν παρατήρησιν. Ἡμεῖς οἱ ξένοι εὐρισκόμεθα εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν θέλοντες νὰ μάθωμεν τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσάν σας. Γραμματικὴ αὐτῆς δὲν ὑπάρχει, ὅλοι δὲ οἱ λόγοι δὲν εἶσθε μεταξύ σας σύμφωνοι.

— Ἀκολουθήσατε τὴν ἀρχαίαν, ἀπήνην ὁ Ἡφαιστιδὴς, οὐδὲ ὁὓς προσέξατε εἰς τὴν γειτονίαν τοῦ καλογῆρου.

— Πλὴν σήμερον οὔτε ὁμιλεῖτε οὔτε γράφετε κατὰ τὴν ἀρχαίαν.

— Πᾶν τὸ μὴ ἀρχαῖον σόλοικον.

— Εἶσθε ἐξ ἐκείνων φαίνεται, οἵτινες καταγινομένοι ν' ἀναστήσουν τοὺς κεκοιμημένους. Ἡ πρόθεσίς σας εἶναι εὐγενής, πλὴν δόσατέ με τὴν ἀδειαν ν' ἀμφιβάλλω περὶ τοῦ κατορθωτοῦ.

— Ἀμφιβάλλετε ὅσον θέλετε.

Nāpe καὶ μέμασ' ἀπιστεῖν, Ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν.

— Σᾶς λέγω, ὅτι ἀμφιβάλλω, διότι ἡμεῖς ἐν Ἀμερικῇ δὲν διώκομεν τὴν ἄκραν τελειότητα. ἦτις ὑπερβαίνει τὰς δυνάμεις τῶν ἀνθρώπων καὶ εἶναι ἰσχύριον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ ἐπαρκούμεθα εἰς τὸ φυσικῶς δυνατόν καὶ εἰς τὸ σχετικὸν καλὸν, καὶ διὰ τοῦτο

προοδεύομεν ἀνεπιστρέπτι καὶ δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν, ταχύτατα, διότι οὐδὲν βῆμα γίνεται ἐπὶ ματαίῳ.

Ὁ Πάτερ Λαυρέντιος κύβας τὴν κεφαλὴν ἐπιβύρισε πρὸς τὸν Ἡφαιστιδὴν. Μὴ διδῆς ἀπάντησιν εἰς αὐτὸν τὸν θεοκατάρατον, εἶναι λουθηροκαλεῖνος.

Ὁ Ἡφαιστιδὴς ἐστράφη πρὸς τὸν νοουθετοῦντα, καὶ ῥίψας ἐπ' αὐτοῦ βλέμμα οἴκτου, ἐξηκολούθησε τὸν διάλογόν του.

— Ἐνοῶ αὐτὸ, τὸ ὅποιον λέγετε, ὅταν τὸ τέλειον εἶναι ἀγνωστὸν· ἀλλ' ὅταν εἶναι γνωστὸν καὶ κείτῃ ἐν τῷ μέσῳ, πῶς δύνασθε νὰ τὸ παρατρέξετε;

— Οὐδέποτε τὸ τέλειον κείτῃ ἐν μέσῳ, ἢ ἐν τριῳδῳ.

— Πῶς; ἰδοὺ ἔχομεν τοὺς ἀρχαίους ποιητὰς, τοὺς ἱστορικούς, τοὺς ρήτορας· αὐτοὺς ἀκολουθοῦντες δὲν σφάλλομεν.

— Δὲν εἶμαι σύμφωνος, ὅτι δύνασθε νὰ τοὺς ἀκολουθήσετε, καὶ ἂν κατ' ἐξαιρέσιν εἰς ἐκ τῶν ζώντων κατώρθωσεν νὰ τοὺς πλησιάσῃ, γνωρίζετε ὅτι εἰς οὐδεῖς.

— Ἔχετε δίκαιον, διότι μετὰ τὸν Λάμπρον Φωτιάδην δὲν γνωρίζω πλέον ἄλλον Ἕλληνα, πλὴν τοῦτο προήθε διότι ἐγκατέλιπον τὴν εὐθεῖαν ὁδόν.

— Βλέπετε ἀπέκαμαν ζητοῦντες τὸ ἀδύνατον. Ἡμεῖς ἐν Ἀμερικῇ

— Φρίκη! φρίκη! ὑπέλαβεν ὁ Πάτερ Λαυρέντιος ὑψῶσας ὀλίγον τὴν φωνήν, ὅφισ φαρμακερὸς, γέννημα ἐχιδνῶν.

Τότε παρετήρησε καὶ ὁ Ἀμερικανός τὸν καλόγηρον· δὲν διέκρινεν ὁμῶς τὰ ἐπιφωνήματά του καὶ ἐξηκολούθησε λέγων·

— Ἡμεῖς ἐν Ἀμερικῇ ἰδοὺ πῶς σκεπτόμεθα ἐπὶ ὅλων τῶν πραγμάτων. Ὁρθότερον εἶναι τὸ παρὰ τῶν πλειόνων ἐπιδοκιμαζόμενον· ἀγαθοὶ οἱ δύο ὑπὲρ τὸν ἓνα. Ὅτι λοιπὸν παραδέχονται οἱ πολλοὶ, τοῦτο εἶναι σύμφωνον μετὰ τὸν κοινὸν νοῦν, common sense, καὶ τοῦτο ἀσπαζόμεθα.

— Πῶς γίνεται; Οἱ πλείστοι εἶναι οἱ ἀμαθέστεροι, τὰ ἀμεινὰ κάρηνα· εἶναι δυνατόν αὐτοὶ νὰ βυθίσουν τὴν γλῶσσαν; Καθ' ὑπόθεσιν ὅτι συντάσσεται μετὰ γενικῆς, οἱ πλείστοι τὸ συντάσσουσιν μετὰ αἰτιατικῆς, ἢ δοτικῆς, ἔπεται τάχα, ὅτι εἶναι τὸ ὀρθότερον; Καὶ κατὰ τὰ λοιπὰ τὸ αὐτό· ὅταν ἀσθενῆτε, δὲν ἐρωτᾶτε τοὺς πλείστους, ἀλλὰ τὸν δόκιμον ἰατρόν.

— Βλέπετε, εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ καλόγηρος, δὲν παραδέχεται τὴν θεῖαν παράδοσιν τῆς μιᾶς καθολικῆς, ἀποστολικῆς καὶ οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας.

— Ἔχετε δίκαιον, διότι δὲν σᾶς ἐξήγησα τὸ ὅλον. Τοὺς πολλοὺς διδάσκουσιν οἱ σοφώτεροι, ἀλλ' αὐτοὶ φέρουν ἀποδείξεις, διὰ συλλογισμῶν καὶ δι' ἐναργείας, by evidence. Ὅτι λοιπὸν κατασταθῇ ἐναργὲς εἰς τὸν κοινὸν νοῦν, αὐτὸς τὸ παραδέχεται, καὶ ὅταν τὸ ἀπορήσει, εἶναι σημεῖον ὅτι δὲν κατέστη ἐναργὲς. Πᾶς τέλειος μηχανισμὸς ἔχει τὸ ἀντιστήκωμά του, the regulator.

— Διάλληλος τρόπος, ὑπέρου περιστροφή! ἀνέκραξεν ὁ Ἡφαιστιδὴς. Ὅταν ὁ Γαλιλαῖος ἐδίδα-

σκειν, ὅτι ἡ γῆ κινεῖται περὶ τὸν ἥλιον, τίς εἶχε δίκαιον, αὐτός, ἢ ὁ κοινὸς νοῦς, ὁ τῶν ἀμαθῶν καὶ δεισιδαιμόνων ὄμιλος; . . .

— Μὴ λέγε βλάσφημα· ὅταν ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ εἶπε· Στήτω ὁ ἥλιος κατὰ Γαθαῶν, καὶ ἡ σελήνη κατὰ φάραγγα διδῶν. . . . παρεβῆ λέγων ὁ καλόγηρος.

— Ἴδού, ἐξηκολούησεν ὁ Ἑραϊστίδης, εἶτι καὶ σήμερον ὑπάρχουν οἱ δοξάζοντες, ὅτι ὁ ἥλιος κινεῖται. Ὁ κοινὸς νοῦς εἶναι τέκνον τῆς πλάνης καὶ δὲν ἀπαρνέεται τὴν μητέρα του.

Ἐντοσούτω καὶ οἱ ὀπίσθεν ἐρχόμενοι ἤκουσαν ὅτι γίνεται ζωηρὸς διάλογος, καὶ ἐνόησαν ὅτι πρέπει νὰ εἶναι περιέργως ὡς ἐκ τῆς ιδιότητος μάλιστα τῶν διαλεγόμενων· ἐκέκτησαν δὲ τοὺς ἵππους τῶν διὰ νὰ πλησιάσουν. Μόνος ὁ Θάνος οὐδεμίαν εἶχε περιέργειαν, ἀλλὰ ἐτέρεπετο εἰς τὴν καλλονὴν τῆς φύσεως, τῆς ὁποίας εἶχε στερήσῃ πρὸ πολλοῦ. Αἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου τὸν ἐξωογόουν, καὶ ἡ θεὰ τοῦ αἰθέριου οὐρανοῦ, τῆς γλαυκῆς θαλάσσης, τῶν γιλόφων, τῆς γλῆος, τῶν δένδρων, τὸν ἐπλήρουν θαυμασμοῦ, ὡς τὸν τυφλὸν, ὅστις αἴφνης ἀέδωσε. Ὅταν ἔφθανεν εἰς τὰ ὑψώματα, ἐθα ἔξετείνεται ὁ ὀρίζων, διέτριβε μικρότερον χρόνον ἐν ἐκστάσει διασκοπῶν. Μεταξὺ τῶν συνοδοιπόρων ἦτο καὶ νέος τις σπούδασας παντοῖα ἐν τοῖς Πανεπιστημίοις τῆς Εὐρώπης, ἀλλ' οὐδὲν προτιμῆσας, ὥστε δὲν ἠδύνατό τις νὰ τὸν κατατάξῃ εἰς ἐπιστήμην τινά· ὡς ἐκ τούτου ἔθεωρεῖτο καταχρηστικῶς ὑπὸ πάντων ὡς φιλόσοφος, ὠνομάζετο δὲ Ξενοφῶν Πτερίδης. Ὁ Πτερίδης οὗτος, νωθροτάτου χαρακτήρος, οὐδεμίαν εἶχεν ἐπίσης περιέργειαν, καταφρονῶν ἐν γένει τοὺς μὴ φοιτήσαντας εἰς Πανεπιστήμια· ἀλλὰ φίλος του ἐκ τῶν συνοδοιπόρων τὸν ἐκάλεσε ν' ἀκούσῃ τὸν παράδοξον διάλογον. Διὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ ἐπλησίασε καὶ αὐτός μηχανικῶς, ἀλλὰ μᾶλλον προσέχων εἰς τὰ πτηνὰ, τὰ διὰ τοῦ ἀέρος ἰπτάμενα.

Ὁ Ἀμερικανὸς εὐχαριστήσῃ μὲν ἀπορίσθαι, ὅτι ἐξείλκυσε δὼν τὴν προσοχὴν, καὶ ὅτι αἱ διδασκαλικοὶ του ἐμελλον νὰ γίνουσι εἰς πολλοὺς ὠφέλιμοι· ἐξ ἐναντίας δὲ ὁ καλόγηρος ἠγαπάκεται καὶ κύκλω περιέφερε βλοσυρὸν βλέμμα πρὸς τοὺς περιστώτας. τῶν ὁποίων ἀμφίβασεν, ἂν ὁ νοῦς εἶναι θεωρακισμὸς κατὰ τοῦ δηλητηρίου δῆγματος τοῦ ὄψεως.

Διὰ νὰ καταστήσῃ λοιπὸν ὁ Ἀμερικανὸς εἰς ὅλους γνωστὸν τὸ θέμα τοῦ διαλόγου, ἐπὶ προέσπευσε εἶπεν ὅτι δὲν ἐξήγησεν ἀποχρώντως τὴν διάνοιάν του, ἐπανέλαθεν, ἐπαυξάνων τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς του καὶ τονίζων σχεδὸν πᾶσαν λέξιν πρὸς εὐκρίνειαν, τὴν περὶ κοινῶ νοῦς καὶ ἐναργείας θεωρίαν του, καὶ ἐξηκολούησεν οὕτω.

— Δὲν ἀνατρέπει ἡ περὶ Γαλιλαίου παρατήρησις σας τὴν ὀρήν βᾶσιν, ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζεται ἡ φιλοσοφία τῶν συμπολιτῶν μου ἐν τῇ Ἀμερικῇ . . .

— Φεῦ! ἀνεστένεζέ λέγων ὁ καλόγηρος, πνεύμα ἀκάθαρτον!

— Ὁ Γαλιλαῖος εἶχε δίκαιον, ἀλλὰ δίκαιον εἶχε καὶ ὁ κοινὸς νοῦς, διότι δὲν ἐδόθησαν εἰς αὐ-

τὸν διὰ τοῦ Γαλιλαίου αἰ ἀποχρῶσαι ἀποδείξεις, δηλαδὴ ἡ ἐναργεία δὲν ἦτο πλήρης· διὰ τοῦτο λοιπὸν ἀμφίβασεν εἰς ἐμὴ καὶ ὁ σεβάσμιος γείτων σας, ὅστις οὐδὲν δὲν γνωρίζει καὶ τὴν κατὰ τὸν φυσικὸν νόμον ἐρμηνείαν τῆς παλαιᾶς διαθήκης, τὴν ὁποίαν σήμερον παραδέχονται ἐν Ἀμερικῇ.

Ἡ ἀποστορῆ αὕτη τοῦ Ἀμερικανοῦ πρὸς τὸν καλόγηρον ὡς ἠλεκτρικὸς σπινθῆρ τὴν διετίναζεν ὅλον.

— Τί προσέχετε εἰς αὐτὸν τὸν βλάσφημον ἄλλοπιστον, ἀνέκραξε, τάφος ἠνεωγμένος ὁ λόγγος αὐτοῦ.

Ἡ ἀκαίρος αὕτη προσβολὴ κατεκρίθη ὑπὸ πάντων καὶ ὁμοῦ ἀνεβόησαν ἀποδοκιμάζοντες, εἰς δὲ τῶν συνοδοιπόρων, ἔμπορος τὸ ἐπάγγελμα καὶ ἄστεως, πρὸς εἰς τὸ μέσον, εἶπεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν καλόγηρον.

— Ἐχομεν δὴ καλὰ αὐτίκα, Πάτερ Λαυρέντιε, καὶ εἰς τὸ μέσον νοῦν Ἑλληνικόν, ὁ ὁποῖος λαγαρίζει. Ὅταν μᾶς λείψῃ ὁ νοῦς, τότε νὰ μᾶς φράξῃς τ' αὐτιά, καὶ ἅλιν μὲ τὸν μικρὸν δάκτυλον θὰ τὰ ξεφράξωμεν. Ἄλλοίμονον ποῦ τὸ ἔχει ἡ κούτρα του νὰ καταδιᾶξῃ ψεῖραις! Καὶ ἀποκαλύπτων τὴν φαλακρὰν κεφαλήν του, ἰδὲ κετόνι, εἶπε, τρίχα δὲν ἔχει ποῦ ψεῖρα.

Ἡ θεὰ τῆς φαλακρᾶς κεφαλῆς διήγειρε γενικὴν γέλωτα, πρὸς βλάβην τοῦ καλόγηρου. Ὁ Ἀμερικανὸς ὅμως, γνωρίζων ὅτι δὲν πρέπει τις νὰ ἐμπιστευεῖται πολὺ εἰς τὴν στιγμιαίαν εὐνοίαν τοῦ πλῆθους, ἀπέφυγε πᾶσαν ἐπίδειξιν θριαμβοῦ, ἀλλ' ὡς ἂν οὐδὲν εἶχε συμβῆ, ἅμα κατεσίγησεν ὁ θόρυβος, ἐξηκολούησεν ἄλλιν.

— Διὰ νὰ σὰς ἐξηγήσω τὴν ἰδέαν μου, μεταχειρίζομαι παράδειγμα. Αἱ διάφοροι ζῶναι τῆς γῆς ὑπόκεινται εἰς ἄλλην θερμοκρασίαν ἐκάστη· ἀλλὰ ὑπάρχει μεταξὺ τῶν ἀντεπιδράσεις, καὶ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἡμεῖς ἐν Ἀμερικῇ ὀνομάζομεν *golf stream*, σὲς δὲ δύνασθε νὰ ὀνομάσετε βεῖθρον Ὀκεανοῦ, συγκιρᾶ ὅλας τὰς θερμοκρασίας πρὸς τὸ ἰσόθερμον. Τὸ αὐτὸ δύναται ὁ κοινὸς νοῦς, ἢ ἡ κοινὴ γνώμη. Γνωρίζετε ὅτι τὸ *golf stream* ἐξορμαῖ θερμὸν κατὰ τὸν χειμῶνα ἐκ τῶν φλωρίδων, καὶ διευθυνομένον πρὸς τὰς βορείους ἀκτᾶς τῆς Εὐρώπης, μεταδίδει τὴν εὐκρατὴ καὶ προσφιλή εἰς τοὺς ἀνθρώπους θερμοκρασίαν.

Ὁ Ἀμερικανὸς ἐνόμισεν, ὅτι δὴν σκοποὺς κατορθώνει συνάμα ἐπεξηγῶν δι' εἰκόνας τὴν θεωρίαν σου, ὅτι καὶ αὐτὴν καθιστᾶ καταληπτήν, καὶ γνῶσιν μεταδίδει περὶ φυσικῶν πραγμάτων. Ἀλλ' ἀπέθετο τὸ ἐναντίον, διότι οὐδεὶς ἐνόησε, τί τὸ πρωτόκυστον *golf stream*.

— Ἴδού, εἶπεν ὁ καλόγηρος, θέλει νὰ μᾶς παραδώσῃ ὄλους εἰς τὸν διεστραμμένον! Κύριε σῶσον τοὺς δούλους σου. Ἄλλος πάλιν ἀλλέως τὸ ἐξέλαβε.— Καὶ ἐγὼ ἤκουσα ἐγγαστρίμυθον, πλὴν δὲν ἐνθυμοῦμαι, ἂν ἦτον Ἀμερικανός. Ἄν θέλετε νὰ τὸν παρακαλέσωμεν, νὰ μᾶς δεῖξῃ τὴν τέχνην του.

— Αἶ! εἶπεν ὁ ἔμπορος, ἤθελα νὰ εἶμαι εἰς τὴν Ἀμερικῇ. Λέγουσι ὅτι σκάπτουν τὴν γῆν καὶ

εὐρίσκουν περὶ ἅλιν χρυσοῦ. Τὸν παλαιὸν καιρὸν τὸν ἔχωσαν ἐκεῖ οἱ κάτοικοι, ὅταν ἐξεστράτευσεν ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν.

— Τί λέγεις τώρα; τίν παρατήρησεν ἄλλος, πόσος καιρὸς εἶναι, ἀφοῦ ὁ Κολόμβος πρώτην φορὰν ἀνεκάλυψε τὴν Ἀμερικῇ; Ἐγὼ εἶ ἀκοῆς, ὅτι ὁ πάππος μου ἐταξίδευσεν μὲ τὸν Κολόμβον εἰς τὴν Μινόρκαν.

— Μάλιστα, εἶπεν ὁ ἔμπορος, θέλεις νὰ μᾶς πωλήσῃς, ὅτι ὁ πάππος σου ἔδωκε τὴν ἰδέαν εἰς τὸν Κολόμβον ν' ἀνεκάλυψῃ τὴν Ἀμερικῇ· ἄς ἐρωτήσωμεν τὸν Ἀμερικανόν.

Καὶ αὐτός ὁ ἀπαθὴς φιλόσοφος ἐπέλασεν ἀκούων αὐτὴν τὴν Ἑλληνικὴν βαβυλωνίαν· ἀλλ' ὁ Ἀμερικανὸς δὲν ἐγκατέλειπε τὴν σειρὰν τοῦ διδασκτικοῦ λόγου του, ἂν καὶ ἡ ἐρωτήσις ἦτο πρὸς αὐτὸν ὡς ὁ κόρηρος πρὸς τὰ λάχανα. Ἐν τῷ οὖτω ὁ Ἀμερικανὸς ἐνεκρούεζε τὴν ἠδονὴν, ὅτι ὄλοι πρὸς αὐτὸν προσεῖχον, διατηρῶν πάντοτε τὴν αὐτὴν σοβαρότητα καὶ τὸν αὐτὸν διδασκτικὸν χαρακτῆρα, καὶ συνέδωκεν οὕτω πῶς μετὰ τῶν προειρημένων τὴν εἰς τὴν ἀπορίαν τοῦ ἔμπορου ἀπάντησιν.

— Περί τῶ τέλη τοῦ ἸΕ' αἰῶνος ἀνεκάλυψεν ὁ Κολόμβος τὴν Ἀμερικῇ. Δὲν εἶναι εἰσέτι δύο καὶ ἥμισυ αἰῶνες, ἀφοῦτοι οἱ πρῶτοι ἀποικοὶ καὶ ὀμόθησκόι μου, οἱ *pilgrims fathers*, ἀπέδησαν εἰς τὰ ἄγρια παράλια τῆς βορείου Ἀμερικῆς, καὶ σήμερον ὁ πολιτισμὸς αὐτῆς ὑπερτερεῖ τὸν Εὐρωπαϊκόν, ὅσον τὸ ἀτμῆρες τὸ ἰστιοφόρον, πρὶν συμπληρωθῆ δὲ ὁ αἶων ἀπὸ τῆς Ἀμερικανικῆς ἐπαναστάσεως, ἢ Ὀμόσπονδος πολιτεία ἀριθμεῖ ἢ ἡ ἐπέκεινα τῶν 25 ἑκατομμυρίων κατοίκων. Πανταχοῦ ἀνηρέθησαν πόλεις μεγαλοπρεπεῖς, διώρυγες καὶ σιδηρόδρομοι ὡς ἀρτηρία συνέδεσαν τὰ πέρατα τοῦ σφριγγῶτος αὐτοῦ σώματος, καὶ ὅλα τὰ χρήσιμα εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον εὐκηνόουν, ὅσον οὐδε ἐν τῇ γῆραιᾳ Εὐρώπῃ. Ἡμεῖς πρῶτοι ἐκχυροῦμεν πᾶσαν ἀνεκάλυψιν καὶ καθεκάστην τελειοποιούμεν τὰς νέας ἐφευρέσεις. Ὁ λὴ ἡ πρόδοος αὕτη καὶ ἡ δόξα χρεωστοῦνται εἰς τὰς ὀρθὰς ἀρχὰς, τὰς ὁποίας ἠκολούησάμεν συμμορφούμενοι πάντοτε πρὸς τὴν πείραν, καὶ ὑποτασσόμενοι εἰς τὴν αὐθεντίαν τοῦ κοινῶ νοῦς. Πρὸ πάντων καταγιγόμεθα εἰς τὴν διάδοσιν τῶν φῶτων καὶ προσεύομεν, ὅτι τὰ μὲν χετήματα ἴδια ἐλάσθου, αἱ δὲ γνώσεις κοιναὶ.

Ἐν τούτοις ἡ συνοδιά εἶχε φθάσει εἰς Δράμεισι καὶ ἔμελλε νὰ βαδίσῃ διὰ τοῦ βηγαῖνος τῆς θαλάσσης, τὸν ὁποῖον οἱ εὐμεγέθεις καχληκὲς καὶ τὸ ἐπ' αὐτῶν βροῦρον καθίστανον ὀλισθηρὸν, ὥστε ἔπρεπε νὰ ταχθῶν ἐφεξῆς ἀκολουθοῦντες τὸν ἀσφαλῆτερον πόρον. Διελύθη λοιπὸν ἡ διδασκαλία πρὸς εὐχαρίστησιν τοῦ καλόγηρου, ὅστις ἤγχετο τοιαύτη νὰ ἦναι ὅλη ἡ μέχρῃς Ἀθηνῶν ὁδός.

Πρὶν ἐμεθῆ ὅμως εἰς τὴν θάλασσαν ὁ Ἀμερικανός.

— Ἴδού, εἶπεν, αἱ λεωφόροι τῆς Ἑλλάδος. Οἱ συμπολιτᾶί μου πρῶτον κατασκευάζουν ὁδούς καὶ ἔπειτα Πανεπιστήμια.

— Τὰ φρενοκομεῖα, ἠρώτησεν ὁ Ἑραϊστίδης, τῶν τὰ πάντα ἐπισταμένων;

— Διὰ ποῖων ὁδῶν ἔρχονται οἱ φοιτηταὶ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον;

— Ἀμέλει! ἀπήντησεν ὁ Ἑραϊστίδης εἰς τὸν Ἀμερικανόν, οἱ Ἕλληνες ἔρχονται ἀνυπόδητοι.

— Τότε, φίλε, ἀποκλήταντες ὑποδήματα δὲν ἐπιτρέφουν εἰς τὸ χωρίον τῶν, ὅπου αὐτὰ τρίβονται.

— Πῶς σὲ φαίνεται ὁ φίλος, ἠρώτησε τὸν ἔμπορον ὁ πλῆσιον του ἐρχόμενος, μόλις παρελθόντος ἐκείνου.

— Δίμιτον Ἀμερικανικὸν πρῶτης ποιότητος, ἀπήντησε καὶ ὄλοι οἱ παρεστῶτες ἐπέλασαν.

Κατόπιν τοῦ Ἀμερικανοῦ διεβόησαν καὶ οἱ λοιποὶ, καὶ οἱ ἵπποι, σχεδὸν νηχόμενοι, διεβόησαν τοὺς ἀνάδατας τῶν εἰς εἰς τὸ Διέσι, ὀλιγον ἀπέχον τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ὑπὸ τὸν ἀρχαῖον Ἴβρων. Ἐκεῖ ἀνεπαύθησαν οἱ ὀδοιπόροι, καταλύσαντες εἰς τοὺς τέσσαρας ἢ πέντε νωστί οἰκοδομηθέντας οἰκίστους. Ὁ Ἑραϊστίδης ἐγνωρίζον, ὅτι οἱ Ἀμερικανοὶ δὲν περιηγούνται ἄνευ ἐφοδίων καὶ μετ' αὐτοῦ συγκατελέχη, παραλαβὴν καὶ τὸν Θάρον τοὺς ἠκολούηθησαν δὲ ὁ ἔμπορος, ὁ Πτερίδης καὶ τινες ἄλλοι. Ὁ Ἀμερικανὸς ἐξέτεινε τὸν τάπητά του καὶ ἀνῆψε τὴν αὐθέψιν του, διὰ νὰ παρασκευάσῃ τζάϊ, προσφέρειν καὶ εἰς τοὺς ὀμοστέγους του. Ὁ Ἑραϊστίδης καὶ ὁ Πτερίδης ἐδέχθησαν ἀσμένως, οἱ δὲ λοιποὶ ἐβλεπον περιέργως τὴν σκευατίαν, ὅτε εἰσῆλθεν ὀκαλόγηρος, διὰ νὰ μὴ τὸν λαηθήσῃ τι ἐκ τῶν διατρεχόντων.

— Τί κάμνετε ἐδῶ; βλέπετε τὰ μαγικὰ αὐτοῦ τοῦ . . . ἄλλοπιστου; Δὲν γνωρίζετε, ὅτι διὰ τοιαύτους ἡτοιμάσθη τὸ πυρ τῆς γενένης;

— Ἄν εἶχαμεν ἐξ αὐτοῦ τοῦ πυρὸς, τὸν ἀπήντησεν ὁ Πτερίδης, τὸ τζάϊ ἔξεε πάραυτα.

— Ἴ! σὺ ἐποτίσθης τὸ δηλητήριον ἐκείνου τοῦ ἐξώλεσάτου, τοῦ ψυχοφθόρου καὶ χριστιανομάχου Βολταῖρου.

— Μικρόν τι ὠνόματες. Ῥόδα μ' εἰρηκας, κρίνεσι στερανοῖς. Μετὰ τὸν Βολταῖρον ἐφάνησαν ἄλλοι δεινότεροι, ὁ Κάντιος, ὁ Φίχτιος, ὁ Σχελίγγιος, ὁ Ἑγκελος καὶ τὰ στίφη αὐτῶν.

— Αὐταὶ εἶναι αἱ πύλαι τοῦ ἄδου, αἱ ὁποῖαι οὐδέποτε κατασχύουσιν.

— Αὐτοὶ εἶναι σήμερον οἱ προφήται, τῶν ὁποίων ἡ κεφαλή ἀνταυγάζει τὸ φῶς τῆς γνώσεως.

— Ἐκ στόματος κοράων ἐξελεύσεται κρᾶ! . . . Μακρὰν, μακρὰν ἀπὸ σᾶς, γενεὰ ἀπίστος καὶ μοιχαλῖς! . . . Καὶ ταῦτα λέγων δρομαῖος ἀνεχώρησεν ὁ καλόγηρος.

— Εὐρήκαμεν τὸ ἀντιφάρμακον, καὶ μὴ ἐνοήσας, ἢ παίζων μὲ τὸ ἀνταύγαγμα, εἶπεν ὁ ἔμπορος, αὐτὰ τ' αὐγὰ σου, Πτερίδη, εἶναι φαίνεται τὸσον κλύδῖα, ὥστε δὲν ἔμπορεῖ νὰ τὰ καταπιῆ· φύλαξέ καὶ δι' αὐτοῦ.

Ὁλοὶ ἐπέλασαν, ἐκτὸς τοῦ Ἀμερικανοῦ, ὅστις καθ' ὅλον τὸν περὶ φιλοσόφων διάλογον ἦτο σύνο-

φρος, προσέχων εἰς μόνον τὸν αὐτόψην του. Ἐπίσης ὁ Ἡφαιστιδὴς ἐνώπιον πολλῶν ἀπέφευγε τοιαύτας ὀμιλίαις, γνωρίζων τὸ ἰδιώμα του, ὅτι εὐκόλως παρεστύρευτο πέραν τῶν ὁρίων. Ἄφου ἔπιον τὸ τζαί, τὸ ὁποῖον ἐκτός τῶν τριῶν καὶ ἄλλοι τινὲς ἐδοκίμασαν ἀλλ' εὗρον στρυφὴν καὶ δυσάρεστον, ἀνεπαύθησαν.

Τὴν ἐπαύριον πρῶτῶν ἀνεχώρησαν διὰ τὰς Ἀθήνας. Καὶ τῶνόντι ὁ Πτερίδης ὑπῆρξεν ἡ κοπίς τῶν λόγων ἀπάντων, διότι ὁ καλόγηρος ἐφευγε τὴν παρουσίαν του, ὁ δὲ Ἀμερικανὸς δὲν ἤ'ελε νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς φιλοσοφικὴν συζήτησιν, τὴν ὁποίαν ἐθεώρει ὅλως ἀκαιρον καὶ ἐπιβλαβῆ. Ὁ ἔμπορος εἶπε πολλὰς ἀστειότητος ὅλως ἀθώους, καὶ πρὸ τῆς ἐσπέρας ἐφθασον εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου διεχωρίσθησαν· πρῶτος δὲ ἔγινεν ἄφαντος ὁ καλόγηρος.

Ὁ Ἡφαιστιδὴς ἠκολούθησε τὸν Θάνον εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μητρός του, ὅπου δὲν εὗρον τὸν Τάτον, πρὸ πολλῶν ἡμερῶν ἀποδημούντα διὰ σπουδαίων ὑπόθεσιν.

ΙΑ.

Θλίξις τῆς Εὐφροσύνης.

— 0 —

Ἐνθ' ὁ Θάνος ἐδικάζετο, δυσάρεστα ἐγίνοντο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἀὔφαντος. Ὁ Ἴαπετὸς προσέβλεπεν, ὅτι ἅμα ἔλθουν καλαὶ εἰδήσεις ἐκ Θεσσαλίας, ἀθωῶν δὲ καὶ ὁ Θάνος, αὐτὸς ἦτον ὅλως περιττὸς καὶ ἔμελλε ταχέως νὰ λητμονηθῇ. Τὰ κομψεύματά του, ἡ ἐρασιμότης του, τὸ μελιχρὸς τῶν ὀφθαλμῶν του, οἱ συγκεκομμένοι στεναγμαῖοί του εἰς οὐδὲν συνέτεινον, καὶ αἱ προτάσεις του περὶ χορῶν, περὶ θεάτρων καὶ ἄλλων διασκεδάσεων ἀπερρίφθησαν ἢ μίαν κατόπιν τῆς ἄλλης. Ἄφου τὰ μελιχρὰ δὲν ὠφέλησαν, ὑπελείπετο νὰ δοκιμασθῶν ἐπισπαστικώτερα. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ ἐπιχειρήσῃ τολμηρὸν τι καὶ νὰ κινήσῃ τὸν ἄφ' ἱερᾶς. Ἡ ἀποτυχία τολμηρήματος κατὰ τὸ ἀποτέλεσμα δὲν ἠδύνατο νὰ διαφεύγῃ τῆς ἀτόλμου ἀποτυχίας, ἀλλ' ἐπιχειρῶν εἶχε τὴν ἐλπίδα, ἔστω καὶ ἄμυδρὰν, ὅτι ἴσως ἤ'ελε μεταβάλλει κατὰ τι τὰ πράγματα. Διάφοροι σκέψεις τὸν ἐνεθάρρουν· δὲν ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ἡ ψυχρότης τῆς Εὐφροσύνης ἦτον εἰλικρινῆς· διὰ νὰ ἦναι τοιαύτη, κατὰ τὴν γνώμην του, ἔπρεπε νὰ παραδειχθῆ τις, ὅτι τὰ βέλη τοῦ παιδὸς τῆς Κύπριδος εἰσημυδύνθησαν, ὅτι ἡ ἐρασιμότης ἔπαυσε νὰ εἶναι ἀκαταμάχητος, καὶ ὅτι αὐτὸς ὁ Τιθωνοῦ φῶν χάριστερος καὶ ὁ βαναυσότερος τῶν ἀνθρώπων, ὁ Ἀπόλλων τοῦ Πραξιτέλους καὶ τὸ ξόανον τῶν βαρβάρων τῆς Ἀφρικῆς, εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτό. Ἄπαγε! . . . Τὴν φαινομένην ἀδιαφορίαν καὶ ψυχρότητα τῆς Εὐφροσύνης ἀπέδιδεν εἰς τὰ πάτρια ἤθη καὶ τὴν ἀγροίκον ἀνατροφὴν, καθ' ὅν ἠέλεν ἀμαρτῆσαι δεικνύουσα ἑαυτὴν δεκτικὴν αἰσθήματος, ἐνθ' ἔχρῶσται νὰ ἦναι κτῆμα τοῦ πατρὸς της, καὶ κτέανον περνώμενον τὸ ὁποῖον ἠδύνατο

να δωρήτῃ κατ' ἀρέτκειαν. Ἐὰν ὅμως εἰς αὐτὸ τὸ γλαφυρὸν ἄγαλμα μετέδιδε τις ψυχὴν, πρὸς τίνα ἄλλον ἔμελλε ν' ἀνοίξῃ τὰς ἀγκάλας του, παρὰ πρὸς τὸν Πυγμαλιῶνά του; καὶ τότε τί θέλει πράξει ὁ πατήρ, ὅστις ἄλλο τέκνον δὲν ἔχει; Ὅχιτος ἐγὼ, θέλω τὸν εἰπεῖ τότε. Ἡ φαντασία του ἐξήπτετο ἔτι μᾶλλον, ὅταν ἀνελογίζετο τὰ πλούτη τοῦ Ἀὔφαντος, τὰ ὁποῖα ἔμελλε νὰ προικοφορηθῇ, καὶ τὴν ἐνδεχομένην χρῆσιν. Θέλω ἔχει τότε οἰκίαν εὐπρεπεστάτην, ὡς ὁ δαῖμα ἢ δαῖμα Πρέσβους, ὑπηρετάς, ἅμαξαν, ἵππους, θεωρεῖον, θέλω δίδει χοροὺς καὶ συμπόσια καὶ θέλω περιηγηθῆ τὴν Εὐρώπην. Τί θέλουν εἰπεῖ οἱ Παρισινοὶ, ὅταν ἴδουν τοιαῦτα κάλη; καὶ ἐμὲ φέροντα διάχρυσον στολὴν; . . . δαπανῶντα ἀφειδῶς; . . . ὅποια δόξα διὰ τὴν Ἑλλάδα! . . .

Τὴν παράδοξον τότε ἀν μὲ ὀνομάσων Πρέσβον ἐν Παρισίοις ἢ ἐν Λονδίῳ, ἔστω καὶ ἀμισθί; . . . Ἄν εἶναι ἀληθές, ὅτι ἔχει εἰσοδήμα ἐπέκεινα τῶν ἑκατῶν χιλιάδων γροσίων. !!! . . .

Πολλάκις αἱ ἀκίδες τῶν πόθων ἐδίωκον τὸν ὕπνον του, καὶ ἀναπηδῶν ἐκ τῆς κλίνης ἄνω καὶ κάτω ἐβάδιζε διὰ τοῦ κοιτῶνος, ἢ ἐκυλιέτο ἐπὶ τάπητας, ὡς ἐν μέσῳ τῶν βειθρῶν τοῦ Πακτωλοῦ. Θέλω ἐπιπλατορευτὰ τῆς Γαλλίας, τάπητας ἀγγλικούς ἢ περσικούς, ἐλαιογραφίας τῶν ἀριστοτεχνῶν τῆς Ἰταλίας, ἀγγεῖα τῆς Ἰαπωνίας ἢ τῆς Σέρρας, καθ' ἐσπέραν ἢ οἰκίᾳ μου θέλει εἶναι κατάφωτος. Ἰδοὺ ἔρχονται οἱ Πρέσβεις, γίνεται χαρτοπαίγιον, ὁ μουσικοδιδάσκαλος κἀθηται εἰς τὸ κύμβαλον, οἱ πρωταγωνιστὰί τοῦ μελοδράματος ψάλλουν! . . .

Ὅταν ἴδῃς τοιοῦτον κόσμον, θέλεις ἀπορήσει, Ἀὔφαντῆ! Τίς ἄλλος γαμβρὸς δύναται νὰ σὲ ἀνυψώσῃ εἰς τοιαύτην περιωπῆν; Ἴσσοι πρὸς ἴσον οἱ Πρέσβεις! Εἰς σὰς, κύριε Ἴαπετὲ, θέλουν μὲ λέγει, χρεωστοῦμεν, ἂν ὀλίγον διασκεδάσωμεν ἐν Ἀθήναις. Ὡ Κύριοι μου! πόσον εἴσθε συγκαταβατικοί! θέλοντες νὰ μὲ τιμῆσητε, δὲν προσέχετε εἰς τὸ πενιχρὸν τῆς οἰκίας μου. Περιμένω συλλογὴν ἀλαδάστρων καὶ ψηφροβημάτων ἐκ Φλωρεντίας καὶ παρήγγειλα νέον τι εἶδος ἐπίπλων, τὰ ὁποῖα λαμβάνω ἐκ Γαλλίας συνάμα μετὰ βορδιγαλίου οἴνου· ὁ ῥητινίτης μακρὸν δὲν πίνεται. . . .

Τοιοῦτον ἀπεικονίζετο εἰς τὴν ὄνειροπολοῦσαν φαντασίαν του τὸ μέλλον, ἂν ἐπετύγγανεν νὰ νυμφευθῆ τὴν Εὐφροσύνην. Ἄφου πολλὰ καὶ ἐπιτηδειότατα στρατηγήματα ἐσχεδίασεν, ἀλλ' εὗρεν ἐπισηφαλῆ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν, ἀποφεύγων νὰ μεταχειρισθῆ βίαν, ἢ νὰ καταφύγῃ εἰς ἀρπαγὴν, διότι ἐν ἀγνοίᾳ τῶν διαθέσεων τῆς κόρης, ἠδύνατο νὰ ἐξοκειλῆ εἰς ἀπόκρημα, ἐπὶ τέλους ἐνόμισεν, ὅτι ἀνεκάλυψε τὸν κατάλληλότερον τρόπον. Αὐτὸς τὸν ἐφάνη ἔτι μᾶλλον προτιμώτερος, διότι δὲν εἶχεν ἀνάγκην τῆς συμπράξεως ἄλλου, ἐπειδὴ δὲ ὁ καιρὸς κατέκειρε, προέβη τὸ ταχύτερον εἰς τὴν ἐκτέλεσιν.

Ἐγγώριζεν ὅτι ὁ Ἀὔφαντῆς καὶ ἡ σύζυγός του πολλάκις μετὰ μεσημέριαν ἐξήρχοντο εἰς ἐπίσκεψιν οἰκειῶν διατελούντων ἐν τῇ παρακειμένῃ ὁδοῦ, ἢ

δὲ Εὐφροσύνη ἔμενε μόνη καταγινόμενη εἰς τὰ ἔργα της. Πληροφωρηθεῖσα ὅτι ἐν Ἀθήναις αἱ νέαι δὲν ἐπέδιδον, ὡς ἐνόμιζεν, εἰς τὰ ποικίλιατα, ἀλλ' ἐπορίζοντο ἐκ Παρισίων ὅλον τὸν κόσμον των, δὲν εἶχε περιέργειαν νὰ τὰς γνωρίσῃ καὶ νὰ τὰς βλέπῃ διότι κατ' αὐτὴν εἶχε τιμὴν τὸ κοσμοῦν ὡς ἰδιον ἔργον· ἄλλως τε ἦτο περιλυπὸς ἐξ αἰτίας τοῦ Θάνου καὶ κατ' αὐτὰς ἀνήτηχος, σφαδάζουσα ἐπὶ τὴν ἐκδασιν τῆς ἐνώπιον τῶν ἐνόρκων δίκης. Ἡ καταδίκη του ἔμελλε νὰ ἦναι διττὸν δυστύχημα, διότι καὶ ὁ Θάνος ἐκινδύνευε καθ' ἃς εἶχε πληροφορίας νὰ πάθῃ ἐξ ἀπογνώσεως, καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς μετεψεύσεως τοῦ ἀπεχθόους Ἴαπετοῦ ἔμελλον νὰ λάβουν· ἂν τὸναντίον ἐπετύγγανεν ἡ ἀπόλυσις τοῦ Θάνου, εἶχεν ἀμετάθετον ἀπόφασιν, νὰ γίνῃ εἰς τὸν Ἴαπετὸν ἄορατος, φεύγουσα ὡσάκις αὐτὸς ἔρχεται πρὸς ἐπίσκεψιν, καὶ ἐντελῶς ἀδιαφοροῦσα περὶ τῆς πρὸς τὸν Ὄθωμανὸν Πρέσβον μεσιτείας του. Συγχρόνως ἠλπίζεν, ὅτι μετὰ τὴν ἀπόλυσιν του ὁ Θάνος ἔμελλε νὰ τοὺς ἀκολουθῆσῃ, ὅπου καὶ ἂν μετεδίδων. Τοιαύτην χάριν δὲν ἠδύνατο ἀρνηθῆ εἰς αὐτὴν ὁ πατήρ της, οὔτε ὁ Θάνος, ἦτον ἐνδεχόμενον, νὰ ἐναντιωθῆ, ἀφού σχεδὸν ἔγινε μέλος τῆς οἰκογενείας των, οὐδένα δὲ πόρον εἶχεν ἐν Ἑλλάδι.

Ὁ Ἴαπετὸς ἐκαίροφυλάκει τὴν ὄραν, καθ' ἣν ὁ Ἀὔφαντῆς μετὰ τῆς συζύγου του ἐξῆλθον, καὶ εὐρών τὴν ὑπηρετρίαν του θυραυλοῦσαν, ἢ ἐπὶ τὸ ἀτικώτερον καθήμενὴν εἰς τὴν ρούγαν, τὴν ἀπέστειλε πρὸς τοὺς κυρίους της κατὰ παραγγελίαν δῆθεν τῆς μητρός τῆς Εὐφροσύνης, ὡς ἔχουσας ἀνάγκην αὐτῆς. Ἡ ὑπηρετρία, μέλλουσα ν' ἀφήτῃ τὴν Εὐφροσύνην μόνην ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἐκρινεν εὐλόγον νὰ προσθέσῃ τὴν θύραν τῆς κλίνης ἐφελκομένη τὴν κλεινὴν, μεθ' ἐσπευσε πρὸς τὴν κυρίαν της. Ὁ Ἴαπετὸς εἰσηλθε τότε εἰς τὸ μέσουλον καὶ κρεμασθεὶς ἐκ τῶν σιδηρῶν κίχλιδων ἐξώστου εἰσεπήδησεν εἰς τὸ μαγειρεῖον, ὅθεν διευθύνθη εἰς τὸν κοιτῶνα τῆς Εὐφροσύνης. Αὕτη ἐκάθητο κρατοῦσα τὸν ἴστόν της, καὶ κύπτουσα ἐπ' αὐτοῦ εἶχε τὰ νῶτα ἐστραμμένα πρὸς τὴν θύραν, ὥστε δὲν εἶδε τὸν Ἴαπετὸν εἰσελθόντα καὶ ἀκροποδητὶ βρίζοντα· ἐνόμισε δὲ εἰσελθοῦσαν τὴν ὑπηρετρίαν, ὅταν αἴφνης εἶλεν ἐνώπιόν της τὸν μισητὸν ἐκεῖνον ἄνθρωπον, καθ' ἣν στιγμὴν ἐνετρώφα εἰς τὴν γλυκεῖαν ἐλπίδα, ὅτι ταχέως μέλλει ν' ἀπαλλαχθῆ αὐτοῦ διὰ πάντοτε. Ὑπέθεσεν ὅτι βλέπει φάσμα ἀπαίσιον καὶ ἀσκαρδαμυκτὶ ἠτένισε, διὰ νὰ βεβαιωθῆ ἂν ἀπάταται· ἀλλ' ὅταν ἀπήνητῃ τὸ μαλθακὸν μειδιάματά του καὶ τὸν ὑγρὸν πόθον τῶν ὀφθαλμῶν του, προτείνοντος εὐπροσηγόρου τὴν χειρὰ, ὄξειαν ἀφήκε φωνὴν καὶ ἐκλινε ὑπτία ἐπὶ τῆς ἕδρας της λειποθυμήσασα, ὁ δὲ ἰστὸς μετὰ τῶν νημάτων ἔπεσε χαμαὶ ἐκ τῶν κρεμασθειῶν χειρῶν της. Ἡ ἐπιχυθεῖσα πελιδνότης ἐπὶ τῶν παρειῶν καὶ τῶν χειρῶν κατέστησε τὴν λευκὴν χορδαὴν της ἐτι λευκοτέραν, καὶ οἱ ξανθοὶ της πλόκαμοι κατέβησαν ἐπὶ τοῦ δεξιῦ ὤμου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκλινεν ἡ κεφαλὴ της, ὥστε ἐφαίνετο ὡς ἄγγελος Χερουβίμ καθυδῶν, ἢ ὡς τὸ κρίνον τοῦ λειμῶνος, τοῦ ὁποίου

ἀπόσεκτος διαβάτης ἐπάτησε τὸ ὄρθιον στύπος καὶ ἔβριψε χαμαί. Ἐμβρόντητος ἐγίνεν ὁ Ἴαπετὸς, καὶ ἐνθ' ἀπεσκέυαζετο διὰ φλογερῶν λόγων νὰ μεταδώσῃ τὸ πῦρ τοῦ πάθους του εἰς τὴν ψυχρὰν καρδίαν τῆς Εὐφροσύνης, ἐσθέσθη ἡ φωνὴ ἐπὶ τῶν χειρῶν αὐτῆς, ὥστε νὰ μὴ καταπέσῃ, διὰ τῆς ἄλλης δὲ ἐδοκίμασε νὰ δράξῃ τὴν ἐπὶ τῆς τραπέζης φιάλην, ὥστε νὰ τὴν καταρραντίσῃ ὑδατος· ἀλλ' ἡ τεταμένη του χεὶρ δὲν ἐφθασεν ἕως ἐκεῖ. Οὐδένα ἠδύνατο νὰ καλέσῃ εἰς βεθεβαίαν, γνωρίζων ὅτι ἡ θύρα ἦτον ἐγκλειστος. Τὴν ἐκάλεε λοιπὸν κατ' ὄνομα καὶ ἔσσει τὴν ἕδραν της ἐλπίζων τοιοτοτρόπως ν' ἀνανήλῃ. Ὁ ἰδρὸς περιέρρεεν τὸ πρόσωπόν του ἐκ τῆς ἀμνησίας. Ἄν ἐφευγε, καταλιμπάνων αὐτὴν εἰς τοιαύτην κατάστασιν, ἠδύνατο νὰ γίῃ ἡ παραίτιος δυστυχῆματος· ἂν ἔμεε πάλιν ἕως ὅτου νὰ ἔλυθῃ τις, ἠδύνατο νὰ φθάσῃ ἴσως ὁ πατὴρ ἐξαγριούμενος κατ' αὐτοῦ, καθ' ὅλους δὲ τοὺς τρόπους ἐκινδύνευε ν' ἀποτύγῃ τὸ πραξικόπημά του. Ἐνθ' αἱ ἰδέαι καὶ τὰ σχέδια διήρχοντο ὡς ὑπὸ βεικίου ἀνέμου ἐλαυνόμενα διὰ τῆς κεφαλῆς του, ἰδοὺ εἰσέρχεται ἐπιστρέψασα ἡ ὑπηρετρία, καὶ ἀκούουσα τὸ ὄνομα τῆς κυρίας της ὑπὸ ἀνδρικής φωνῆς προφερόμενον, ἐκθαμβῶς ἔσπευσε πρὸς αὐτὴν καὶ τὴν ἐλάσεν ἐκ τῶν χειρῶν, ὥστε ὁ Ἴαπετὸς ἐδράξῃ τὴν φιάλην, καὶ ἐκείνη μὲν τρίβουσα τὰς χεῖράς της, αὐτὸς δὲ καταρραντίζων αὐτὴν, τὴν ἐπανέφερον εἰς τὰς αἰσθήσεις της. Ἡ ὄψις τῆς ὑπηρετρίας καθυσύχασε τὴν Εὐφροσύνην, μὴ ἰδοῦσαν τὸν Ἴαπετὸν, ὅστις ἔνευσε πρὸς τὴν ὑπηρετρίαν νὰ σιωπήσῃ, ὅτι παρευρίσκειται. Ἄφου βαθέως ἀνεστέναζεν, ἐκυριεύθη ὑπὸ συγκοπῆς καὶ κλαυθμοῦ, καλύψασα δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν τὸ πρόσωπόν της. Ὁ Ἴαπετὸς ἐνόησεν ὅτι ἡ παρουσία του ἠδύνατο μᾶλλον νὰ βλάψῃ καὶ διὰ τοῦτο, ἀφήτας ἐλαφρὰ κατὰ γῆς διὰ τὴν ὑπηρετρίαν χρυσὰ τινα νομίσματα, ἀκροποδητὶ ἐβάδισε πρὸς τὴν θύραν. Ἡ ὑπηρετρία τὸν ἔνευσε νὰ λάβῃ τὰ χρήματά του, ἀλλ' αὐτὸς ἠναντιώθη καὶ δρομαῖος ἐξῆλθε. Τότε ἡ ὑπηρετρία λαβοῦσα τὰ νομίσματα ἐκ τοῦ παραύρου τὰ ἔβριψεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, αὐτὸς δὲ οὐδε μεταστραφεὶς μετὰ σπουδῆς ἀπεμακρύνθη.

Βεθεβαίως τὸ φιλοδώρημα ἦτον ἐπίδουλον ἐπιπόνημα, διὰ νὰ φαίνεται ὑπάρξασα προηγούμενη συνεννόησις. Καὶ τοι ἀποτυχὼν τοιοτοτρόπως, δὲν ἀπέβαλε πᾶσαν ἐλπίδα ἐν τούτοις ὁ Ἴαπετὸς· ἐιφρόνει δηλαδὴ, ὅτι ὁ πατήρ δὲν θέλει πιστεύσει ἀθῶαν τὴν θυγατέρα του, καὶ κατεγίνετο νὰ ἐφεύρῃ τρόπον, ὥστε νὰ τὴν παραστήσῃ ὑποπτον. Πρὸς τοῦτο τὸ καταλληλότερον μέσον κατ' αὐτὸν ἦτο νὰ διαδοθῇ ἡ φήμη τοῦ πράγματος, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ ἄλλος τρόπος διαψεύσεως τῆς τιμῆς τῆς κόρης, εἰμὴ ὁ μετ' αὐτοῦ γάμος της. Εἰς ἐνίσχυσιν τοῦ σχεδίου του συνετέλεσεν ἡ ἐπισυμβῆτα νόσος τῆς Εὐφροσύνης. Δὲν ἐτάραττε τὸν νοῦν της ὁ στοχασμὸς, ὅτι θέλει συλλάβει κατ' αὐτῆς ὁ πατήρ της ὑπόνοιαν, ἀλλ' ἐθλίβετο διὰ τὴν κοινὴν διαλα-

λυσιν προτιμότερος έφαινότο εις αυτήν ο θάνατος, παρά να περιφέρηται τ' όνομά της εις τά στόματα των άστειών των Άθηνών, ως άναιδώς προσβλήθεισης υπό τοιούτου βδελυρού άνθρώπου. Και τις ή δύνατο να έμποδίτη τους εύρυεις των καφενειών, τις άίτε τί να υποδέσταν... Άφού έβλαυσε πικρώς εις τας άγκάλας τού πατρός της, ήστις παντοίως τρόποις την παρηγορεί, κατελήθη υπό σφοδρού παλμού, τόν όποιον διεδέχθη πυρετώδης κατ' αστασις ώςτε έγινε ανάγκη προσκλήσεως ίατρού.

Μετά δύο ήμέρας, άφού ταύτα συνέστησαν, έβησεν ο θάνατος εις Άθήνας και άμέσως την έπαύριον κατευθύνη εις την οίαν του Άύφαντού, τόν όποιον εύρε ασύρωπόν, διότι ή Εύφροσύνη ήτο κατόικοτος, άν και έφαινότο βελτιομένη ή κατάστασις της. Η ειρήνις της άρίσεως τού θάνατου, την έπλητε χαράς και την έδωκε νέας δυνάμεις, και έκτοτε έφιλοτιμήτετο να δειή ταχύτεραν την άνύρωσιν δια να εξέλη τού κοιτώδός της.

Ο Ιαπετός μετά πολλών χαριεντισμών και γελών ως περί κομψού συμβάντος, διεφήμισε παραμυθρόνων κατά τού συμφρον του τά πράγματα, και διέστρε την δυστυχην Εύφροσύνην, είγε δε τού θρέτε, να έμφανισή εις την οικίαν τού πατρός της, και μη βλέπων αυτήν κατά τού σύνθητες, να έρωτήσχη περί της υγείας της. Ο Άύφαντής ήτο πολύ πρώον χαρακτηριστός, ώςτε να μεταχειρισθή τών αυθάρδη παραδικιστήν της οικίας του, όπως έπρεπε Τον έδειξε μόνον πολλήν ψυχρότητα και τόν άπνητησεν, ότι καλώς έχει, εξακολουθών τόν μετά τού θάνατου διάλογον περί των παθημάτων του, ώςτε βλέπων ο Ιαπετός, ότι ουδεμία δίδεται προσοχή εις τού έξογον πρόσωπόν του, ν' ανάξούτη Ο χαλκοπρόσωπος Ιαπετός δεν έταράχθη, άλλ' έδειξε περιέργειαν, ν' άκούτη και αυτός τας τολαιπωρίες τού θάνατου προσποιούμενος συμπάθειαν και παρενείρων χαριέντως περί της μεττείας και προστασίας του Η ύπομονή όμως τού Άύφαντού ούδόλωε εξητηλήθη, και ουδεμίαν άρασιν παρέμων εις τόν κομψολόγον. Έπιδεν άφορητήν εις τόν θάνατον να λαλή ή έλεγεν εις αυτόν πόσον έλυπήθησαν δια τας δεινοπαθείας του και τόν εξήτησε να συμπράγουν, παρατηρών, ότι ίσως είναι έτοιμον τού γεύμα, ώστε να επενθυμίσση εις τόν Ιαπετόν, ότι καιρός παντί πράγματι Επιδε λοιπόν και αυτός, ότι ή όπισθοδρόμησις ήτον άπαραίτητος και ότι αι μηχανορραφίαι του δεν μέλλουν κατά τού παρόν να βραθευθουν. Η άπόλυσις τού θάνατου ήτο νέος σκελος και ά άμβλύνοσις Άύφαντής δεν ήτον εις κατάστασιν να εκτιμήτη τού διέττον συμφρον του, και την άισχύνην της Εύφροσύνης να καλύψη, και γαμβρόν ν' άποκτήσχη δυνατότητα να λαμπρώνη τόν οικόν του. Αν και τά μεχρι τούδε στρατηγήματα του δεν εύδοκίησαν, όπως έπρεπε, δεν ένόμισεν όμως, ότι άποκρουσθείσης της πρώτης προσβολής π' ασια έλπις έμεταιώθη, άλλ' έφρόνει, ότι ή ύ ατο να επαναλάβη και δευτέρω, άφού μάλιστα ο Άύφαντής δεν τόν απέκλεισε την είσοδον. Κατά τού παρόν εν τούτοις έπρεπε και κατά την γνώ-

μη του, να γίνη άνακωγή και εν τώ μεταξύ, δια να διασκεδάσχη την πικρίαν της άποτυχίας, εδόθη εις άλλους έρωτας ύλικωτέρους, περιμένων νέαν ευκαιρίαν και παρασκευάζων βαρύτεραν την έφοδον.

Η Εύφροσύνη εν τούτοις άνέλαβε, παρηγορηθείτα δια της παρουσίας τού θάνατου, τόν όποιον ήτον άνυπόμενος να ιδή και ένίοτε μόνον, όταν ουδεις ήτο παρών, αναπολούσα εις την μνήμην της τά γενόμενα, έβλαυε πικρώς. Τούτο δεν ελάνθανε τόν Άύφαντήν, όστις δεν εήρχετο σχεδόν της οικίας, δια να μη μονάζη ή κόρη του.

Δυστυχώς ο θάνατος, τού όποιου ή υγεία προσεβλήθη εκ της καείρισεως, κατελήθη υπό σφοδράς όφθαλμίας, διότι διατελέσας πολύν χρόνον εν τώ σκότει δέν υπέρφερε την λάμψιν της ήμέρας, δια να μη άντηγχή ή Εύφροσύνη, εξήτησεν ο Άύφαντής παρά της Βαρβάρας την χάριν, να προσλάβη εις την οικίαν του τόν θάνατον, δια να τόν περιποιήη. Η Βαρβάρα ένέδωκεν εύχαριστως, άποδίδουσα και αυτό τού πάλημα τού θάνατου εν γένει εις την σκαιότητά του. Αυτό τού παιδί, έλεγεν, όλοπίραις και β'ασαν.

Εν τούτοις ήλθον καλαι ειδήσεις εκ Θεσσαλίας και ο Άύφαντής παρεσκευάζετο, άμα ίαβη ο θάνατος να επανέλθη εις τά ίδια, συμπαραλαμβάνων και αυτόν και βεβαιών την μητέρα του, ότι θέλει εύτυχήσει, άν τόν παρακολουθήσχη, εις τούτο δε αύτη σνήγει άτμέπως.

(Έπεται συνέχεια).

ΠΕΡΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

(Τίλος "Ιδς Φ.Λ. ΡΚΑ' και ΡΚΣΤ'.

—ο—
Γ'

Είδομεν μέχρι τούδε ότι έκαστος των κατωτέρων βαθμών της εκπαίδευσεως άφορα συγχρόνως εις τού να διαμορφώση εν άρτίω γνώσεων κύκλω τόν πολιτήν μέχρις ώριμής τινός κοινωνικής βαθμίδος, συγχρόνως δε και εις τού να προπαρασκευάση αυτόν δι' άνάστασιν εις βαθμίδα ύψηλοτέραν. Τόν διπλόν τούτον χαρακτήρα δεν έχει βεβαιώς ή εν τώ Πανεπιστημίω εκπαίδευσις, διότι αύτη είναι των της εκπαίδευσεως βαθμίδων ή άνωτάτη, είναι της πυραμίδος ή κορυφή, άφ' ής περαιτέρω άνάστασις δεν ύπαρχει, ουχ' ήττον όμως και αύτή είναι υπό δύω διαφόρους έπόψεις θεωρητέα, την μόν εξ' ύποκειμένου, ήτοι καθ' έαυτήν και ως προς την ένδόμυχον αύτης φύσιν, την δε εξ' άντικειμένου, ως προς την έφαρμογήν αύτης εις τους κλάδους της κοινωνικής ενεργείας.

Καθ' έαυτήν θεωρουμένη ή πανεπιστημονική εκπαίδευσις είναι ή υπεράττη καλλιέργεια της άνθρώπινης διανοίας, και ή βαθυτάτη έρευνα της αλη-

θείας εν π' ασι τοις κλάδοις των άνθρώπινων γνώσεων, άίτινες εις της αλήθειας αι παντοίαι έφαρμογαί. Άλλ' ή αλήθεια εύρίσκεται μόνον εις τού φως της μυσταγωγού των επιστημών φιλοσοφίας, αύτη δε πάλιν θάλλει μόνον εν τη άτμοσφαιρα της ελευθερίας. Εν τοις κατωτέρους σχολείοις δίδονται έντυπώσεις εις την εύπλαστον έτι των παιδιών διάνοιαν, και τριμιούνται έφόδια εις την μνήμην. Η άνδρική όμως διάνοια, εν τη συναίσθησι της ίδιας αύτης αυτεξουσιότητος και ευθύνης, δεν άρκείται εις έντυπώσεις, άλλ' άπαιτεί πεποιθήσει ή δε πεποιθήσις είναι εν τώ άνθρώπω ή άκρόπολις της ελευθερίας. Τού σώμα δευλούται, αι πράξεις υπείκουσιν, άλλ' αύτη μένει άγεύρωτος, και μόνον εις έαυτήν ένδίδουσα την κρίσιν δ' ως σύμμαχον προελαμβάνουσα, δέχεται μόνον ό,τι δια τού γωνενητηρίου της σκέψεως με' έαυτης συνουσιοι, και ως εξ' έαυτης θεωρεί άπορρέον, ό,τι δε οικειωθή ή πεποιθήσις, τούτο ένκλοπειπεται μέχρι τέλους ως μόνον και άκατάστροφον ήθικόν τού άνθρώπου έφόδιον, ως μόνον των πράξεων αυτού έλαττηριον. Δια τούτο εν τώ υπεράττω διδασκτικώ καταστήματι, εν ώ ή ψυχή και ή διάνοια λαμβάνουσι τά τελενταία και πλήρη τού βίου έφόδια, πρέπει παν διδάγμα να ελέγχεται εις τού φως της φιλοσοφίας, και ν' αναπτύσσεται εν ευρυτάτη ελευθερία, μόνον δ' εξαίρουμένων των αληθειών άς κυροί ή άνωθεν άποκαλύψις, τας λοιπάς πάσας να έρευνη ή άπόρλητος κρίσις, και άφ' αύτης της άρνήσεως όρωμένη, μόνον να παραδέχεται τού υπ' αύτης βεβασανισμένον, και τούτο να παραδίδη εις την πεποιθήσιν. Εν τούτοις, καθ' ήμάς, πηγάζει ή άπαραίτητος της εν τοις πανεπιστημίοις ελευθερίας ανάγκη, και εις τούτο συνίσταται ή πολύκροτος, και καθ' έαυτήν πολύτιμος αύτη ελευθερία, ή πολλαχώς πολλαίσι παρεξηγηθείσα, άλλοτε μόν ως άπεριόριστος άδεια τοις φοιτηταίς ν' ακολουθώσιν όστις ό,τι και όταν θέλει των παραδιδόμενων μαθημάτων, άδεια ύλεθρία αυτοίς τοις ιδίοις, διότι άποβαίνει και ύλικώς επί ήμίσις και χρόνου δαπανηρά, άλλοτε δε ως εξαίσεις των φοιτητών από των κοινωνικών αστυνομικών νόμων, ήτις τά της δημοσίου εύταξίας συνταράττουσα, κατ' ουδέν συγχρόνως συμβάλλεται εις την διανοητικήν αυτών επίδοσιν, και εις τόν σκοπόν της εν τώ Πανεπιστημίω αυτών φοιτήσεως.

Καθ' έαυτήν λοιπόν θεωρουμένη ή εν τώ Πανεπιστημίω διδασκαλία, περιβάλλεται π' ασια υπό της ένότητος της φιλοσοφίας, και κοινόν χαρακτήρα έχει την ελευθερίαν. Δια τόν λόγον δε τούτον π' ασ φοιτητής πρέπει ν' άρχηται των άνωτέρων σπουδών του από της φιλοσοφίας, και αύτης να λάβη την δ' αδα ως καθοδηγόν εις των καθ' έκαστα επιστημών τά μυστήρια. Η δε φιλοσοφία πρέπει να διδάσχηται ένταυθα ουχι δογματικώς και έπιβεβλημένως, άλλ' εν πάση τη άνέσει ήτις πρέπει εις την ανεξαρτησίαν τού άνθρώπινου πνεύματος.

Δευσις εις την διάπλασιν άνδρών πεπαιδευμένων, κεκαλλιεργημένων έχόντων τόν νοϋν. Προς τούτο δε, πλ' ην της φιλοσοφίας, ήτις είναι ο υπέρτατος της διανοίας φωτισμός, άπαιτείται ή μαθηματική, ήτις είναι ή δι' αριθμών και γραμμών λογική, και συντελεί εις της διανοίας την ρύθμισιν, προσέτι δε π' ασια επιστήμη καθιστώσα ήμιν γνωστήν την περί ήμάς φύσιν και τους άνθρώπους μεθ' ών ζώμεν, έπομένως αι φυσικαί επιστήμαι και αι ιστορικαί, και ή τόν νοϋν διακοσμούσα φιλολογία, και πρό πάντων ή εις έκαστον μεν πεπαιδευμένον άνθρώπον αναγκαία, εις τόν Έλληνα δ' άπαραίτητος Έλληνική και Λατινική. Αυται αι γνώσεις άποτελοΐσι τόν κύκλον των γενικών λεγομένων επιστημών, άίτινες εις τά προπύλατα της πανεπιστημιακής εκπαίδευσεως, και άφ' ών πρέπει να προετοιμασι έκαστος έχων την άξίωσιν να καταταχθή μετά των πεπαιδευμένων.

Μετ' αυτ'άς δε ή εκπαίδευσις διαιρείται αναγκαιώς εις τούτοις μεγάλους κλάδους, όσαι είναι αι γενικώτεροι κατηγορίαι της τού κοινωνικού άνθρώπου ενεργείας, ών ή άσκησις άπαιτεί επιστημονικήν εμπειρίαν. Δύνανται δε αυται, και αι διάφοροι αυτών διακλαδέυσεις, να συγκεφαλαιωθώσιν εις τας εξής, α. την επιμέλειαν των περι την θρησκείαν β. των περι την υγείαν, γ. των περι την άγωγήν και εκπαίδευσιν δ. των περι την διοίκισιν. Αι τέσσαρες αυται διάφοροι διευθύνσεις της άνθρώπινου δραστηριότητος ανταποκρίνονται προς τας τέσσαρας τού πανεπιστημίου Σχολάς, άίτινες είναι επίδεικτικαί ύποδιαίρεσεων, ως και πολλαχού ύποδιαίρουνται: οι παρασκευάζόμενοι φερ' είπειν όπως διευθύνωσι την εν τοις σχολείοις άγωγήν της νεολαίας, δύνανται ή περι την φιλολογίαν ή περι τας φυσικομαθηματικας επιστήμας ιδίως ν' άσχοληθώσι, διότι οι δύο ούτοι κλάδοι των άνθρώπινων γνώσεων όλίγα έχουσι τά σημεία επαφής προς άλλήλους, ουδε τού ένός αι γνώσεις είναι αναγκαίαι προς την του άλλου εκμάθησιν, ουδε σνήθως δύναται εις και ο αυτός να ένασκήτη συγχρόνως την διάνοϊαν του εις άμφοτέρους αυτους. Και τώ όντι εν τισι των πανεπιστημίων εκάτερος αυτών άποτελει ιδίαν σχολήν, και ο αυτόχρημα φιλόλογος δεν σπουδάζει άστρονομίαν, ουδ' ο χημικός ένδιατρέβει εις τας γραμμκτικας λεπτολογίας. Όμοίως εις τόν προτιθέμενον να διατρέξη τού δικαστικόν στάδιον, πολλαί των διοικητικών γνώσεων είναι περιτταί, ως και τ' άνάπαλιν ως προς τόν άφιερούμενον εις την καθαρώς διοικητικήν ύπηρεσίαν, δια τούτο και πολλαχού ύπάρχουσι δύο σχολαί διακεκριμένοι, ή καν δύο της αυτης σχολής έντελώς κεχωρισμένοι κλάδοι, ο των νομικών και ο των διοικητικών επιστημών. Όμοίως δε και εν τη ιατρική σχολή διακρίνεται και παρ' ήμιν και άλλαχού τού φαρμακευτικόν σχολείον, περιλαμβάνον ιδιαίτερον και μάλλον περιωρισμένον κύκλον γνώσεων.

Η Θεολογική σχολή άρύεται τά διδάγματα αυτης εκ πηγής ύψηλοτέρας της φιλοσοφίας, εκ της άνωθεν άποκαλύψεως. Άλλά πρώτον μεν άμφοτέραι

αί πηγαί αὐται κοινήν ἔχουσι τὴν ἀρχήν, διότι ἡ μὲν ἐδόθη ὑπὸ τῆς θείας προνοίας εἰς τὸν ἄνθρωπον ὡς δύναμις πρὸς ἔρευναν καὶ ἀνακάλυψιν τῆς ἀληθείας, ἡ δὲ ἐχαρίσθη αὐτῷ περιέχουσα ἐτοιμοὺς καὶ ἤδη ἐξηρημένους τὰς ἀνωτάτας, καὶ τὴν τε παροῦσαν καὶ τὴν μέλλουσαν αὐτοῦ εὐδαιμονίαν μάλιστα ἐνδιαφερούσας ἀληθείας. Δεύτερον δὲ, ἐπειδὴ ἡ ἀλήθεια εἶναι μία, διὰ τοῦτο, ὅθεν δήποτε καὶ ἄν ἀπορρέῃ, πρέπει εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον πάντοτε ν' ἀπολήγῃ, καὶ διὰ τοῦτο ἡ φιλοσοφία, ἡ ὀρθὴ δὴ λαδὴ φιλοσοφία, ὅταν δὲν ἐπιπροσθῆ αὐτῇ ἡ ἀγλύς τῶν παθῶν καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου τύπου, ἔχει τοῦτο τὸ κοινόν μετὰ τῆς θρησκείας, ὅτι τὰ ὑπὸ ταύτης καθ' ὑπέρετατον καὶ ἀναμνήσττον κῦρος γνωματευόμενα, ἀποδείκνυνται καὶ ὑπ' ἐκείνης, προσταγούσης τὸν λύχρον τῆς κρίσεως. Ἡ θεολογικὴ ἄρα σχολή, ἔχει οὐχὶ ἀντίπαλον, ἀλλὰ μάλιστα συνεργόν καὶ σύμμαχον τὴν φιλοσοφικήν, περιττὴν μὲν σύμμαχον, ἄν πάσας τὰς καρδίας διέπλεγε καὶ ἐπλήρου ὁλοκλήρως ἡ πίστις, ἀλλ' ἀναγκαίαν διὰ τὴν ἀνθρωπίνην ὑπεροψίαν, ἣτις ὑπὲρ πᾶσαν τὴν κτίσιν, νοητὴν τε καὶ ὕλικήν, ἐνεθρόνιζε τὸ ἐγώ, καὶ ἐν τῷ ὑποκειμένῳ θέλει νὰ συγκεντρώσῃ τὸ πᾶν.

Ἡ Θεολογικὴ σχολή, ὅπως εἶναι ἀρτία, πρέπει νὰ διδάσκη πάσας τὰς γνώσεις ὅσαι ἀπαιτοῦνται παρὰ ἱερέως καὶ ποιμενάρχου πεπαιδευμένου, πάσας ἐπομένως ὅσαι ἀνάγονται εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν δογμάτων, εἰς τὴν ἐξήγησιν αὐτῶν καὶ τῶν ἱερῶν γραφῶν ἢ πατερικῶν συγγραμμάτων, καὶ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν τῆς ποιμαντορίας ἱερῶν καθηκόντων, ἐν οἷς περιλαμβάνεται καὶ ἡ κήρυξις τοῦ θείου λόγου. Συγχρόνως ὅμως πολὺ ἀπέχομεν τοῦ νὰ φρονώμεν ὅτι ἡ διδασκαλία αὐτὴ καὶ μόνη θέλει ἀρκέσει εἰς μόρφωσιν καλῶν ἱερέων. Ἐν ὅτῳ οἱ ἱερεῖς ἀνγκάζονται νὰ ζῶσι σπίνοντες τὸν δίτκρον εἰς τὴν ἐλεημοσύνην τῶν χριστιανῶν, ἐκπαίδευσιν καὶ βελτίωσιν τοῦ κλήρου εἰσὶν εὐχαὶ ἀνεκπλήρωτοι, καὶ οὐδὲ τὸ Πανεπιστήμιον οὐδὲ οἱ αἰδητοὶ εἰδικὴ σχολὴ δύναται νὰ συντελέσῃ εἰς αὐτῶν τὴν πραγματοποίησιν. Ὁ δὲ μακροῦ χρόνου καὶ δι' οὐ μικρῶν δαπάνης ἐκπαιδευθεὶς ἱερεὺς, δὲν θέλει στέργει εἰς στάδιον βίου ἐν ᾧ ἀναγκάζεται νὰ ἐπαιτῇ τὴν τροφήν του, καὶ ἀποδείξει τῶν λόγων ἡμῶν τὰ σήμερον ἐν Ἑλλάδι συμβαίνοντα, ὅπου ἐκ τῶν ἐξεληθόντων ἀπ' ἀρχῆς εἶτε ἐκ τῆς θεολογικῆς σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, εἶτε ἐκ τῆς Ἱεζαρείου σχολῆς, οἱ πλείστοι ἐναγκαλίζονται τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα, καὶ σχεδὸν οὐδεὶς γίνεται ἱερεὺς. Προνοήματα ὅμως περὶ ἀξιοπροποῦς συντηρήσεως τοῦ δευτερεύοντος κλήρου ἡ Κυβέρνησις, ἐννοεῖται ὅτι πᾶν δικαίωμα θέλει ἔχει ν' ἀπαιτῇ παρ' αὐτοῦ καὶ ἰδιότητος ἃς πρέπει ἀναγκτικῶς νὰ κέλτηται ὁ ἀξίων νὰ ἐξηγῇ τοῖς ἀδελφοῖς του τὸν θεῖον λόγον, καὶ νὰ ἐξηγῇ πνευματικῶν πατρῶς ἀξιώμα παρ' αὐτοῖς. Δὲν ἐννοοῦμεν βεβαίως ὅτι ὁ ἐφημέριος τοῦ χωρίου πρέπει ἀφύκτως νὰ ἦναι τελειοδιδάκτος τοῦ Πανεπιστημίου. Ἀλλὰ τοῦτο δύναται ν' ἀπαιτηθῇ παρὰ τῶν ἱερέων τῆς πρωτεύουσας, παρὰ τῶν νεωστὶ χειροτονουμένων ἀναμνη-

σθητῶς, καὶ παρὰ τῶν παρὰ τοῖς ἐπισκόποις ἀνωτέρων κληρικῶν. Διὰ δὲ τοὺς ἐφημέριους τῶν κωμῶν πόλεων, διὰ τοὺς διακόνους κτλ. ἐπαρκῶς φαίνεται ἡ γυμνασιακὴ ἐκπαίδευσις, καὶ ἡ τῶν ἐλληνικῶν σχολῶν διὰ τοὺς τῶν χωρίων ἐφημέριους, ἀλλὰ συμπληρουμένη, καὶ διὰ τοὺς μὲν καὶ διὰ τοὺς δε, καὶ διὰ τινῶν ἀναγκαίων διδασμάτων τοῦ ἱεροῦ αὐτῶν ἐπαγγέλματος, ὧν μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης πρακτικῆς ἀσκήσεως πρέπει πρὸ τοῦ διορισμοῦ τῶν νὰ μεταλαμβάνωσιν ἐν ταῖς ἐδραῖς τῶν ἐπισκοπῶν. Ἀλλὰ τοῦτο δύναται ν' ἀπαιτηθῇ, καὶ αἱ χειροτονία ἀμυθῶν ἱερέων δύναται νὰ ἐμποδισθῶσι, μόνον ὅταν ὑπάρχῃ πιθανότης ὅτι οἱ πεπαιδευμένοι δὲν θέλουσιν ἀπορροῦναι τὸ ἱερατικὸν ἐπάγγελμα.

Ἐἰς πρὸς τὴν Νομικὴν διδασκαλίαν, αὐτὴ πρέπει ἀναγκτικῶς νὰ περιλαμβάνῃ πρῶτον τὰς θεωρητικὰς ἐπιστήμας ἐξ ὧν ἀπορρέει καὶ ἐρ' ὧν στηρίζεται τὸ ἐθνικὸν δικαίον, δεύτερον τὴν δικαστικὴν καὶ σχολίασιν τοῦ δικαίου τούτου, ἥτοι πάντων τῶν μερῶν τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐν χρήσει νόμων καὶ δικονομιῶν, τρίτον τὴν γνῶσιν τῶν ζένων νομοθεσιῶν μετ' ὧν σχέσιν ἔχει ἡ ἐλληνικὴ, καὶ τέταρτον τὰς τὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν διοικητικὴν ἀφροσύνας ἐπιστήμας.

Ἐκ τῆς Ἱατρικῆς δὲ σχολῆς ἐκτός ἱατρῶν ἐξέρχονται καὶ φαρμακοποιοὶ ὑπὲρ αὐτῶν ὅμως δὲν ἀπαιτοῦνται ἰδιαιτέρως μαθήματα, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας βραχύτερος χρόνος καὶ στενωτέρως μαθημάτων κύκλος ἐκ τῶν γενικῶν (φυσικοῖστορικῶν), καὶ τῶν εἰδικῶν τῆς ἱατρικῆς ἐπιστημῶν.

Τῆς δὲ Φιλολογικῆς σχολῆς εἶναι τριπλοῦς ὁ σκοπὸς, πρῶτον μὲν νὰ προκαταρτίξῃ πάντας τοὺς μέλλοντας νὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς εἰδικὰς ἀνωτέρας σπουδὰς, διὰ τῶν γενικῶν ἐκείνων γνῶσεων αἵτινες εἰσὶν ἀναπόφευκτοι εἰς πάντα πεπαιδευμένον καὶ ἀνωτέρας ἀγωγῆς λαχόντα, καὶ ἐπομένως πρέπει νὰ περιλαμβάνῃ πρὸ παντός τὴν φιλοσοφίαν καθ' ὅλους τοὺς κλάδους αὐτῆς, ἔπειτα δὲ τὴν ἀρχαίαν καὶ νέαν φιλολογίαν, καὶ ἰδίως τὴν ἐλληνικήν, τὰς ἱστορικὰς ἐπιστήμας καὶ πάσας τὰς μαθηματικορυσικὰς. Δεύτερον δὲ νὰ μορφώῃ ἄνδρας εἰδικούς περὶ τὴν φιλοσοφίαν, τὴν ἔρευναν τῆς ἀρχαιότητος ὑπὸ πάσας αὐτῆς τὰς ἐπόψεις, καὶ τὰς φυσικομαθηματικὰς ἐπιστήμας ἢ ἐκάστην αὐτῶν δι' ἐἶναι ἀναγκαῖον ὅπου, ὡς ἐνταῦθα, ἡ σχολὴ αὐτὴ περιλαμβάνει πάντας τοὺς τοὺς κλάδους, νὰ διαιρηθῇ εἰς διάφορα τμήματα, εἰς δὲ τοὺς φοιτητὰς νὰ ἐπιτρέπηται ν' ἀκολουθῶσι, πλὴν τῶν γενικῶν ἐπιστημῶν, ἐκεῖνον τῶν κλάδων τούτων, εἰς ὃν θέλουσιν εἰδικῶς νὰ ἐκπαιδευθῶσι. Τρίτος δὲ σκοπὸς τῆς σχολῆς ταύτης εἶναι ἡ μόρφωσις ἱκανῶν διδασκάλων ἢ τῆς φιλολογικῆς ἢ τῶν μαθηματικῶν διὰ τὴν δευτερεύουσαν ἐκπαίδευσιν, ἣτοι διὰ τὰ ἐλληνικά σχολεῖα καὶ τὰ γυμνάσια, ἐννοοῦμενον οἰκοθεν ὅτι ὁ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ εἰδικὰς γνώσεις ἐφ' οἷς δὲν δὲν οὐδέ εἰς ἀπαιτῆσιν λαθῶν, καὶ τούτας δι' ἰδίως μελέτης ἀναπτύσσας καὶ τελειοποιήσας, καὶ εἰς αὐτὸ τὸ Πανεπιστήμιον δύναται πάλιν νὰ μεταδώσῃ αὐτάς, καὶ τοῖς μετ' ἑαυτὸν μετοχτετεῦται ὅτι, παρὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ

ἔδεξάτο. Ἀλλ' ἱκανὸς διδάσκαλος δὲν εἶναι ὁ μόνον θεωρητικῶς ἠξεύρων, ὅτι ἀπαιτεῖται παρ' αὐτοῦ νὰ διδάξῃ, ἀλλὰ καὶ ὁ πρακτικῶς ἀσκηθεὶς νὰ διδάσκη αὐτό. Πρὸς δὲ τὴν διάπλασιν καλῶν διδασκάλων ὑπαρχει παρὰ τῇ φιλολογικῇ σχολῇ τὸ λεγόμενον φροντιστήριον, οὗ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ προΐστανται οὐ μόνον εἰς σοφώτεροι φιλόλογοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐμπειρότεροι περὶ τὴν μέθοδον τοῦ διδάσκειν. Ἐν αὐτῷ δὲν ἀρκεῖ νὰ ἐπαναλαμβάνωνται ἀπὸ καθέδρας ὅσα ἐν τῇ σχολῇ διδάσκονται, ἢ ἄλλα ὅμοια τούτοις, ἀλλὰ πρέπει μᾶλλον νὰ καθοδηγῶνται οἱ φοιτηταὶ εἰς τὸν τρόπον καθ' ὃν αὐτοὶ πρέπει νὰ διδάσκωσι καὶ ἀναλύωσι τοὺς συγγραφὰς εἰς τὰ κατώτερα σχολεῖα· πρέπει αὐτοῖς ν' ἀναδαινώσι τὴν καθέδραν, καὶ ἴσως τὸ φροντιστήριον νὰ εἶναι κατὰ τοιοῦτον τρόπον τυνδεδεμένον μετὰ τῶν ἐλληνικῶν σχολείων τῆς πρωτεύουσας, ὥστε αὐτὰ νὰ χρησιμεύωσιν αὐτῷ ὡς πρότυπα, νὰ διδάσκωσι δ' ἐν αὐτοῖς ἀλληλοδιδάχοντες οἱ ἐν τῷ φροντιστήριῳ ἀσκούμενοι, ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν ἐνός τῶν μελῶν αὐτοῦ ἢ τῶν γυμνασιαρχῶν, οἵτινες ἴσως ἐδύναντο καὶ αὐτοὶ νὰ συγκαταριθμῶνται μετὰ τῶν μελῶν τοῦ φροντιστηρίου.

Ἄλλ' ἡ παρῶν πρωτίστη συνθήκη τῆς ἐπιτυχίας τῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ σπουδῶν, εἶναι ἀναμφισπότητως ἡ ἱκανότης τῶν ἐν αὐτῷ διδασκόντων. Ὁ διαγωνισμὸς εἶναι βεβαίως ἡ ἀρίστη αὐτῆς ἐγγύησις, καὶ οὗτος εἶναι πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης εἰσηγμένος, ἐπὶ μόνῳ τῷ περιορισμῷ ἐν τισὶ χώραις, ὡς φερ' εἶπειν ἐν Γαλλίᾳ, ὅτε ἡ κυβερνητικὴ διορίζει ἀπ' εὐθείας καθηγητὴν εἰς ἐκείνας τὰς ἐδρας, ἃς αὐτὴ συνιστᾷ κατὰ πρότυπον. Καὶ ὅπου μὲν ὑπαρξοῦσι πολλοὶ καθηγηταὶ δι' ἕκαστον κλάδον, εἰς πολλὰς διακλαδύσεις ὑποδιαιρούμενον, ὅπου ὑπαρξοῦσιν Ἀκαδημῖαι καὶ ἄλλων σοφῶν ομάδες, ἐκεῖ ὁ διαγωνισμὸς εἶναι εὐκόλος παρ' ἡμῶν ὅμως πρὸς τὸ παρὸν εἰς πολλὰς περιπτώσεις θά ἦτον ἀδύνατος, διότι δι' εἰδικὰς τινὰς ἐπιστήμας, ἐκλιπόντος τοῦ καθηγητοῦ, δὲν θὰ ὑπῆρχον δικασταὶ τοῦ διαγωνισμοῦ πρὸς ἐκλογὴν τοῦ διαδόχου αὐτοῦ. Ἀντι᾽ ὅμως τῆς μεθόδου ταύτης, δύναται καὶ πρέπει νὰ εἰσαχθῇ ἡ τῆς δοκιμασίας.

Ἐπερ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, ἅπασι ἐκλεχθέντος, ὑπαρχει ἡ ἠθικὴ καὶ πρῶληψις, ὅτι οὗτος εἶναι ὁ ἐν τῷ ἔθνει τοῦ πάντων σοφώτερος εἰς τὴν ἐπιστήμην ἣν διδάσκει, καὶ πάντων ὠφελιμώτατος ὡς καθηγητὴς, διότι ἂν ἦτον ἄλλος, ἐπρεπεν ἀναγκτικῶς ἐκείνος νὰ προτιμηθῇ. Τοῦτου ὅμως ὑποτεθέντος, ἐξάγεται ὅτι τοῦτον τὸν οὕτως ἀνωτερον πάντων ἀποδειχθέντα κατὰ τὴν ἐπιστήμην, οὐδεὶς ἕτερος δύναται νὰ δικάσῃ, καὶ ἐπειδὴ ὁ διορισμὸς τοῦ καθηγητοῦ γίνεται πρὸς μόνον τὸν σκοπὸν τῆς ὠφελείας τῆς νεολαίας, τῆς δ' ὠφελείας ταύτης, ὑπὸ τὴν ἐπόψιν τῆς τοῦ καθηγητοῦ ἱκανότητος, οὐδεὶς ὑποτίθεται ἄλλος ἀνώτερος δικαστῆς, διὰ τοῦτο ἡ παῦσις αὐτοῦ δι' ἄλλον οἶον δήποτε λόγον, πλὴν ἴσως ἐπέλευσης ἐξασθενήσεως τῶν φυσικῶν αὐτοῦ δυνάμεων, ἢ ποινικῆς τινος καταδίκης ἀτιμώσεως καὶ καθιστώσεως αὐτὸν ἀκατάλληλον πρὸς τὸ διδάσκειν,

πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀσύγνωστον καὶ ἐθνικὸν ἐγκλημα. Ἄλλος δὲ λόγος δι' ὃν οἱ τῶν Πανεπιστημίων καθηγηταὶ θεωροῦνται πανταχοῦ τοῦ κόσμου ὡς ἀμετακίνητοι, πλὴν μόνον ἐπὶ τῶν σπουδαίων περιπτώσεων ἃς ἀνεφέρωμεν, εἶναι ὅτι μόνον ἡ τοιαυτὴ τοῦ σταδίου αὐτῶν ἐξασφάλις τοὺς προσηλοὶ εἰς αὐτὸ οὕτως, ὥστε ν' ἀφιερῶσιν αὐτῷ πᾶσαν τὴν δραστηριότητα καὶ πάσας τὰς στιγμὰς τῆς ζωῆς τῶν. Ἄλλ' ἂν ὁ καθηγητὴς εἶναι, πλὴν ἐν σπανιστάταις περιστάσειν ἀμετακίνητος, πρέπει διὰ τοῦτο μάλιστα νὰ καταβάλληται πλείων προσοχὴ καὶ νὰ λαμβάνωνται πλείονες ἐγγυήσεις κατὰ τὸν διορισμὸν αὐτοῦ ἄλλ' ἐλλείποντος τοῦ διαγωνισμοῦ, παρ' ἡμῶν ἡ μόνη δυνατὴ ἐγγύησις εἶναι ἡ δοκιμασία. Ἐκτός ἐξόχων τινῶν ἀνδρῶν, οὓς ἡ κυβερνησις δύναται νὰ παραδέχεται ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ ἢ εὐρωπαϊκῇ αὐτῶν φήμῃ, τοὺς λοιποὺς πάντας πρέπει νὰ διορίζῃ ὡς ἐκτάκτους μόνον καθηγητὰς, διδασκοντας ἐπὶ μετρίῳ τινὶ μισθῷ, καὶ ἀνευ ἄλλης τινὸς ὑποχρεώσεως τῆς κυβερνήσεως πρὸς αὐτούς. Μετὰ δὲ παρέλευσιν ὀρισμένου χρονικοῦ διαστήματος, ὁ μὲν μὴ ἀρκούντα δείγματα ἱκανότητος, παιδείας, καὶ εὐμεθοῦς διδασκαλίας δούς καθηγητῆς, δύναται νὰ παύηται, ὁ δ' ἐξ ἐναντίας εὐδοκίμητας, εἶναι δικαίον αὐτοδικαίως νὰ ἐγκαθίσταται εἰς τὴν τακτικὴν καθέδραν, καὶ νὰ μένῃ εἰς ταύτην ἀμετακίνητος. Ἀλλὰ καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἀμίσητου ὑψηλότητος εἰς καθέδρα, εἰς ἃς ὑπαρχει τακτικὸς ἢ ἐκτακτος καθηγητῆς, δύναται νὰ καταλογισθῇ εἰς δοκιμασίαν, καὶ νὰ παρέῃ δικαίωμα εἰς ἀπ' εὐθείας διορισμὸν εἰς τακτικὴν ἐδραν. Τοιαύτην ἐννοοῦμεν τὴν τῶν βαθμῶν τῆς καθηγεσίας διάκρισιν. δύναται δὲ καὶ ἐπὶ τιμῇ νὰ χορηγηθῇ τὸ δικαίωμα τοῦ διδάσκειν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ, συναίνεσει τῶν σχολῶν, εἰς ἄνδρας διακεκριμένους, καὶ εἰς ἄλλας δημοσίας ὑπηρεσίας ἀσχολουμένους, ὅσάκις οἱ τοιοῦτοι ἔχουσι προαίρεσιν νὰ γίνωσι καὶ διὰ διδασκαλίας ὠφελίμοι καὶ οὗτοι εἰσὶν οἱ ἐπίτιμοι καθηγηταί.

Ἄλλ' ἂν μεγάλη πρέπη νὰ καταβάλληται προσοχὴ περὶ τὸν διορισμὸν τῶν καθηγητῶν, οὐχ ἥττονος ἐπιμελείας εἶναι ἀξία ἡ τῶν φοιτητῶν κατάταξις. Οἱ ἀνάξιοι πρέπει τοῦλάχιστον ν' ἀποσοβῶνται, διότι ἢ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ ἐκπαίδευσιν, μὴ στηριζομένη ἐπὶ ἐδραῖας τινὸς κατωτέρας ἐκπαιδεύσεως, εἶναι ἢ πυραμὶς ἀνεστραμμένη καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτῆς βαίνουσα, εἶναι ἡ μήτηρ τῆς ἡμιμαθείας καὶ δοκησισοφίας, ἐπίσημον κῦρος λαμβάνουσα, καὶ ἀξιώσεις καὶ δικαιώματα νὰ εἰσδύῃ εἰς τὴν τῶν δημοσίων διεθύνουσιν καὶ νὰ φέρῃ αὐτήν. Ἄν ἀκριβῆς τις ἐγένετο στατιστικὴ ἔρευνα περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐξετάσεων, θ' ἀπεδείκνυτο ἀναμφισπότητως ὅτι αἰσιώτερα εἰσὶ ταῦτα ὡς πρὸς τοὺς φοιτητὰς τοὺς προσελθόντας ἐκ τῶν ἀρτιωτέρων γυμνασίων τοῦ κράτους, καὶ εἰς ταῦτα ἐκ τῶν ἐντελεστέρων ἐλληνικῶν σχολείων ὁρμηθέντας, καὶ ἐν γένει ὅτι ὅσα ἢ πρώτη ἐκπαίδευσιν εἶναι πληρετέρα, τόσῳ ὑγιεινέτερα εἶναι καὶ ἡ ἀνωτάτη αὐτῆς συμπλήρωσις. Εἰς τὸ ἡμέτερον πανε-

πιστήμιον φοιτήσιν ὅσοι αὐτόχθονες, τοσοῦτοι καὶ ἑτεροχθόνες, ἐξ ἑκαρτῶν προερχόμενοι αἷτινες στεροῦνται τῶν ὠφελιμῶν τοῦ ἡμετέρου εκπαιδευτικοῦ συστήματος. Ὡς πρὸς τοὺς βεβαίως αὐστηρὸν καὶ ἀδικον ἦλεν εἶσθαι ἂν δὲν ἐγίνοντο δεκτοὶ εἰς τὸ πανεπιστήμιον, ὡς μὴ διακούσαντες ὅλων τῶν μαθημάτων ὅσα διδάσκονται ἐν τοῖς ἡμετέροις γυμνασίοις, διότι ἐν ταῖς πατρίσιν αὐτῶν οὐδεμίαν εἶχον ἀφορμὴν νὰ τ' ἀκούσωσιν. Ἐξ αὐτῶν τινὰ εἰσὶν οὐσιώδη καὶ ἀπαραίτητα, καὶ ἡ ἕλλησις αὐτῶν καθιστᾷ τὴν ἀνωτάτην ἐκπαίδευσιν οὐ μόνον ἕλλησι, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ παντάσῃ ἀσκόπον καὶ ἀτελεσφόρον. Ἄλλα ὅμως εἰσὶ δευτερευούσης σπουδαιότητος, καὶ τοιαῦτα, ὥστε μικρὰ ἢ ζημίᾳ ἂν μεταγενεστέρως ἀναπληρωθῶσιν. Ὡς πρὸς τοὺς ἑτεροχθόνες τοὺς φοιτητάς ἐδύνατο καὶ ἕτερα θεωρία νὰ προταθῇ, ὅτι ἐπειδὴ οὗτοι δὲν προτίθενται νὰ ὑπηρετήσωσι τὸ ἑλληνικὸν κράτος, καὶ ν' ἀποτελέσωσι μέλη αὐτοῦ, διὰ τοῦτο ἀδιάφορον πρέπει νὰ εἶναι εἰς τὸ κράτος τοῦτο πῶς ἐκπαιδεύονται, καὶ οὐδὲν ἔχει αὐτὸ συμφέρον νὰ τοὺς κωλύῃ τῆς προσόδου εἰς τὸ πανεπιστήμιον, ὅταν αὐτοὶ ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην θέλωσιν ἀτελεῖς νὰ εἰσέρχωνται, καὶ ἐπομένως ἀτελεῖς νὰ ἐξέρχωνται. Ἀλλὰ τὴν τοιαύτην θεωρίαν ἀποκρούομεν ἔντελως, διότι, ἂν δὲν μέλλωσι νὰ ὑπηρετήσωσι τὸ ἑλληνικὸν κράτος, οὐδὲ νὰ εἶναι μέλη αὐτοῦ, ἀλλὰ μέλλουσι νὰ ὑπηρετήσωσι τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, καὶ αὐτοὶ νὰ εἶναι μέλη, καὶ ἡ ὑπὲρ τῆς ἐκπαίδευσως αὐτῶν ἀμεριμνία τῆς Ἑλλάδος θὰ ἦτον ἐθνικὸν ἔγκλημα. Φρονοῦμεν ἐπομένως ὅτι συνδυαζόμενοι τοῦ δικαίου καὶ αὐτοῖς ἐρικτοῦ μετὰ τοῦ ἐθνικοῦ συμφέροντος, πρέπει πρὸ τῆς εἰσχωγῆς των εἰς τὸ πανεπιστήμιον νὰ ἐξετάζωνται οὗτοι, ὡς καὶ ἦδη γίνεται, ὑπὸ ἰδίαι τέρως ἐπιτροπῆς, οὐχὶ μὲν εἰς τὰ δευτερευούσης σημασίας γυμνασιακὰ μαθήματα, ὧν ὅμως ἡ μετὰ ταῦτα μελέτη νὰ συνιστᾷται αὐτοῖς σπουδαίως, ἀλλ' ἀφ' ἑκέρωτος καὶ ἀστυχῶς εἰς τὰ κυριώτερα, οἷα κερὰ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας, εἰς ἣν συνήθως δὲν χωλαίνουσιν οἱ ἑτεροχθόνες φοιτηταί, διότι αὕτη κυριῶς, καὶ μάλιστα ἐπιμελῶς, διδάσκειται εἰς τὰ ἐν τῇ μὴ ἐλευθέρᾳ σχολείᾳ· δεύτερον δὲ ἡ λατινικὴ μέχρι κατὰ πᾶσιν τῶν ἐυκολωτέρων συγγραμμάτων καὶ σχολιαστῶν, διότι ἀνεὺ ταύτης αἱ φιλολογικαὶ σπουδαὶ τοῦ πανεπιστημίου εἰσὶν εἰδανικαὶ μόνον καὶ αὐτοῦ ἀνάξιοι· καὶ τρίτον ἡ στοιχειώδης μαθηματικὴ, ἣς ἀνεὺ οὐδεὶς δύναται νὰ προτείνῃ παιδείας ἀξίωσιν, οὐδὲ εἶναι ἐρικτὴ σπουδὴ τινος ἐπιστήμης. Ἡ τῶν μαθηματικῶν ἀγνοία τῶν τοιούτων φοιτητῶν, οὐ μόνον αὐτοῖς ἀλλὰ καὶ τῷ πανεπιστημίῳ εἶναι ἐπιβλαβὴς, διότι, τερατώδους ὄντος νὰ ἐξέρχωνται τοῦ πανεπιστημίου διδάκτορες καὶ τελειοδιδασκτοὶ μὴ ἔχοντες τὴν ἐλάχιστην τῶν μαθηματικῶν γνώσιν, εἰς τῶν καθηγητῶν ἀναγκάζεται νὰ κατατρέχῃ τὸν καιρὸν του περὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν στοιχειῶν, ἧς εἶναι ἀνάξιος τοῦ πανεπιστημίου, καὶ τῆς κατωτέρας ἐκπαιδεύσεως ἀντικείμενον.

Τινὲς τῶν φοιτητῶν εἰσάγονται εἰς τὸ πανεπι

στήμιον ὡς ὑπότροφοι, οἱ μὲν φιλογενῶν καὶ φιλοπρωτῶν ἰδιωτῶν, οἱ δὲ τῆς Ἑλληνικῆς-κυβερνήσεως. Καὶ περὶ μὲν τῶν πρώτων οὐδεὶς φθόνος, καὶ ἐπαινος μάλιστα μέγας τοῖς ἐλευθερίοις καὶ γενναίοις ἀνδράσι, οἵτινες ὑπεκκαίονσι τοῦ ἐθνικοῦ φωτισμοῦ τὴν φλόγα, καὶ βοηθοῦσιν ἐξ ἰδίων σπουδάζοντας νέους ἐκ τῶν ἰδίων πόλεων ἢ καὶ ἐκ τῆς ὅλης πατρίδος. Ἀλλ' ἡ κυβερνήτης ἴδια χρήματα δὲν ἔχει, διαπαντὰ δὲ τὰ δημόσια, καὶ μόνον ὑπὲρ τοῦ δημοσίου, καὶ ὅπου ὑπάρχει δημοσία ἀνάγκη. Καὶ ἡμᾶς δὲ, ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο τοιαύτη δημοσία ἀνάγκη ὑπάρχει διπλῆ, ἢ μὲν κηγάζουσα ἐξ ἐθνικοῦ ὀφλήματος πρὸς τοὺς τὴν πατρίδα ὠφελήσαντας καὶ ἐκυτοῦς ψυχῇ τε καὶ σώματι αὐτῇ τελεσφόρως ἀφιερῶσαντας· ἢ δὲ ἐκ τοῦ δημοσίου συμφέροντος, τοῦ ἀπαιτοῦντος τὴν εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐνίσχυσιν νέων ὑπισχνουμένων νὰ δοξάσωσι ποτὲ καὶ νὰ ὠφελήσωσι διαφερόντως τὴν πατρίδα αὐτῶν. Διὰ ταῦτα, δύο μόνους κατηγορίας δημοσίων ὑποτρόφων δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, ὧν ἡ μὲν περιλαμβάνει τοὺς υἰοὺς τῶν ἐπισήμων εἰς τὴν πατρίδα ἀναδειχθέντων ὑπηρετίας· τοῦτοις ἡ πατρίς οὐδεμίαν δύναται νὰ χορηγήσῃ προσηλεστέραν ἀμοιβήν, ἢ ἀντιλαμβάνομένη τῆς ἀνατροφῆς καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν τέτων αὐτῶν. Αἱ τῆς κατηγορίας ταύτης ὑποτροφίαι δύνανται ἀπ' αὐτῶν τῶν δημοτικῶν σχολείων νὰ ἀρχῶνται, ἀναλόγως τῶν περιστάσεων τῶν οἰκογενειῶν, ἃς ἡ κυβερνήτης νομίζει τῆς τοιαύτης ἀμοιβῆς καὶ περιθάλψεως ἐπαξίως. Ἡ δ' ἕτερα κατηγορία περιλαμβάνει σπουδαστάς κτωφύας μὲν, ἀλλὰ τοσοῦτον ἐξόχον ἀποδειχθέντας εὐφυΐας, ὥστε ἡ πατρίς ἤλελε μεγάλως ζημιωθῆ ἂν δὲν διηκόλυνεν αὐτοῖς τοὺς τρόπους τῆς ἐκπαιδεύσεως. Τῶν τοιούτων δ' ἡ ὑποτροφία δὲν πρέπει ν' ἀρχῆται κατωτέρω τοῦ Πανεπιστημίου, διότι ἐν ταῖς ταπεινότεραις τῆς ἐκπαιδεύσεως βαθμίσι δὲν ἀναπτύσσεται εἰτέ τι, οὔτε δίδωσιν ἰκανὰ δείγματα ἢ ἐξόχως εἰς τὴν εὐφυΐαν, ἢ τὸ δημοσίον δὲν πρέπει νὰ ἐγκαταλείψῃ εἰς ἐκυτὴν, ἐπὶ κινδύνῳ τοῦ τοῦ νὰ στερηθῆ ἐξόχου ἰκανότητος τὴν πατρίδα. Ἡ δ' ὑπ' ἄλλους λόγους καὶ εἰς τὰ κατώτερα σχολεῖα χορηγούμενη ὑποτροφία, εἶναι ἀντικρυς σπατάλη, ἐνταῦθα μάλιστα ὅπου ἡ ἐκπαιδεύσεως χορηγεῖται δωρεάν, διότι ὅσον ὡς πρὸς τὴν δημοτικὴν ἐκπαιδεύσεωσιν εἶναι συμφέρον τοῦ δημοσίου νὰ ἐκπαιδευθῆ τοὺς δημότας, καὶ χρέος αὐτοῦ νὰ τοὺς προτρέπῃ καὶ ἀναγκάζῃ μάλιστα εἰς τοῦτο, καὶ ἀνήκοντες εἰς τάξεις μὴ κατανοοῦσας τὰ ἐκ τῆς παιδείας ἀγαθὰ, τὸσον ὡς πρὸς τὴν ἀνωτέραν παιδείαν εἶναι συμφέρον τῶν ἰδιωτῶν, αὐτοὶ νὰ ἐκπαιδευθῶνται αὐτῇ, διότι ἐνόησαν ὅτι αὕτη τοῖς παρέχει ἀληθῆ ὠφελήματα· καὶ ἂν μόνον φροντίζῃ τὸ δημοσίον νὰ ὑπάρχωσι καλῶς ὁργανωμένα σχολεῖα, δὲν θέλοισι λείψει οἱ εκπαιδευμένοι, ὅσων αὐτὸ ἔχει ἀνάγκη διὰ τὴν ὑπηρεσίαν του, καὶ διὰ τῆς πατρίδος τὴν δοξάν καὶ τὴν εὐμερίαν.

Πρέπει δὲ ν' ἀκροῶνται οἱ φοιτηταί ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῶν μαθημάτων καὶ ὠρισμένην τινὰ

τάξιν καὶ μέθοδον, ἢ ἐλευθέρως καὶ κατὰ τὸ αὐτοῖς δοκῶν. Ὁ φοιτητὴς, ὡς ἀνήρ ἢ ἡ τὴν πλήρη αὐτοῦ αὐτεξουσιότητα καὶ ἐλευθερίαν ἀντιποιοῦμενος, καὶ τὴν πρὸς ἑαυτόν εὐθύνην ἀναλαβών, δὲν ἔχει βεβαίως εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀκροασίων του, καὶ εἰς τὴν μέθοδον καὶ ἢν θέλει πείσει τὴν ἰδίαν αὐτοῦ συνείδησιν, νὰ ὑπακούσῃ εἰμὴ εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ συμφέρον. Οὐδεὶς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ εἰπῇ πρὸς τὸν ἀνεξάρτητον τοῦτον, καὶ πλήρη τὴν χρῆσιν τοῦ λογικοῦ αὐτοῦ κεκτημένου ἀνθρώπου, τί νὰ μάθῃ καὶ πῶς νὰ τὸ μάθῃ, καὶ οὐδεὶς ἕτερος ἔχει συμφέρον εἰς τοῦτο. Ἀλλ' ὁ ἴδιος ἔχει συμφέρον νὰ μὴ μάταιονη διδασκόμενος ἀσυνάρτητα καὶ πρωτύτερα, καὶ τὸν χρόνον ἐν ἀμελόδοις ἀκροασεσι κατατρίβῃ. Διὰ τοῦτο πάσης ἐπιστήμης ἀναγκαῖον εἶναι νὰ προηγηθῆ ἡ μεθοδολογία αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἐγγραφομένους φοιτητάς νὰ διανέμονται ἐντυποὶ ὁδηγίαι περὶ τῆς ἀλληλουχίας τῶν διαφορῶν κλάδων τῆς ἐπιστήμης, καὶ τῆς σειράς καὶ ἢν πρέπει σκοπιμώτατα καὶ ὠφελιμώτατα ν' ἀκροῶνται αὐτῶν. Καὶ ἡ μὲν ἐλευθερία μὲν ἰσχυρῶς τῷ φοιτητῇ ν' ἀκολουθήσῃ ἢ μὴ τὰς ὁδηγίας ταύτας, ἀλλ' ἡ πρόβλεψις καὶ τὸ συμφέρον τὸν πείθουσι νὰ τὰς ἀκολουθήσῃ, ἄλλως αὐτὸς ἔχει νὰ βλαβῆ καὶ ἐκυτὸν ἔχει νὰ αἰτιᾷται.

Ἐνοεῖται ὅμως ὅτι, ὅπως οἱ φοιτηταί δύνανται ν' ἀκολουθῶσι τὰς ὁδηγίας, πρέπει ἕκαστον μάθημα νὰ ἔχη μονοετὴ ἢ τὸ πολὺ διετὴ τὴν διάρκειαν, ὥστε ὁ φοιτητὴς ἐπὶ τῆς τριετοῦς φοιτητικῆς του νὰ δύναται ν' ἀκούῃ αὐτὸ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους· συγχρόνως δὲ καὶ τὰ προγράμματα νὰ συντάττωνται οὕτως, ὥστε νὰ μὴ συγκρούωνται τὰ μαθήματα τῆς αὐτῆς σχολῆς ἢ καὶ ἄλλων σχολῶν, ὅσα οἱ φοιτηταί πρέπει ν' ἀκούωσι ταυτοχρόνως.

Ὡς δὲ πρὸς τὸν τρόπον τῆς μεταδόσεως τῶν μαθημάτων, ἄλλοι ἄλλην ἔχουσι μέθοδον, καὶ ἐνόηται ὅτι εἰς ἕκαστον πρέπει ν' ἀφελῆ ἐλευθέρᾳ ἢ ἐκυτοῦ, διότι τὸ κυριῶς ἀπαιτούμενον παρὰ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ πανεπιστημίου εἶναι τῶν γνώσεων ἢ ἐυρύτης, τῶν ιδεῶν ἢ βαβύτης, τὸ δὲ πῶς μεταδίδει τὰς γνώσεις ταύτας, εἶναι θεωρία ὅλως δευτερεύουσα καὶ μικρὰς ἐρεῦνης ἀξία. Πολλὰκις ἀνδρες σοφώτατοι εἰσὶν ὀλίγον εὐγλωττοι, οὐχ ἦττον ὅμως εἰσὶ διὰ τὴν σοφίαν των τὰ ἐγκοσμήματα τῶν πανεπιστημίων ἐν οἷς διδάσκουσιν, καὶ προσετι τῆς πατρίδος καὶ τοῦ αἰῶνος των. Βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι ἡ ἐλευθερία ἀπαγγελία τοῦ καθηγητοῦ καὶ τὴν προσηγορίαν τοῦ φοιτητοῦ μᾶλλον διεγείρει, καὶ εἰς τὴν πεποιθῆσθαι αὐτοῦ μᾶλλον εἰσδύει, ἐντελεστέραν ἀπεργαζομένην τὴν πνευματικὴν κοινωνίαν μεταξύ τοῦ διδασκοντος καὶ τοῦ διδασκόμενου, καὶ ἐρικτὸν καλίστωτα τῷ πρώτῳ, νὰ στρέφῃ, νὰ βραχύνῃ, νὰ μὴ ὑψῆ καὶ ν' ἀναπτύσῃ τὸν λόγον του ἀναλόγως τῆς ἐντυπώσεως ἢν παρατηρεῖ ὅτι παράγει ἐπὶ τοῦ ἀκροατηρίου του.

Ἐν τοῖς ὑπ' ὄψιν ἡμῶν φυλλαδίοις ἐρευνᾶται πρὸς τοὺς ἄλλοις τὸ ζήτημα τῶν διδασκτρῶν. Πρέπει νὰ πληρώνωσιν οἱ φοιτηταί διδάκτρα, πρέπει αὕτη

να ἦναι τῶν καθηγητῶν ἢ ἀντιμισθία; Τὸ καὶ ἡμᾶς φρονοῦμεν ὅτι κατὰ γενικὴν θεωρίαν, ἐπειδὴ ἡ ἀνωτέρα ἐκπαίδευσις εἶναι ἀμείνον τῶν ἐκπαιδευομένων συμφέρον, καὶ προπαρασκευάζει αὐτοὺς περὶ μὲν ἐν τῷ βίῳ, διὰ ταῦτα αὐτοὶ πρέπει νὰ ὑφίστανται αὐτῆς τὰς δαπάνας, καὶ ἂν ὅλοι δὲν ἔχωσι τὰ μέσα τοῦ νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν ἀνωτάτην ἐκπαιδευτικὴν βαθμίδα, ἀδιάφορον τοῦτο, διότι οὐδὲν ἔθνος ὑπάρχει ἢ δύναται νὰ ὑπάρξῃ, οὐ πάντα τὰ μέλη ἀνεργῶνται μέχρι τοῦ πανεπιστημίου. Συγχρόνως δὲ ἀναμφισβήτητον εἶναι ὅτι ὁ φοιτητὴς ὅστις ἐδαπάσκει ὑπὲρ τῆς σπουδῆς του, ἔχεται αὐτῆς προθυμώτερον, καὶ προσπαθεῖ νὰ ὠφελῆ ὅ,τι πλεῖστον καὶ ὅ,τι τάχιστον ἀντὶ τῶν διδασκτρῶν του. Συγχρόνως δὲ καὶ ὁ καθηγητὴς ὁ διδασκτρῶν ἀπολαμβάνων, πολλὰκις εἶναι πιθανόν ὅτι θέλει ἐπιμελεστέρον ἐγχεισθαι εἰς τὴν διδασκαλίαν του, καὶ θέλει προσπαθεῖ νὰ ἔλκη μείζον πλῆθος φοιτητῶν, καθιστῶν αὐτῇ ἐπωφελεστέραν. Ἐπειδὴ ὅμως ἐνδέχεται τὸ τοιοῦτο κέντρον ἀντὶ καλοῦ ἐνόησε καὶ κακόν· νὰ παράγῃ, καὶ οἱ καθηγηταί μόνην ἀμοιβῆν τῶν κόπων των ἔχοντες; τὰ διδάκτρα, ἐνόησε διὰ μεθόδου ἐπιδεικτικῆς μᾶλλον καὶ ἐπαγωγῆς ἢ ὠφελίμου νὰ θηρεύωσι δημοτικότητα, καὶ ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ μαθήματος μᾶλλον ἢ ὡς ἐκ τῆς ἰκανότητος τοῦ διδάσκοντος τινὲς ν' ἀπολαμβάνωσι πλεονηθῶν, ἕτεροι δὲ ἐλάχιστα, διὰ τοῦτο προτιμώτερον φαίνεται μετὰ μετρίων διδασκτρῶν νὰ συνδέηται καὶ μέτριος τις μισθός. Ἴδιως ὅμως ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἐπειδὴ ἡ παιδεία εἶναι τὸ διανοητικὸν μένον τὸ τρέφον τὸν ἐλπίζοντα λαὸν ἐν τῇ ἐξορίᾳ του, καὶ ἡ μόνη εὐεργεσία ἢν ἡ πλουσία μήτηρ δύναται νὰ διαφιλευτῆ τοῖς λιμῶν τοῖς τέκνοισι τῆς, οὐδεὶς φθόνος ἂν δίδηται ἢ παιδεία ἀμισθός. Εἶναι σπόρος ριπτόμενος κατὰ γῆς, ἀλλὰ κατὰ γῆς εὐφόρου, καὶ δύναται ποτε νὰ βλαστήσῃ ἕκατον τετραπλάσιος.

Ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐλευθερίας τῶν φοιτητῶν καὶ τῆς φιλοσοφικῆς φύσεως τῶν σπουδῶν αὐτῶν, προτιμητέον εἶναι τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἐρ' ἀπαξ ἐξετάσεως εἶναι ἐπιτιμητέον τῶν ἐτησίων. Πρῶτον ἐλάχιστωμα τῆς ἐτήσιας ἐξετάσεως εἶναι, ὅτι ὁ φοιτητὴς ἐν τῷ διαστημῇ τοῦ ἔτους ἕνα ἢ τινὰ μόνον κλάδους τῆς ἐπιστήμης αὐτοῦ διδάσκει, ἀναγκάζεται, ὅπως δώσῃ αὐτῶν λόγον ἐν τῇ ἐξετάσει, νὰ μορφώσῃ τὴν περὶ αὐτῶν ιδεῶν του, ἀλλ' ἀτελῶς καὶ μονομερῶς, ἢ δὲ μονομερῶς αὕτη ἐποψὶς καὶ θεωρία, ἐπειδὴ αὐτὸς ἠναγκάσθη νὰ τὴν παραγάγῃ ἐκ ἰδίας πεποιθήσεως, κινδυνεύει νὰ τῷ παραμεινῇ καὶ εἰς τὸ μετέπειτα, διαστρέφουσα τὰς ιδεὰς του. Διὰ τοῦτο ὠφελιμώτερον φαίνεται νὰ μὴ τῷ ζητηθῆ λόγος τῶν πεποιθήσεων του πρὶν μορφώσῃ κατὰ ἐντελῶς, ἀφ' οὗ ἐπισκοπήσῃ ἐκ περιοπῆς πάντα τὰ μέλη τῆς ἐπιστήμης, καὶ δύναται ἐπ' αὐτῆς νὰ προτείνῃ γνώμην ἐτεκμημένον καὶ σταθεράν. Δεύτερον δὲ, ὅ ἐν τῷ τέλει ἕκαστου ἔτους ἐξεταζόμενος, ἐπαναλαμβάνει περὶ οὗτου ὅσα ἔχει ἐτι ἐναυλα ἐκ τῶν διδαγμάτων τῶν καθηγητῶν του, ἀλλ' ἀφ' οὗ παρέλθῃ τὸ ἔτος καὶ αἱ

εξετάσει παρέλθωσι, περί αὐτῶν δὲν μερινῶ πλέον, ἀλλὰ μεταβαίνει εἰς ἄλλα ἀντικείμενα, ἐκδιώκοντα τῆς μνήμης του τὰ προδιδραχθέντα· ἐν ὧ μετα τὸ τέλος τῶν ὄλων σπουδῶν ἡ γενικὴ ἐξέτασις εἶναι βεβαία ἀποδείξις οὐ μόνον περὶ τοῦ τί ἐδιδάχθη ὁ φοιτητής, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ τί ἐμαθε. Τρίτον δὲ τέλος, οὐδ' ἔχει τις τὸ δικαίωμα, πλὴν ἴσως τῶν δαπανώντων γονέων, νὰ ἐρευνήσῃ τί ἐμαθεν ὁ φοιτητής ἐν τῷ διανοητικῷ τοῦ ἐτους, διότι ὅ,τι μὲν θάβει τὸ ἐμαθε δι' ἑαυτὸν καὶ οὐχὶ διὰ τινος ἄλλου, καὶ ὑποτιθεται ὁ φοιτητής, ὡς εἶπομεν, νέος ὄριμος τὸν νοῦν, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ὑπεύθυνος· μόνον δὲ κατὰ τὸ τέλος τῶν μαθημάτων, ἡ κοινωνία, πρὶν ἢ δῶσθαι τὸν φοιτητὴν δίπλωμα χορηγοῦν αὐτῷ δικαίωματα ἐφ' ἑαυτῆς, καὶ ἐπιβρῶν δύναμενα νὰ ἔχωσι ἐπὶ τῆς τύχης τῆς, δικαιοῦται νὰ πληροφρηθῇ ὁποῖός τις εἶναι οὗτος ὅν κηρύττει ἄξιον νὰ προσέλθῃ εἰς τὰς ἀρχάς, ν' ἀπήκησεν διάφορα ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα, καὶ τοῦτον κυρίως τὸν σκοπὸν ἔχει ἡ ἐξέτασις τοῦ διδάκτορος, καὶ ἡ ἄλλη ἢ τοῦ τελειοδιδάκτου, ἡ ἀπεισοῦσα ὀλιγωτέρας μὲν σπουδᾶς, συγχρόνως ὁμοῦ καὶ ὀλιγώτερος δικαιοῦματα χορηγοῦσα. Παρ' ἡμῶν ἐν τῇ φιλοσοφικῇ σχολῇ ὑπάρχουσι διὰ διατάγματος καθιερωμένα καὶ αἱ διδασκαλικαὶ λεγόμενα ἐξετάσεις, χορηγοῦσαι μετὰ διετηδόκιμον φοιτητὴν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τὸ δικαίωμα τοῦ μετέρχεσθαι τὸν δημόσιον διδάσκαλον. Καὶ ἄλλοτε μὲν, ὅταν ὁ ἀριθμὸς τῶν διδασκάλων ἦν ἀνεπαρκὴς πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ πρὸς τὴν παιδείαν ὄργωντος ἔθνους, τὸ μέτρον τοῦτο ἦν ἀναγκαῖον ὄτατον. Ἡ δὲ ὁμοῦ, ὅτε τὰ σχολεῖα ὑπερπληρώθησαν, καὶ ὑπεράριθμοι διδάσκαλοι μένουσι, καὶ ὅσημέραι πεπαιδευμένοι νέοι ἐξέρχονται τοῦ πανεπιστημίου, τὸ μέτρον τοῦτο ἐξακολουθοῦν, μόνον ἀποτέλεσμα θέλει ἔχει ν' ἀναβιάσῃ τὴν ἡμιμάθειαν εἰς τῶν σχολείων τὰς ἔδρας, καὶ ἴσως μόνον διὰ τὴν ἐκτός Ἑλλάδος πρέπει εἰσεσεὶ νὰ ἐπιτρέπηται, ἐν ὧσ' ὑπάρχει ἐκεῖ ἑλλειψίς διδασκάλων.

Ἡ διδασκαλία ἐν τῷ ἡμετέρῳ Πανεπιστημίῳ δὲν δύναται ἐπὶ πολὺ ἔτι νὰ εἶναι ἄλλο εἰμὴ ἀπήγησις τῶν διδασκάλων τῶν μεγάλων τῆς Εὐρώπης διδασκῶν, τῶν περιδόξων ἐκείνων ἐργαστασίων τῆς ἐπιστήμης, ἐν οἷς ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια οὐ μόνον καλλιεργείται εἰς ὑπερτάτην ἐντέλειαν, ἀλλὰ, γονιμοποιούμενη, καὶ νέους καὶ ἀξιολόγους καρπούς παράγει. Διὰ τοῦτο εὐκταῖον εἶναι βεβαίως διὰ τοὺς δυνάμενους τῶν Ἑλλήνων φοιτητῶν, νὰ ἐπισκέπτονται καὶ τὰ περιφημότερα τῶν εὐρωπαϊκῶν καταστημάτων, καὶ νὰ διακούμεσι τῆς ἐπιστήμης ἀμέτρωσ ἀπὸ τῶν στομάτων τῶν εὐκλεῶν πατέρων αὐτῆς. Ἀλλὰ τὰς τοιαύτας ἐπιστημονικὰς ἀποδημίας δὲν συμβουλεύομεν εἰμὴ μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ἐν Ἑλλάδι σπουδῶν, διότι, ἂν εἶναι εὐκταῖον ὁ Ἕλλησιν σπουδαστῆς νὰ γίνῃται ἄκρος πεπαιδευμένος, εὐκταίωτερον πάντων εἶναι νὰ μένῃ ἀκραίρνης Ἕλλησιν, καὶ νὰ συνδέηται διὰ τῶν συμπαθειῶν, διὰ τῶν ἐντυπώσεων, διὰ τοῦ πρώτου γάλακτος τῶν ἰδεῶν ὡς ἐθήλασε, μετὰ τῆς πατρίδος ἐκείνης, ἢ νὰ πάγουσαν πρέπει νὰ ἀγαπᾷ, ἢ νὰ μικρὰν πρέπει νὰ μὴ περιφρονη, ἀλλὰ νὰ προσπαθῇ

παντὶ σβένει ν' αὐξήσῃ, πρέπει ἡ διάνοιά του, πρὶν ἢ λάβῃ ἄλλον χρωματισμὸν, νὰ γίνῃ κυρίως ἑλληνικὴ, ἐκτός ὅτι καὶ αὐταὶ αἱ σπουδαί του, εἰς τὴν μητρικὴν γινόμενα γλῶσσαν, καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιβρῶν τῶν ἰδεῶν εἰς ἅς ἀνετρέφη, θέλουσι χωρῆται πολὺ ταχύτερον, καὶ γίνεαι πολὺ εἰλικρινέστεραι καὶ ἐμβριθέστεραι, καὶ πολὺ τελεσφορώτερον θέλει εἶσθαι τὸ ἐν Εὐρώπῃ αὐτῶν συμπλήρωμα.

Ἐπὶ τοιούτων γενικῶν βᾶσεων, ὧν πολλὰς συνιστῶσι τὰ ποιήματα ἅ ἐξήτασαμεν, πολλὰ δ' εἰσὶ πλείστων καὶ ἐνυτέρων ἀναπτύξεων δεκτικαί, στηριζομένη ἡ ἐθνικὴ ἐκπαίδευσις, δύναται νὰ προδοποιήσῃ τὴν διανοητικὴν καὶ ἡθικὴν, καὶ αὐτὴν ἐπιτὴν ἡθικὴν τοῦ ἔθνους ἀνάπλασιν. Διότι πάσης ταύτης τῆς μηχανῆς τελείσης εἰς πλήρη καὶ σκόπιμον κίνησιν, ἡ κυβερνήσις θέλει εὐρίσκει τὰ κατάλληλα πρὸς τὴν εὐεργετικὴν αὐτῆς ἐνέργειαν ὄργανα, καὶ εἰς μίτος καὶ περιφρόνησιν παραδιδόμενων τῶν ἀπαισιῶν ἀρχῶν, ὅτι τινὲς κατὰ κοινωνικὴν θέσιν, καὶ ἀνεξαρτητῶς τῆς διανοητικῆς αὐτῶν καλλιέργειας, ἔχουσι δικαίωμα εἰς τὴν ἐξουσίαν, καὶ τῶν ἐπι ἀπαισιωτέρων ἐκείνων διαιρέσεων μεταξὺ αὐτοχθόνων καὶ ἑτεροχθόνων, μεταξὺ τῶν ἐκ πατραγαθίας προνομιστῶν καὶ τῶν ἐκ γενετῆς ἀτιμίων καὶ ἀποκλήρων, θέλει εἰσάχθῃ ἄλλη σωτήριος καὶ ἡθικώτατη διαίρεσις, μεταξὺ τῶν πεπαιδευμένων καὶ τῶν ἀπαιδευτῶν, καὶ εἰς προσέλευσιν εἰς τὰς ἀρχάς καὶ εἰς πρόσκαπητιν οἴου δὴποτε δικαιώματος, δυνάμενου νὰ ἔχη ἐπιβρῶν τινὰ ἐπὶ τῆς εὐμερείας τοῦ ἔθνους, ἡ μέρους αὐτοῦ, ὡς πρώτιστον προσόν δύναται καὶ πρέπει τότε ν' ἀπαιτῆται οὐχὶ ἡ καταγωγὴ, ἀλλὰ τι τῶν σπουδῶν δίπλωμα, διηρημένων εἰς βαθμοὺς ἀντιστοιχοῦντας πρὸς τὰ δικαιώματα ἃ παρέχουσιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Τότε μόνον ἡ κοινωνία αὕτη δύναται ν' ἀναδειχθῇ ἀξία τῶν ἐξηγενησιμῶν ἐκείνων μεθ' ὧν καυχᾶται ὅτι κατατάσσεται, καὶ ἡ Ἑλλάς ἀξία τοῦ μεγάλου ὀνόματος, ὃ παρέμεινεν αὐτῇ εἰς κληρονομίαν πολυτίμων.

Ρ.

ΜΕΛΙΚΟ - ΛΑΥΡΕΝΤΙΑΝΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ.

Τὸ μεγαλοκρεπέδες τοῦτο καὶ λαμπρὸν μημητῶν τὸ περικλεῖον ἀνεκτιμήτους θησαυρούς σοφίας τοῦ ἀρχαίου καὶ μεσαιωνικοῦ κόσμου, ἀνηγήθη δαπάνῃ τοῦ Πάπα Κλήμεντος Ζ', καὶ ἐπιστασία τοῦ περιφανοῦς ἀρχιτέκτονος Βοναρότη. Ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ προσώπου καὶ τοῦ κερὶ μικροῦ προδόμου ὑφούσινται εἰκοσιτέσσαρες στήλαι καὶ τινες παστάδες ἐντὸς τῶν ὁποίων θέλουσι στηθῆ οἱ συμβολικοὶ ἄνδριάντες τῶν ἐπιστημῶν. Ἀνω δὲ τῆς πύλης ἀναγινώσκεται λατινιστὶ ἡ ἐξῆς ἐπιγραφὴ:

D. O. M.

Deo praesidibusque familiae divis
Clemens VII. Medices Pont. Max.
Libris opt studio Majorum et suo undiq;
conquisitis
Bibliothecam ad Ornamentum patriae
Ad civium suorum utilitatis D. D.

Τριπλῆ σειρά βαθμίδων ἄγει εἰς τὴν αἵθουσαν μῆκος μὲν 80, πλάτος δὲ 20 πήχων ἔχουσαν, καὶ φωτισομένην ὑπὸ 15 μεγάλων παραθύρων, χρωματισμένων ἔχοντων τοὺς ἑλέους. Τὸ ἔδαφος ἐστὶ κατεσκευασμένον ἐξ ὀπτῆς λευκοχρόου γῆς με ἀραβουργῆ κοσμήματα (arabesques), παρεμφερῆ πρὸς τὰ ἐπὶ τῆς ὀροφῆς, ζύλινα ἀνάγλυφα.

Ὁ δὲ τρόπος τῆς διατάξεως τῶν βιβλίων σχεδιασθεὶς ἐπίσης ὑπὸ τοῦ M. Βοναρότη, εἶναι διάφορος τοῦ ἐν χρήσει εἰς πάσας τὰς ἄλλας βιβλιοθηκῆς καθότι ἐκατέρωθεν τῆς αἰθούσης εἰσὶ 41 σειραὶ βιβλίων, ἐμπροσθεν δὲ αὐτῶν ἴσως ἀριθμὸς ἀναλογίων (pluteum), ἐφ' ὧν κεῖνται πλαγίως ἐν πρὸς ἐν τὰ χειρόγραφα προσητημένα εἰς ἐκεῖνα διὰ μικρᾶς σιδιρᾶς ἀλύσεως ἐν δὲ τῇ πλευρᾷ ἐκάστου ἀναλογίου προσήρηται ἄσας, ἐφ' οὗ καταγράφεται καθ' ἕλκν τὰ περιεχόμενα βιβλία.

Εἰσερχόμενος κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Λαυρεντιανὴν βιβλιοθηκὴν ἐκυριεύθη ὑπὸ αἰσθηματός ἱεροῦ σεβασμοῦ συνάμα καὶ λύπης, καθότι ἐνθάδε « ὡς ἐν » ἀπορήτῳ τινὶ Ἀκροπόλει ὁμοῦ μετὰ τὸ κλέος τῆς » ἀρχαίας Ἑλληνικῆς παιδείας, σώζονται καὶ φρουροῦνται ἡ μνήμη καὶ τὰ δικαιώματα τῆς νεωτέρας τῆς Ἑλληνικῆς ἐθνικότητος », λέγει ὁ ἡμέτερος Σ. Ζαμπέλιος.

Οἱ πεπαιδευμένοι Ἕλληνες φεύγοντες τὴν ἐν Βυζαντίῳ δουλείαν εἶδον ἐν Ἰταλίᾳ, κυρίως ἐν Ἐτρούρια, προστασίαν καὶ καταφύγιον. Ὑπῆρχε τότε ἐν Φλωρεντίᾳ ὁ περικλεῖς οἶκος τῶν Μεδίκων περὶ ὧν ἐπεκράτησεν ἡ δόξα, ἴσως διότι ἐδειχθησαν τοσοῦτον γενναῖοι κηδεμόνες καὶ φίλοι τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, ὅτι κατήγοντο ἐξ Ἑλλήνων, ἐξ ἰταλισαντες τὸ πρῶτότυπον αὐτῶν ὄνομα *Iatroui ἢ Ιατράκιοι*.

Κοσμᾶς ὁ Μεδικός ὁ καὶ Πατὴρ τῆς Πατρίδος ἐπικληθεὶς (1389—1464) ἀνὴρ εὐφυῆς, ἦν κατ' ἀρχὰς ἄπλοῦς ἐμπορος συναγαγῶν δὲ πλούτον πολλόν, ἔδαπάνη αὐτὸν δαψιλῶς ὑπὲρ τῆς παιδείας, ἀποστέλλων ἐπὶ τούτου ἄνδρας εἰς τὴν Ἑλλάδα, Ἀσίαν καὶ Αἴγυπτον, ὅπως δι' ἄνδρῶν ἀναλωμάτων συλλέγουσι πολυτίμητα χειρόγραφα. Πλείστοι ὁμογενεῖς συνήρτησαν εἰς τὴν συλλογὴν ταύτην, εἰς δὲ εἰς αὐτῶν ἦν καὶ ὁ Λάσκιας.

Πρῶτος λοιπὸν ἤρξατο τὴν σύστασιν τῆς Βιβλιοθηκῆς ὁ Κοσμᾶς οὗτος· κατόπιν δὲ ὁ ἐγγονος αὐτοῦ Λαυρέντιος (1448—1492) ἐμπορος καὶ αὐτός, ἀναγορευθεὶς διὰ τὰς ἀρετάς του Δούξ. Οὗτος ἦν μα-

θητῆς τοῦ Ἀργυροπούλου (1) καὶ ἐπεκλήθη *Μαγνὰ Λορρεντῆς, Lorenzo il Magnifico*, καθὸ ἐνθερμος ἐραστῆς καὶ προστάτης τῶν ἐπιστημῶν καὶ γραμμάτων.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν χειρογράφων ἠξήθη συνεργείᾳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Πάπα Λεόντος Ι', χρηματίσαντος μαθητοῦ τοῦ Χαλκοκονδύλου, καὶ ἀναδειχθέντος ἐπίσης φιλοκάλου (1513—1521), ὡς καὶ Κλήμης ὁ Ζ', καὶ ὁ Δούξ Κοσμᾶς Α'.

Τὰ ὑπάρχοντα σήμερον χειρόγραφα ἀριθμοῦνται εἰς δέκα περιποῦ χιλιάδας, Ἑβραϊκά, Σινικά, Ἀραβικά, Χαλδαϊκά, Συριακά, Ἑλληνικά, Λατινικά, Ἰταλικά κτλ. Ἐκ δὲ τούτων 3000 εἰσὶν ἐκ μεμβράνης.

Τὰ δὲ ἀρχαιότερα καὶ πολυτιμότερα εἰσὶ τὰ ἐξῆς:

α) Χειρόγραφον ἐκ μεμβράνης τῶν ποιημάτων Βιργιλίου τῆς Ε' ἑκατονταετηρίδος Μ. Χ.

β) Χειρόγραφον ἐκ λεπτοτάτης μεμβράνης, εἰς δύο τεύχη τῶν Πανδέκτων Ἰουστινιανοῦ. Τινὲς ὑπέθεσαν ὅτι εἶναι τὸ ἀργέτυπον ἐξ οὗ μετεφράσθησαν τὰ Βασιλικά, ἀλλ' ἡ ἐπικρατεστέρη γνώμη εἶναι ὅτι ἀνεγράφη περὶ τὴν ΣΤ' ἑκατονταετηρίδα· ἄλλοι δὲ πάλιν τὸ θεωροῦσι τῆς Θ' (2). Ἐβρεθὲν τὸ 1135 εἰς τὴν πόλιν Ἀμάλφην ὑπὸ τῶν Πισσαίων, μετεκομίθη εἰς Πίσσας ὅπου διετηρεῖτο μέχρι τοῦ 1406, ὅτε μετεφέρθη εἰς Φλωρεντίαν ὡς τρόπαιον νίκης.

Κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἰδεικνύετο εἰς τοὺς ξένους ἐν τῷ Παλατίῳ τῆς Δημοκρατίας ὡς ἄλλο ἱερὸν λείψανον ὑπὸ τῶν Μοναχῶν, ἀσκεπῆ ἐχόντων τὴν κεφαλὴν καὶ κρατούντων λαμπάδας ἀνημμένους.

γ) Ὁμήρου Ὀδύσσεια ἐκ μεμβράνης με ὠραία στοιχεῖα, καὶ καλῶς εἰργασμένης μικρογραφίας.

δ) Πτολεμαίου Γεωγραφικῶν ἐκ μεμβράνης, μετὰ Πινάκων χρωματισμένων.

ε) Ἀργυροπούλου Ἰωάννου, μετάφρασις Λατινικῆ τῶν Ἀριστοτέλους Πολιτικῶν, ἀφιερωθεῖσα τῷ Πέ-

(1) Ἰωάννης Ἀργυρόπουλος Κωνσταντινουπόλιτις εἰς τῶν σοφωτέρων καὶ περιουσιωτέρων ἀνδρῶν τῆς Π' ἑκατονταετηρίδος. Ἀλωθείσης τῆς πατρίδος αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸ 1453 ἔτος, μετῴθη εἰς Ἰταλίαν ὅπου περιεπλανήθη ἐξήριστος, καὶ τέλος κατέφυγεν εἰς Φλωρεντίαν πρὸς τὸν Κοσμᾶ Μεδίκου, ὅστις γενναῖος τότε ὑπέδειξεν αὐτὸν, καὶ ἀνέθεσεν αὐτῷ τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ υἱοῦ Πέτρου καὶ τοῦ ἀνεψιῦ Λαυρεντίου. Κεῖ πρῶτον μὲν ἐν Φλωρεντίᾳ κατόπιν δὲ ἐν Ρώμῃ ἐδίδασκε δημοσιὰ τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα καὶ τὴν φιλοσοφίαν, σεβόμενος καὶ τιμώμενος πρὸς πάντων τῶν πεπαιδευμένων, ἐτελεύτησε δὲ ἐβδόμη-κοντούτης τὸ 1480. Τούτου ἔστι διδάσκαλος ἐν φιλοσοφίᾳ καὶ ὁ Ἀγγελος Πολιτιανός, ὡς μορταρεῖ αὐτός οὗτος ἐν τοῖς Συμμίκτοις.—Ang. Politianus Miscelanea, cap. 1.

(2) ΣΗΜ. ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ. Πολλοὶ σοφοί, ἐξ ὧν καὶ ὁ Πολιτιανός ὁ τρώοντι σοφῶς ἐπιδορωθῶσας τοὺς Πανδέκτας, δοξάζουσιν ὅτι τὸ χειρόγραφον τοῦτο ἐτάθη παρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ αὐτοῦ εἰς Ἰταλίαν, καὶ ὅτι πιθανῶς εἶναι γεγραμμένον τῇ χειρὶ τοῦ Τριδωνιανῶν, διότι τὰ προόμια οὐτε ὑποστιγμῶς οὐτε στιγμῶς ἔχουσι. Ἄλλοι δὲ υποθέτουσιν ὅτι ἡ ἡγορηθῆ ὑπὸ ἐμπόρων ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἢ μετεφέρθη ὑπὸ τίνος ἐξάρχου εἰς Βαβυλῶνα. Ἡ οὕτως ἢ ἄλλως, βέβηλον εἶναι ὅτι τὸ χειρόγραφον τοῦτο εἶναι τὸ ἀρχαιότερον πάντων τῶν σωζομένων Πανδέκτων, καὶ θεωρεῖται τὸ πρῶτότυπον ὄλων τῶν ἄλλων.

τω Μεδίκω. Ώραϊον χειρόγραφον μετὰ μικρογραφιδῶν.

ς) Τὰ συγγράμματα Δάντη, Πετράρχα, Βοκαίου καὶ ἄλλων Ἰταλῶν κλασικῶν (1).

Πολλότατα τῶν διατηρουμένων χειρογράφων ἐν τῇ Λαυρεντιανῇ εἰσὶν ἀνέκδοτα εἰσέτι, ἰδίως δὲ τῆς ἐν μέτρῳ τῆς ἐξ ἑκατονταετηρίδος, ἀποδλεπόντα τὴν ἱστορίαν τῶν δυστυχῶν ἐκείνων χρόνων τοῦ ψυχροῦ ἀγρόντος ἔθνους ἡμῶν, ἄλλως δὲ γεγονότων σκοτεινῶν ἢ ἀγνώστων εἰσέτι εἰς τὸ Πανελλήνιον.

Δὲν ἤθελεν ἄρα εἶσθαι ἐπιωφελὲς ἐπιχειρήματα ἢ σίστασις ἐπιτροπῆς ἐξ ἀνδρῶν εἰδημόνων περὶ τὴν παλιιογραφίαν καὶ ἀρχαιολογίαν. ἦτις ὕψι ἀναλάβῃ τὸ ἐπίπικρον μὲν ἄλλ' ἔθνωσελές ἔργον τῆς ἐκδόσεως τῶν πολυτιμῶν χειρογράφων τούτων;

Πόσον ἤθελεν διαρωτίσει τὴν πάτριον ἡμῶν ἱστορίαν!

Ἄς μνηθῶμεν κατὰ τοῦτο πὰ σοφὰ τῆς Εὐρώπης ἔθνη, τοὺς Γερμανοὺς, Γάλλους, Ἰταλοὺς οἵτινες, ἐννοήσαντες τὴν ἐκ τούτου ὠφέλειαν, ἀνέλαβον μετὰ ζήλου τὰς τοιοῦτου εἶδους ἐρεῦνας πλουτίζοντες καὶ διαλευκαίνοντες τὴν πάτριον αὐτῶν ἱστορίαν διὰ τῆς δημοσιεύσεως συλλογῶν ἀνεκδότων ἀρχαίων ἐγγράφων — *Documenta inédita* (2).

Ἡ ἀκατέργαστος δὲ αὐτως εἰπεῖν αὕτη ὕλη χρησιμεύει πρὸς ἀνέγερσιν ἱστορικοῦ ἀφάρτου ἔθνικοῦ μνημείου.

Ἡ συλλογὴ τῶν ἐγγράφων δύναται νὰ δημοσιευθῇ ὑπὸ ἐξῆς τίτλου:

(1) Περὶ χειρογράφων τῆς Λαυρεντιανῆς ἔγραψεν ὁ Guglielmo Langio Dinese, de M. SS. Greci, ὁ Arrigo Ezio Danese.

Ὁ βιβλιοθηκῆριος Βανδίνης ἐξέδωκε τρίτομον κατάλογον εἰς φίλλον τῶν Ἑλληνικῶν χειρογράφων, τὸ περιεχόμενον αὐτῶν μετὰ μεγίστης ἀκριθείας ἐπιτίτλου, ὑπὸ τὸν τίτλον

Catalogus Codicum manuscriptorum Bibliothecae Laurentianae

Ang. Mar. Bandinius

Ejusdem Bibliothecae regius praefectus Recensit, illustravit edidit. In eo eujus vis Codicis accurata descriptio et operum singulorum notitia datur, Vetustiorum specimi nei exhibentur edita suppletur et emendatur. Florentiae 1704—1770 Tom. 3. in fol.

Ὁ Α' περιέχει τοὺς πατέρας τῆς Ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἄλλα θεολογικὰ συγγράμματα.

Ὁ Β' Ἀστρονόμους, Μαθηματικοὺς, Ποιητὰς, Φιλόλογους, Φίλοσοφους, Ἱστορικοὺς ἀρχαίους καὶ νεωτέρους μέχρι τῆς 16ῆς ἑκατονταετηρίδος.

Ὁ Γ' Φιλοσόφους, Ἱατροὺς, Χειρουργοὺς, Ἠθικολόγους, Πολιτικοὺς. Νομικοὺς ἀρχαίους καὶ νεωτέρους.

ΣΗΜ. ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ. Μεταξὺ τῶν ἄλλων περιεργαστῶν χειρογράφων καταλέγομεν καὶ τὸ συριακὸν τετραπύργιον, ὃ ἐθαυμάσαμεν κατὰ τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ ἡμετέραν διστρέβην, καθωραϊσμένον καὶ δι' εἰκοσιεφτά μικρογραφιδῶν. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο ἐγγράφη ἐν Μεσοποταμίᾳ τὸ 586 ἔτος, καὶ, ὡς λέγεται, δὲν περιέχει τὴν ἱστορίαν τῆς μετὰ τοῦτον οὕτως ἐπισημασμένων λέξεων α λ α μ α σ α θ α γ θ α ν ι.

(2) Ὁ ἀκάματος ἐκδότης Κ. Vissieux ἐν Φλωρεντίᾳ ἐπεχείρησε γιγαντιαῖον ἔργον, τὴν ἐκδοσὴν τῶν ἀρχαίων ἐγγράφων περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Ἰταλίας, ὧν ὁ ἀριθμὸς ὑπερβαίνει ἤδη τοὺς 42 τόμους. Οἱ πλείον διακεκριμένοι ἄνδρες ἀπυλοῦνται εἰς τοῦτο διὰ ἐπιμύνην ἐρευνῶν, προσφέροντες οὕτω μεγίστην ὀφειλὴν εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ.

ἦτοι.

Ἀνέκδοτα Ἐγγράφα πρὸς διαρωτίαν τῆς ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

— ο —

Χειρόγραφο τῆς Λαυρεντιανῆς Βιβλιοθήκης πρὸς ἐρευνας.

Χειρόγραφον — Plutens LXXIV Cod XIII — ἐκ χάρτου εἰς 8ῶν τῆς 16ῆς ἑκατονταετηρίδος καλῶς γεγραμμένον, ἐκ φύλλ. 316.

Τίτλος αὐτοῦ — Ἴπποκράτους Ἔργα ἢ μᾶλλον, Ἴπποκράτους, Ἰωάννου Ἀκτουαρίου, Ἐπιεκτήτου, Ἴσοκράτους, Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, Φωκυλίδου, Μάρκου Ἀντωνίου, Γεωργίου Γεμιστοῦ, Μάρκου Εὐγενικοῦ, Νικηφόρου Γρηγορά, Μανουὴλ τοῦ Καλέκα, Νικολάου Καβάτιλα, Γεωργίου Σχολαρίου, Ἰσαὰκ Ἀργυρίου, Ἀγαπητοῦ Διακόνου καὶ ἄλλων συγγράμματα διάφορα.

Ἐν σελ. 241 σώζονται αἱ ἀκόλουθοι δύο ἀνεπίγραφαι ἐπιστολαὶ τὰς ὁποίας ἀντέγραψα ἀκριβῶς τηρήσας τὴν ὀρθογραφίαν.

« Ἄρα κακὸς ἐράνην ποτὲ πρὸς σὲ καὶ τὸν τῆς φιλίας δεσμὸν οὐκ ὀρθῶς ἐτήρουν καὶ διὰ τοῦτο ἐξ ὅτου περ' ἀπῆρας ἀμειβομένους με τοῖς ἰσοῖς, οὐκ ἤξιωσας ἐπιστεῖλαι μοι; ἢ τοῦτο μὲν οὐκ ἐστὶν ἐστὶ δὲ τὸ παντάπασιν ἐκβαλεῖν με τῆς σῆς διανοίας καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἐβέλιν δεικνύειν, ὡς οὐ πάποτε συνεγένου μοι. ἢ τούτων μὲν οὐδέτερον ἐστίν, ἐστὶ δὲ τὸ μηδαμῶς ἀξιὸν οἰσῆσθαι ἢ με σὺν εὐμοιρῆται γραμμάτων. λῦσον δὴ ταυτηνὴ τὴν ἀπορίαν ὧ γενναίῃ δι' ἐπιστολῆς καὶ μὴ με νομίζεις ἐάσης ὡς καταφρονουμαι μὲν αὐτὸς ὑπ' αὐτοῦ καταφρονεῖται δὴ παλαιὰ φιλία καὶ τοι τί λέγω τοῦτο ὅπου γε δεῖγμα σαφὲς ἐξήνεγκας; τὸ γὰρ ἐπιστεῖλαι τῷ σὺ πατρὶ ἔμοι δ' οὐ εἶτα κἄν τοῖς πρὸς ἐκείνον γραμμασιν, ἐμὲ προσγράψαι προσαγορευσαί, καὶ μήτε συνοουσίας μνησθῆναι τῆς ἐν μουσειῶσι μὴ ὡς μαθημάτων ἢ ἡμέμεθα τῶν αὐτῶν μήτε τῶν πολλῶν ὑποσχέσεων ὧν ὑπέσχησθαι μοι ἀπαίρειν μέλλων ὡς καμοῦ σὰ γράμματα δεξιόμενου πῶς οὐ σαφῶς καταφρονουδντος. ἀλλὰ ταῦτα μὲν μοι μαντεύεσθαι ἐκεῖνα διδωσιν ἢ σὴ σιωπῇ ἐγὼ δὲ οὕτε βραδίως πείθειν ἑμαυτὸν ἀξίω, εἰδὼς ἀκριβῶς σὲ καλὸν κἀγαθὸν ὄντα, καὶ μηδέποτε λήθην τῶν φίλων λαθόντα οὐτ' αὖτις μὴ πιστεύειν οἷός τε εἰμὶ δι' ἣν περ' ἐβλῆν αἰτίαν νομίζω τοίνυν καὶ σοὶ μεταμέλειν μὴ τοῦτο πεπραγόντι, ἀκριβῶς γὰρ οἶδα τὴν σὴν φύσιν, ὅταν τὸ μὴ πράξῃς τῶν τοῖς φίλοις κεχαρισμένων, σαυτῷ μέμερεσθαι. εἰ μὲν οὖν ἐπὶ τῆς αὐτῆς φύσεως εἴ. εὐ οἶδ' ὅτι δράσεις τὸ εἰθὼς. εἰ δὲ μὴ τὸ γ' ἕτερον. καὶ τὰ μὲν δὴ τῆς ἐμῆς ὑπανοίας ὅπως τε πρὸς ἡμᾶς ἔχῃς μέχρι τούτου. οὐδὲ γὰρ γρηὶ πρὸς ἄνδρα φίλον, καὶ ταῦτα πρὸς σὲ

Οἱ πρόσφυγες Ἑλληνας παρὰ τοῖς Μεδίκοις.

« πλείω λέγειν ἄλλ' ἀρκεῖ καὶ τὰ μικρὰ τινὰ τούτων εἰπεῖν ἢ τῷ θεῷ τὸ εἶδος τοῦτο ποιῆται. ἄθ' ἡμᾶς τοιαῦτα οὐκ ὄντων μὲν τοι εἰπεῖν αὐτοῖς πρὸς σὲ, οἶδας δὲ σὺ τε καὶ πᾶς ὅστις εὐφρων ἀκριβέστερον ἐμαυτὸν καὶ τῶν ἡμετέρων ἀστυχεϊτῶν κακῶς πασχόντων ἡμῶν δ' οὐκ ἐχόντων ἐκείνοις βοηθῆται, παντάπασιν ἀπολώλασιν ἤδη. καὶ μυστῶν λεία γεγένηται τὰ κεινων. τοσαῦτα γὰρ καὶ τηλιαῦτα κακὰ πεπόνθασιν οἱ δυστυχεῖς ὑπὸ τῶν βαρβάρων ὥστε ἕξανδραποδίσαντο αὐτοὺς καὶ δήμεναι τῷ χειρὶ ἀπήγαγον εἰς τὴν αὐτῶν ἀναγκάζοντες δουλείαν, καὶ τοῦτο μὴ οἶον ὡς αὐτοὶ μὲν κερώνθασιν ὡς ἡμεῖς δ' οὐποτε πεισομένθα. ἄλλ' ἴσθι μόλις ἀφίξεται καὶ πρὸς ἡμᾶς τὸ δεινὸν ὧσπερ καταβολὴ πυρετοῦ: τοσοῦτος γὰρ κίνδυνος ἡμῖν περιεσθὲν ὥστε δέδοικα ὄντων δ' ἡμᾶς εἰπεῖν τὸ δυσσημον, ἀπάπαντο γὰρ βέες ταυτησὶ τῆς πόλεως. καὶ εἰ μὴ τὸ καλῶς ἀρχεῖν εἰδότι τὰς ἡνίας τῆς ἀρχῆς παρέρχετο νῦν, οὕτως τε πάντα λίθον κατὰ τὴν παροιμίαν εἰνέει, πάντα δ' ἐπράττε πρὸς φυλακὴν ἡμετέραν, καὶ προσέτι

» γε τὸ τῶν ἀστυχειτόνων ἄστου, τῶν λατίνων σφαι, » ταῖς αὐτοῦ συμβουλαῖς μετ' ἡμῶν γενέσθαι πε- » ποίηκεν, καὶ τὸν βάρβαρον ἐχθρὸν νοστήσαι παρε- » σκεύασεν, πάλαι ἂν ἀπολώλαμεν ἡμεῖς τε κακεῖ » νον. νῦν δὲ εἴτ' ἐμὰς παρειδῶν ἄμαρτίας, εἴτε » φιλαρέτων ἀνδρῶν εὐχὰς εὐμενῶς ἀκούων, ἡμῖν τε » τοῦτον ὡς θεῖον τι δῶρημα δέδωκε· κακείνους » πρὸς ἑμῶν ἡγάγε καὶ μέχρι ταύτης τῆς ἡ- » μέρας· ἀσφαλῶς ἔχει τὰ ἡμέτερα. Οὗτος τοῖνον » ὁ πάντα μὲν παρενεγκὼν βασιλεὺς ταῖς εὐδο- » λίας, πάντα δ' ὑπὲρ σωτηρίας τῆς ἡμετέρας ποι- » ὦν πατρίδος, πάντα δ' ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν, εἰς τὴν » τοῦ βαρβάρου γῆν ἐλύθη καὶ πᾶσαν μὲν κακώσας » μέρη δ' αὐτῆς ὡς τελείως ἐκτρίψας, τέλος μίαν » τῶν αὐτοῦ πόλεων λείβων καὶ ταῦτα μαχεσάμε- » νοι παρεστήσατο. ταύτης οὖν κρατήσας καὶ φρού- » ριον ποιήσας, ἐξ αὐτοῦ καὶ ἐκάστην ὁρμώμενος, » τὴν ἐκείνου κακῶς ποιεῖ, καὶ τὰ μὲν ἡμέτερα » τοιαῦτα. Καὶ οἷα οὐ κἄν τις ἡμῖν φρονῆσαι· τὰ δὲ » σα ποδαπά. ἄρ' εἰσίκαισι τούτοις ἢ μικρὸν ἢ μετ- » ζον; οὐ μὲν οὖν εἶποι τις ἂν εὐ φρονῶν· πῶς ὅς » σύνοι μὲν ἀνδράσι ἀρέσκειν τοὺς μᾶλλον σπουδά- » ζουσιν ἢ περ ἀνθρώποις. σύνοι δὲ συγγράμμασιν » ἀνδρῶν φιλαρέτων. οἷος οὐδὲν οἶμαι βέλτιον ψυ- » γῆν κοσμησαὶ καὶ κρείττω πάντων καταστήσεται. » εἴδ' ἀπὸ ἀλλογενῶν τουτωνῶν τῶν θυρῶν πάντων. » Διὰ ταῦτα τοῖνον ἴσθι καὶ τὰ τοιαῦτα σὲ ζη- » λούμεν καὶ μακάριον ἡγοῦμεθα ὡς περ ἐφθήμεν εἰ » πόντες, ἡμᾶς δ' ἀτυχεῖς ἐστερημένους τούτων » πάντων. Ἀλλὰ δοιὴ μεντε θεός καὶ ἡμῖν, μὴ παν- » τάπασιν ἀμοιρῆσαι τῶν τοιούτων καλῶν. σὺ δ' » ἐπειδὴ τῆς τε πατρίδος, καὶ ἡμῶν τῶν φιλοῦντων » κακῶς πασχόντων ὑπὸ τῶν βαρβάρων, καὶ σαυτοῦ » νομίσας μετ' ἡμῶν τοῦτο πάσχειν, μὴ ταύτῳ παυ- » θείης ὑπὲρ ἡμῶν εὐχεσθαι, καὶ τοὺς ὄντας ἀγα- » θούς ἀνδρας μετ' αὐτοῦ μὴ διαλείπης πρὸς τοῦτο » διεγείρων, ὅπως ἡμῖν καὶ ταύτη πληρῆς τὰ εἰ- » ν κότε.

Ἰδοὺ καὶ ἑτέρα ἀνεπίγραφος ἐπιστολὴ, ἐν σελ. 242.
« Καὶ ἀπόντας οὐχ ἦττον ἢ παρόντας ἔγνωσ » ἐλφραίνεῖν· τοῦτο δὲ σοι ἐκ τοῦ τῶν γραμμάτων » σθένους. ἄ δὴ που θ' ὡς ἡμᾶς ἠκοντας πάσης ἐνέ. » πληταν ἠδονῆς. ἐν γὰρ τῷ νεῷ ταῦτα δεξιόμενος » ἀνεγίνωσκον. θεάτρον δ' ἦν ἀληθῶς, πάντας ἡμῖν » ὅσοι καὶ ἑταιρείαν ἐξημμένους αὐτῶν ἔγοντας » ὁ μὲν γὰρ, τὸ τοιοῦτον ἦκε πόθεν εἶρε τ' ἀγα- » θόν· ὁ δὲ με πάλιν ἀναγινώσκων ἠξίου. διψῶν » δ' ἕτερος ἀπληλῆτετο ἀχρόμενος ὡς περ τῷ μὴ » μακρὰν εἶναι τὴν ἐπιστολὴν. καὶ ὅπως τῶν ἀπάν- » των εὐρεῖ ἕς μὴ τῶν γραμμάτων ὅλος ἦν. οὕτως » ἡμᾶς οἷς ἐπέτειλας εἰστιάσας· καὶ μὴ παύσαιθ' » γε φίλη μοι κεφαλὴ τοιαυτ' ἐπιστείλων, οἷς ἐμέ » τε τὰ μείζω χαρίζομενος ἐση, σαυτῷ δ' ἐπαίνους » παρὰ πάντων ἐγείρων. ἀλλὰ γὰρ οὐχ ἦττον ῥη » τορεῦσιν ἢ φιλεῖν εἰδοῦτα, εἶναι τὰ γράμμαθ' ὑπέ- » σαιεν. ἐμέ τε γὰρ τοῖς ἐπαίνοις αἰρῶν σαυτῶν » δ' ἐλάττω ποιῶν, παραπλήσιον ποιεῖς ὡς περ ἂν » εἴ τις νέστορι παραβάλλων θεριστήν, ἔπειτα δι-

» καιος ὦν ἐπὶ τῷ νέστορι τὰς ψήρους ἐκφέρειν ὁ » δὲ τὸν θεριστήν αἰροῖτο ἀμετροσκεπῆ ὄντα· καὶ τέ- » ρας ἅπασιν. ὅπως τοῖνον μὴ δόξῃς ἐλέφαντα ἐλ- » μύνας ποιεῖν. »

Αἱ δύο ἀνωτέρω ἐπιστολαὶ ἀποδίδονται εἰς Μάρ- » κον τῶν Εὐγενικῶν τὸν Μητροπολίτην Ἐφέσου (Ἰδὲ » Bandini. Catalogus Codicum Graec. MSS. Bi- » bliott. Med-Laur. Tom. III.)

Ἡ πρώτη φαίνεται γραφεῖσα ἐκ Κωνσταντινου- » πόλεως, καθότι διηγείται τὴν πολιουρκίαν αὐτῆς ὑπὸ » τῶν βαρβάρων, τὸν τρόπον τῶν πολιτῶν κινδυνευόντων » νὰ πέσωσιν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀδυσωπήτου καὶ ἀ- » γρίου κατακτητοῦ!

Ἐν σελ. 247. Γεωργίου Κουρτέση τοῦ Σχολα- » ρίου μετὰ τὴν ἄλωσιν χρηματίσαντος Πατριάρχου » Κωνσταντινουπόλεως, ὑπὸ τὸ ὄνομα Γεράδιος. Ἐπι- » στολαὶ 28.

1. Ἰωάννη μαθητῆ.
2. Τοῖς ὁμιληταῖς.
3. Πρὸς Ἰωάννην μαθητὴν μέθοδος κτλ.
4. Τῷ αὐτῷ.
5. Τῷ αὐτῷ.
6. Τῷ δεσπότη Κυρίῳ Θεοδώρῳ.
7. Τῷ αὐτῷ.
8. Τῷ Πάπᾳ κυρίῳ Βησσαρίωνι.
9. Δημητρίῳ τῷ Μακρῶν.
10. Τῷ τιμιωτάτῳ ἐν Ἱερομονάχοις κυρίῳ Μα- » κάρῳ.
11. Τῷ Βασιλεῖ.
12. Τῷ κυρίῳ Ἰωάννῃ διακόνῳ τῷ Εὐγενικῷ.
13. Τῷ δεσπότη κυρίῳ Κωνσταντίνῳ.
14. Τῷ πάπᾳ κυρίῳ Βησσαρίωνι.
15. Τῷ Πάπᾳ Εὐγενίῳ.
16. Τῷ φιλέλῳ.
17. Ἀλεξίῳ τῷ Λάσκαρῳ.
18. Τῷ Ἐφέσου κυρίῳ Μάρκῳ τῷ Εὐγενικῷ.

Αὗται πιθανώτατα εἰσὶν ἀνέκδοτοι. Ἰδὲ περὶ τῶν » συγγραμμάτων τοῦ Σχολαρίου Fabric. Bibliott. » Graec. vol. X. p. 366.

Ἐν δὲ τῷ τέλει τοῦ χειρογράφου· » « Αἰωνία σου ἢ μνήμη, αἰωνία σου ἢ μνήμη, ἀ- » δελφὲ ποθεινότατε Ἰωάννη Κορῆ (1). ὃ ἦν κτήμα » ἢ βίβλος αὐτῆ. Οἶμοι, οἶμοι, εἶον ἐστερημοὶ δεῖ- » λαισι ἀγαθοῦ. » —

Χειρόγραφον. Pluteus LY. Cod. IX
Τίτλος αὐτοῦ — Θεοδώρου Γαζῆ περὶ Μηνῶν, » περιέχει δὲ τὰδε·

1. Περὶ Ἀρχαιολογίας Τούρκων — Θεόδωρος » Φραγκίσκῳ Φιλέλῳ εὐ πρώττειν. (Ἰδὲ καὶ Λέοντος » Ἀλατίου Σύμμικτα. Τόμ. Γ')
2. Δημητρίῳ τῷ Σγουροπούλῳ.

(1). Πιθανὸν συγγενὴς Γεωργίου Κορῆ τοῦ Χίου δι- » δασκάλου χρηματίσαντος τῆς Ἑλληνικῆς φωνῆς ἐν τῷ τῆς » Πίσσης Πανεπιστημίου.

3. Ἀνδρονίκῳ τῷ Καλλίστῳ — ἀπὸ Ῥώμης.
 4. Τῷ αὐτῷ.
 5. Βησσαρίωνι Καρδινάλει — ἀπὸ Ῥώμης.
 6. Τῷ αὐτῷ — ἀπὸ Ῥώμης.
 7. Τῷ αὐτῷ — ἀπὸ Ῥώμης.
 8. Ἀλεξίῳ — εἰς Τάραντον — ἀπὸ Ῥώμης.
 9. Τῷ αὐτῷ.
 10. Φραγκίσκῳ Φιλέλῳ — ἀπὸ Ῥώμης.
 11. Ἀλεξίῳ — ἀπὸ Βιτερβίου.
 12. Τῷ αὐτῷ — ἀπὸ Ῥώμης.
 13. Τῷ αὐτῷ — ἀπὸ Ῥώμης.
 14. Τῷ αὐτῷ — ἀπὸ Παλαιοκάστρου.
- Αἱ 14 αὗται ἐπιστολαὶ εἰσὶν ἀνέκδοτοι.

Χειρόγραφον. Pluteus LVI. Cod. XXII.
Τίτλος — Μαξίμου ἐπιστολαὶ.
Ἐπιστολαὶ τοῦ Λοφωτάτου καὶ Λογιωτάτου Μα- » ξίμου τοῦ Πλανουδῆ πρὸς διαφόρους, τὸν ἀριθμὸν » 121, ἀνέκδοτοι εἰσέτι.

Χειρόγραφον. Pluteus LIX. Cod. XII.
Τίτλος — Λόγοι, ἐπιστολαὶ καὶ ἐπη διαφόρων.
Ἐν ᾧ καὶ ἐπιστολαὶ 180 Μιχαὴλ Χωνιάτου » Μητροπολίτου Ἀθηνῶν.
Αἱ πλείστα αὐτῶν ἀνέκδοτοι.

Χειρόγραφον. Pluteus LVII. Cod. XL.
Τίτλος — Ἀνωμόμου ἐπιστολαὶ πρὸς Κωνσταν- » τῖνον Αὐτοκράτορα.
Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται πρὸς διαφόρους τὸν ἀριθμὸν » 230 εἰσὶ, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Luca Holstenii, » τοῦ Μιχαὴλ Ψελλοῦ· καὶ αὗται ἀνέκδοτοι.

Χειρόγραφον. Pluteus LIX. Cod. XXVI.
Τίτλος — Λόγοι καὶ ἐπιστολαὶ διαφόρων.
Αἱ ἐξεζῆς ἐπιστολαὶ, τὸν ἀριθμὸν 22, Δημητρίου » τοῦ Κυδωνῆ, εἰσὶν ἀνέκδοτοι.

1. Ἀνεπίγραφος.
2. Τῷ Ταρχανιώτῳ.
3. Τῷ Βασιλεῖ Κυρῷ Μανουήλ.
4. Τῷ Χίῳ Ἰατρῷ.
5. Ἀνεπίγραφος.
6. Τῷ φιλοσόφῳ Κυρῷ Γεωργίῳ.
7. Τῷ Βασιλεῖ Κυρῷ Μανουήλ.
8. Ἀνεπίγραφος.
9. Τῷ αὐτῷ.
10. Τῷ αὐτῷ.
11. Τῷ αὐτῷ.
12. Τῷ Βασιλεῖ Μανουήλ.
13. Τῷ αὐτῷ Βασιλεῖ Κυρῷ Μανουήλ.

14. Τῷ αὐτῷ.
15. Τῷ αὐτῷ.
16. Τῷ αὐτῷ.
17. Τῷ Δεσπότη Κυρῷ Θεοδώρῳ.
18. Τῷ Ταρχανιώτῳ.
19. Τῷ Βασιλεῖ Μανουήλ.
20. Τῷ αὐτῷ.
21. Τῷ αὐτῷ.
22. Τῷ αὐτῷ.

Τὸ χειρόγραφον, τοῦτο ἐκ χάρτου τῆς ΙΒ' ἑκα- » τονταετηρίδος σύγκειται ἐκ φύλλων 133, εἰς 4ον.

Χειρόγραφον. Pluteus LIX. Cod. XXXV.
Τίτλος — ἐπιστολαὶ διαφόρων.
Ἐπιστολαὶ Συνετίου, Θεοδώρου Ξανθοπούλου, Θεο- »δώρου Λασκάρεως υἱοῦ Ἰωάννου τοῦ Λούκα, περὶ » διπλωματικῶν ὑποθέσεων καὶ περὶ πρεσβειῶν.
Αἱ πλείστα εἰσὶν ἀνέκδοτοι.
Τὸ χειρόγραφον, ἐκ χάρτου τῆς ΙΔ' ἑκατονταετη- » ρίδος, σύγκειται ἐκ φύλ. 204, εἰς 4ον.

Χειρόγραφον. Pluteus LXXXVII. Cod. XVI.
Τίτλος — Ἀριστοτέλους περὶ Κόσμου.
Ἐν σελ. 64. Ἐπιστολὴ τοῦ λογιωτάτου Κυρίου » Σάββα πρὸς τὸν σοφώτατον Βλεμίδην.
Ἡ ἐπιγραφή ἔχει οὕτω·

« Ἀξιόπρωτον Νικηφόρον εὐχος θεοσοφίης, » Ἐκ κραδῆς πεφιλημένον γῆρας ἄλλακ' ἐμοῦ. » Ἐσχατόπρωτος ἀριπρεπέως Θεόδωρος ἀείδω, » Ἀλλ' ἀλαδαιπὸν λόγων ἐς ἀγῶνας μὴ με καλεῦντα. »
Καὶ ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἀνέκδοτος.

Χειρόγραφον. Pluteus LXXIV. Cod. III.
Τίτλος — Γαληνοῦ διάφορα.
Ἐν σελ. 50 ἀναγινώσκωμεν τὰδε·
Χρημὸς τοῦ Ἐξαμηλίου.

« Ὅταν πίτες κόνιν δέξεται, καὶ κόνιν λίθρον, τότε κτρ- » τερὸς γενήσεται περίβολος Ἰσθμοῦ, μακάριτος γὰρ ἔσεται, » ὅς τέταρτον κτήσεται Ἰσθμόν. »

Ἔστι δὲ ἐρμηνεία τοῦ χρησμοῦ αὕτη·
« Πίτες, ἦτοι αἱ σανίδες, αἱ εἰς τὴν Βενετιαν » ἐγένοντο, λίθρον, τὸ αἶμα τὸ μεμιγμένον μετὰ » τοῦ κονιορτοῦ, μακάριτος γὰρ, κτλ. ἦτοι ὁ δούξ » τῆς Βενετίας ἰσθμὸν τειχίσας τὸ σκαθ' ἰνδ. ια'. » ὀκτωβ. ιζ'. Τὸ μὲν πρῶτον ἐκτίσθη παρὰ Λακε- » δαιμονίων καὶ Πελοποννησιακῶν, ἐρχομένου τοῦ Ξέρ- » ξου μετὰ τῶν Πελοποννησίων. Τὸ δεύτερον παρὰ » Νέρωνος. Τὸ τρίτον παρὰ Βασιλέως κυρίου Μανουήλ » τοῦ . . . τὸ τέταρτον παρὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κων- » σταντίνου. »

Χειρόγραφον. Pluteus LX. Cod. VIII.
 Τίτλος — Ἐπη καὶ λόγοι Θεολογικοὶ διάφοροι.
 Ἐν σελ. 163. — Τοῦ Κυρίου Εὐγενίου στιχοὶ
 Ἰαμβικοί εἰς φυτὸν Πόλεως Πανόρμου Νύμφερρον
 καλούμενον.

* Τὸν δελρικὸν μὲν καὶ δαρνοστερῆ τρίπων,
 Τὸν χρηματιστὴν λοξίου τῶν θεσφάτων.
 Τὰς τοῦ Διὸς ὀρθὰς τε τὰς προσήγορους,
 Ὡς περ τροφὸς πέφυκε Δωδώνης πέδον.
 Μῦθοι προηγόρευσαν Ἑλλήνων πάλοι,
 Μεστοὶ τεράτων ποικίλων περηγότες.
 Ἐγὼ δ' ἔπερ νῦν προθύμεν διαγράφειν,
 Οὐ πλάσμα καινόν, οὐκ ἀκουσμα τυχάνον.
 Ὁρθαλομορφή τὴν κατάληψιν νέμαι.
 Εἰσὶ παρ' ἡμῖν ἐν Πανόρμῳ τῆ πόλει
 Πλείστων φυτῶν δένδρων τε καρπίμων γένη.
 Καὶ παντοδαπῶν ἀνθέων πολυχρόον.
 Ἄλλ' ἐντι παραδόξον αὐτῶν ἐξέφυ,
 Εὐσμον, εὐχρουν, τερπνότατον τῆ θεῆα,
 Συνηρεφῆς κύκλωθεν φύλλοις τριστίχοις,
 Τοῖς μὲν μέσοις λαχούσι βαφοὶ πορφύραν,
 Τοῖς δ' ἐντὸς ἐμφαίνουσι εἶδος χρυσοῦ.
 Τοῖς θύραθεν δὲ χλωρότης ἐφίξεται,
 Κάλυξιν, ὡσπερ οὖσι τῶν ἑσπετέρων,
 Μικροῦ τίς ἂν δόξειεν ἐκ τῶν χρωμάτων,
 Ἄλλην τιν' ἴριν δὴθεν ἰσουργουμένην.
 Κλιούμεν αὐτὸ Νύμφερρον κοινῷ λόγῳ.
 Ἰσως λαβῶν τὴν κλήσιν οὐκ ἀπαικώτως,
 Νυμφῶν πρὸς αὐτῶν, καὶ γὰρ ὕδατων δίχα,
 Ἐπειρεόντων εἰσαὶ ζῆν οὐκ ἐνι.
 Ἰδῶρ δόμεν λείλαχε καὶ τροφὸν ὕδωρ,
 Γλυκὸν, διειδὲς, οὐκ ἐπιβλύζον μάλλα,
 Οὐδὲ χρονίζον, τοῦ φυτοῦ γὰρ ἡ φύσις,
 Τέθληε καὶ γέγηθε προσφάτω ῥώ.
 Τεῖνει δὲ κάτω τὸν πολύτερον πόδα,
 Ἰσ' οὐ τὸ φίλον ἐξανιμάται νόμα,
 Αἰσθητικὴν οἶον δὲ δύναμιν φέρον,
 Πρὸς τὰς κινήσεις ἀρορᾷ τοῦ φωσφόρου.
 Τοῦ ἤλιου νεύμασι πάντη συντρέχει,
 Ὡς τις θεράπων τῆ βᾶσει τοῦ διαπότου,
 Καὶ κατ' ἐκείνους τοὺς ἐλιγμοὺς συστρέφων.
 Συνανατελεῖ καὶ δύνει δεδοκότε.
 Μετουρανοῦντι συνανισταῖ τὴν κάραν.
 Ἐσθιναῖς μὲν μειδίᾳ φωταυγίας,
 Ἄναπετῶν τὰ φύλλα χεῖλεων δίκην.
 Κλείει δὲ ταῦτα στυγνίστας πρὸς ἑσπέραν,
 Πῶς δὲ θᾶπτον τὴν ὑπερ γαῖαν δίνην,
 Διαδραμούσης πηγᾶσου κριπνοῖς πτελοῖς,
 Ἰπαισθῆτι δὲ νᾶμα μέχρι πυθμένος,
 Χωρεῖν . . . ἐνθεν οὐ σθάνει περαιτέρω,
 Ἀντιτυποῦντος δώματος βαρυτέρου.
 Ἦ γὰρ ἂν οὐκ ἔλιξε καὶ πρόσω θῆιν,
 Πρὶν ἐξανῦσαι κυκλικῆς φορᾶς δρόμον.
 Ἄλλ' ὅψ' ἔδωκε τὴν νόσον αὐτικά στρέφον,
 Τῆς ἀντολής ἔρια καταλαμβάνει,
 Καὶ συνανίσχον ἡλιακᾶς ἀκτίσιν,
 Ὡρθη διαυγέστατος υἱὸς ἡμέρας,
 Κἂν εἰς ἔδωρ βληθῆ δὲ τμηθῆν ῥιζόθεν,
 Πολὺν χρόνον δέισιν εὐθάλῃ μένον,
 Τῷ νεκτερῷ συμπλοῦμενον σκότῳ,
 Φάει δὲ χαῖρον καὶ πλατύνον τὸ στόμα.

ΣΗΜ. τὸ Ποίημα τοῦτο ἐξέδωκεν ὁ Βιβλιοθηκάριος Bandini ἐν τῷ Τόμῳ Α' τῶν Ἑλληνικῶν χειρογράφων τῆς Δαυρεντιανῆς.

Ἐν σελ. 218. Τοῦ Θεοῦ Χρυσοστόμου χαρακτηρηστικά.
 α Ἦν δὲ ὁ θεὸς χρυσοστόμος κατὰ τὸν τύπον τοῦ σώματος, βραχὺς πάνυ τὴν ἡλικίαν, μεγάλην κεφαλὴν ἔχων, τοῖς ὤμοις ἐωρὸν. ἰσχνὸς ἀκριβέστατον σπίρρις. ἀρῶς τοὺς μυκτῆρας. ὠχρότατος μετὰ τοῦ λευκοῦ. κοῖλος τοὺς κόγχρους τῶν ὀφθαλμῶν καὶ βολβοῖς τούτων ἐγκεκρημένος μεγάλοις. οἷς καὶ συνἔδαινε χαριέστερον ταῖς ὄψεσιν ἐνστιλβεῖν. εἰ καὶ τῷ λοιπῷ χαρακτῆρι. τὸ λυπούμενον ἀχθόμενον ἐδήλου. ψιλὸς, φαλακρὸς, καὶ μέγας τὸ μέτωπον. καὶ πολλὰς ταῖς στολίσι κεχαραγμένος. ὧτα περικείμενος μεγάλα. καὶ τὸ γένειον μικρὸν καὶ ἀραιότερον, ὑπὸ πολίαν ταῖς θριξίν ἐξανθῶν. π.

Ἐν Σελ. 213.
 Τετράστιχα Γαβρίου - ὡν 20 ἐξέδωκεν S Theophilus Caherus τῷ 1760, μηνὶ Σεπτ. α'.
 Τὸ χειρόγραφον τοῦτο τῆ. ΙΑ' ἑκατονταετηρίδος μέρος μὲν ἐκ χάρτου μέρος δὲ ἐκ παλιμνήστου μεμβράνης ἐκ φυλ. 246 εἰς 4ον, εἶναι κάκιστα γραμμένον.

N. S. Καλοῦσης.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΖΩΓΡΑΦΙΑ.

(Ἰδε φυλλάδ. ΡΑΓ' καὶ ΡΔΕ')

Μιχαὴλ Ἀγγελοσ.

Τὴν φλωρεντίαν διαχωρίζομεν ἀπὸ τῶν ἄλλων πόλεων τῆς Ἰταλίας· ναὶ μὲν μετέχει καὶ αὐτή, ὡς καὶ πᾶσαι αἱ λοιπαί, τοῦ καθολικοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλὰ φυλάσσει ἴδιον χαρακτῆρα, καὶ ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἀνεθυμίζει τὴν ἀναρχίαν καὶ τὰς δυστυχίας τῶν Ἀθηναίων. Εἰς αὐτὴν λοιπὸν ἀνήκει καὶ ἡ ἀγορά, καὶ ὁ δῆμος εἰς αὐτὴν, ὡς ἐν Ἀθήναις, καὶ ἡ ζωγραφία, καὶ ἡ αἰσθητικὴ τοῦ ὠραίου τύπου.
 Ἀλλὰ καὶ ἐν φλωρεντία, ὡς καὶ ἐν Ῥώμῃ, λογισμὸς πικρὸς καταλαμβάνει τὴν καρδίαν ἡμῶν ὅποια συμμαχία δύναται νὰ ὑπάρξῃ μετὰ τοῦ καθολικισμοῦ καὶ τῶν θεοῦ τῆς ἀγορᾶς. Πῶς εὐρήσει ἡ φλωρεντία σύνδεσμον μετὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦ ἰδίου αὐτῆς χαρακτῆρος ἐμβαφέντος εἰς τὴν τῶν Ἀθηναίων, Ἰησοῦς ἄρα καὶ ἀναρχία, τύπος ἀφελῆς καὶ τύπος ἠρωϊκός, ἰδοὺ τὸ προνόμιον τῆς φλωρεντίας καὶ τῆς ἀπαραιμύλου μεγαλοφυΐας τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγελοῦ. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ὑπῆρξεν ἰσχυρὸς, καὶ γιγάντειος, καὶ

ἔκτακτος ὑπῆρξεν ἡ πρώτη αὐτοῦ ἐμφάνισις. Ἐμφυτον ὑπῆρξεν ἐν αὐτῷ τὸ αἰσθημα τοῦ μεγάλου, τοῦ ὑψηλοῦ, τῆς θρησκείας καὶ τοῦ κάλλους, καὶ ταχέως, ἡ μὲν ἑλληνικὴ τέχνη ἀνεκάλυψε αὐτῷ πάντα τὰ μυστήρια αὐτῆς, ἡ δὲ Γραφὴ καὶ οἱ προφήται ἐνερούσησαν εἰς τὴν μεγάλην αὐτοῦ ψυχὴν θεῖον πνεῦμα! Ἄλλ' ὁ Μιχαὴλ Ἀγγελοσ ὑπῆρχε τότε μαθητῆς. Ὅταν ἡ ἐπίσημος ἡμέρα καθ' ἣν πᾶς μέγας νοῦς ἱπτάται διὰ τῶν ἰδίων πετερύγων, ὁ δὲ Μιχαὴλ Ἀγγελοσ δὲν θέλει πλέον ἀναδιψῆ μόνον ἀλλὰ καὶ σγεδογραφῆ τὴν ἑρᾶν βίβλον, πάντα τότε θέλουσιν ἄλλοιωθῆ. Ἐὰν ὁ ἀναρχικὸς ἠρωϊσμός κληρὸς ἔστιν ἴδιος τῇ φλωρεντίᾳ, τὸ ἑρῶϊκὸν αἷμα κυκλοφορεῖ ἐκ νεότητος ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγελοῦ. καὶ ὑπαγορεύει γρηφᾶς γενναίας καὶ πλήρεις τόνου. Ἡ ἀνάγκωσις τῶν προφητῶν θερμαίνει τὸ στῆθος αὐτοῦ· τὸν Ἰησοῦν ἀδυνατεῖ νὰ ἐρμηνεύσῃ, καὶ μυστήριόν ἐστὶ διὰ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἡ Μαρία. Ἡ πάλλουσα αὐτοῦ γραφίς ἔχει ἀνάγκην ἄλλου ἀντικειμένου πλην τῆς λυπῆς καὶ τῆς ἰλαρότητος τῆς ἀγάπης· ἔχει ἀνάγκην Μωϋσεῶς θεοπνευστοῦ· ἀλλ' ὁ Μωϋσῆς θεὸς ἐστίν; Ὁ Μιχαὴλ Ἀγγελοσ! βλέπω σε ἐν ἐκστάσει ὡς τινα ἀκροώμενον ἐαυτὸν· κλαίεις ἀναγινώσκων τὴν Γραφήν, καὶ ὁ καθολικισμὸς φεύγει σε· ἀλλ' ἡ Γραφή, βιβλίον θρησκευτικὸν καὶ ἠρωϊκόν, ἐστὶν ἄρα ἡ Νέα Δικη, ἡ βίβλος τῆς ἀγάπης; Ὁ Μωϋσῆς καὶ οἱ προφῆται, πύρινον ἔχοντες τὴν γλώσσαν, εἰσὶν ὁ Ἰησοῦς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἡ ἡ Παρθένοσ ἐν Βηθλεεμ· Τὸν Ἰησοῦν πάσχοντα καὶ τὴν Μαρίαν νέαν Παρθένον ἡσθάνθη ἡ καρδία σου ὅπως ἡ δύναμις τὴν ἀσθένειαν, τὸ κράτος, τὴν ταλαιπωρίαν· ὑπάγων πρὸς αὐτοὺς, ζητεῖς νὰ πληρᾷσῃς τὸ ἐν σεαυτῷ κενόν, καὶ ἂν εἴσαι καθολικός, Ὁ Μιχαὴλ Ἀγγελοσ, εἰσαὶ κατ' ἀντίθεσιν τοῦ ὅ,τι εἴσαι καὶ τοῦ ὅ,τι σε λείπει.
 Ἄλλ' ἡ Ἑλλάσ ἦν τόσῳ ἠγάπησας, ἡ Ἑλλάσ ἦσ' ἡ τέχνη σε ἀνέθρεψεν, ἔσεται ἄρα πιστῆ εἰς σε; Διὰ τί βλέπω ἐπὶ τοῦ προσώπου σου τὴν νάρκωσιν ἐκείνην, διὰ τί ἡ κατῆρη καὶ ἡ σιωπῆ, καὶ ἡ ἀπελπισία; Ὡ! ἡ ἀπαράμιλλος τύχη τῆς Ἑλλάδος ταρασσομένη ἐν τοῖς μυκτοῖς αὐτῆς, γαληνία ἐστὶ ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ· ἀλλὰ σὺ, τέκνον τῆς ἀναρχικῆς φλωρεντίας, σὺνάμα δὲ καὶ τῆς αἱματοφύρτου Εὐρώπης, μένεις ἀνήτυχος· δὲν σοὶ ἀκοῦσαι μόνον τὰ δύο ταῦτα μεγάλα μαθήματα, τὸ μάθημα τῆς ἀγορᾶς καὶ τὸ τῆς ἐστίας! Ἡ ἀταραξία τοῦ φειδίου δὲν ἀναφαίνεται πώποτε ἐπὶ τοῦ προσώπου σου, καὶ ὑπὸ τὴν ἀνηυχίαν τῆς γραφίδος σου αἰ καθαφαὶ καὶ ἀκίνητοι τῶν Ἀθηναίων γραμμὰ ἐνδίδουσιν εἰς τὰς τεταραγμένας καὶ φλογεράς γραμμάς σου. Ἀλλ' ὁ τύπος ἀπόλυτός ἐστιν ἐκ φύσεως, ἀφηρημένος καὶ ἀμετάβλητος. Οἷα ἡ ἀγάπη, τοιοῦτος καὶ ὁ τύπος· ἀλλ' οὐδὲν τούτων τῷ Μιχαὴλ Ἀγγελοσ.
 Νὰ αἰσθάνηται τις τὴν μεγάλην αὐτοῦ καρδίαν πάλλουσαν, νὰ βλέπῃ τὴν γραφίδα αὐτοῦ ἐργαζομένην μετὰ μεγίστης εὐχερείας, καὶ ὅμως νὰ μὴ εὐρίσκη ὅ,τι θέλει, ἀπελπιστικὸν βεβῆσως τὸ πρᾶγμα. Ὁ Μιχαὴλ Ἀγγελοσ ἐνόμισεν ἀτελεῖ τὴν ἰδίαν δύναμιν,

καὶ ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης ὀρμώμενος, δὲν ἐπάλασε κατὰ μέτωπον πρὸς τὴν τέχνην αὐτοῦ, ἀλλ' ἐστράπη περὶ αὐτὴν ἵνα καταστήτῃ εὐκολωτέραν τὴν νίκην. Ἐνέκυψεν ἄρα εἰς τὴν ἀνατομίαν, καὶ διὰ τῶν περὶ ταῦτων γνώσεων, κατώρθωσεν ἀνεπαύσητως τὰς γραμμάς μαλακὰς καὶ εὐλυγίστους, ὑποκρύπτων ἡ ἀναδεικνύων κατὰ θέλησιν αὐτάς. Οὕτως ἡ ζωγραφικὴ φεύγει τὴν σχολὴν, καὶ γίνεται βαθμηδὸν ἰδιότροπος, καθόσον καὶ ὁ ζωγράφος, ἐμφιλοχωρῶν εἰς τὰς ψυχρὰς μελέτας τῆς φιλοσοφίας, ἀνεδιβάθη εἰς τὴν περιωπὴν ἐξ ἧς εἶδε γυμνὰ τὰ πάντα. Γόττε ὅλα ἐφάνησαν καθαρὰ τῷ Μιχαὴλ Ἀγγελοσ· τὸ περιβάλλον τὴν ψυχὴν αὐτοῦ κάλυμμα ἐσχίσθη αἰφνης, καὶ ὁ τεχνίτης δὲν εἶδε πλέον κατέναντι αὐτοῦ τὴν τέχνην. Καὶ δὲν ἐταράχθη μὲν ὁ Μιχαὴλ Ἀγγελοσ διότι προσέβλεπε τὸ ἀποδησόμενον. ἀλλ' ἀφήκε κραυγὴν μαλίας, καὶ πολέμου κατὰ τῆς τέχνης μέχρι θανάτου, καὶ ἐπιτείνας τὰς ἰδίας δυνάμεις ἐρρίφθη διὰ μίας ἐκ τῶν μεγάλων ὀφισοειδῶν γραμμῶν εἰς τὰς βραχείας.
 Ὡ ἄλγος! μαλία κατέχει τὸν μεγαλοφυῆ ἄνδρα τῆς φλωρεντίας· ὀρμᾷ πρὸς τὴν τέχνην, συμπλέκεται μετ' αὐτῆς, καὶ ἀγωνίζεται νὰ τὴν καταδάλη· τρομεροὶ εἰσὶν οἱ τύποι αὐτοῦ. Ἡ τοιχογραφία ἀναδεικνύεται ὑπὸ τῆς γραφίδος αὐτοῦ γιγάντειος, καὶ μετὰ τῶν σπαραγμῶν τῆς ὀδύνης γενᾶ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ Παρουσίαν. Τὸ κολοσσαίον τοῦτο ἐργον μετὰ τῶν ὄλων τῶν τοιοῦτων, τεράστιός ἐστι συνδυασμὸς γραμμῶν βραχέων, ἰδιοτροπία ἀνήκουστος ἀλλὰ κτηνώδης· δὲν βλέπω τὴν τελευταίαν παρουσίαν, ἀλλὰ τινα παρουσίαν τελευταίαν, δὲν βλέπω οὐδαμοῦ τὸν θεὸν, ἀλλὰ παντοῦ τὸν Μιχαὴλ Ἀγγελοσ! παντοῦ ἀκούω, οὕτως εἰπεῖν, κραυγὴν μαλίας, ἀλλ' ὁ πυρετός οὗτος τῆς ψυχῆς φθεῖρει ταχέως, καὶ ὁ Μιχαὴλ Ἀγγελοσ ἀφοῦ τοσοῦτον ἔπαθε, καὶ τοσοῦτον ἐπάλασεν, ἐδουλοῖται εἰς ζοφερὰν ἀπελπισίαν ἀπληρήνη τὸν κόσμον, ἀπληρήνη ἑαυτὸν, ἀπεμονώθη καὶ ἐκαθαρίσθη ἀναγινώσκων τὴν Γραφήν.
 Τοιοῦτος ὁ ἀπαράμιλλος καὶ ἀνερμήνευτος οὗτος ἄνθρωπος, καταδωκῶν σκοπὸν ἀνέφικτον καὶ καταδωκῶν αὐτὸν ἐξ ἀνάγκης ἵνα παλαίσῃ καὶ βασανισθῆ. Ἐὰν ἀρνηθῶμεν τὸν καθολικισμὸν, δὲν θέλομεν δυνηθῆ νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν αἰτίαν τῶν ἀτομικῶν παθημάτων τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγελοῦ, διότι ἂν δὲν ἔπαθεν ἵνα ἐξαγορᾷ ἑαυτὸν, ποῖον τὸ αἷτιον καὶ τίς ὁ σκοπὸς τῶν παθημάτων αὐτοῦ;

CHARLES S. POTTIN.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΣ, πόνημα στιχηρόν, ὑπὸ *Εὐθύφρονος*. — CONTES ET POEMES DE LA GRECE MODERNE par M. Marino Vreto — ΚΥΠΡΙΑΚΑ ὑπὸ *Α. Σακελλαρίου*. — ΑΛΒΑΝΟΙ, ὑπὸ Νικοκλέους. — ΠΟΥΓΒΙΟΣ, ὑπὸ *Β. Βουζίκου*. — ΤΟ ΤΑΩΡ ΤΗΣ ΣΤΥΓΟΣ, ὑπὸ *Η. Δημητροπούλου*.

— 0 —

Πρὸ πολλοῦ καθυστερήματα ἡ Πανδώρα τὴν ἀπό τισιν τοῦ βιβλιογραφικοῦ αὐτῆς ὀφλήματος, ἀρχεται αὐτῆς ἐκείθεν, ὅθεν τὴν σήμερον τὰ πάντα ἀρχονται, καὶ ὅπου τὰ πάντα τελευτῶσιν, ἀπὸ τοῦ Ἀνατολικοῦ ζήτηματος. Διὰ τοὺς Ἕλληνας τῶ ὄντι τὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι ὑπάρξεως ζήτημα, καὶ πᾶν ἄλλο ἀφανίζεται ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ἡ πᾶσιν εἶναι, ἢ εἶναι αὐτοῦ συνέπεια, ἢ ἐν αὐτῷ περιέχεται. Ὅσον καὶ ἂν προσποιώμεθα τοὺς ἀδιαφόρους, τοὺς ἐγκαταλείποντας, τοὺς ὑπομένοντας, αὐτὸ τὸ ζωτικὸν ζήτημα, τὸ ἐγγυον τοῦ μέλλοντος τοῦτο ζήτημα, εἶναι εἰς τὸ βάθος τῶν ἡμετέρων καρδιῶν, καὶ εἰς ὅλων τῶν ἡμετέρων λογισμῶν τὰ βάθη, καὶ αὐτοῦ ἡ ὁμίχλη περικαλύπτει σήμερον καὶ τὸν Παράσσον, καὶ αἱ Μοῦσαι αὐταὶ ἄλλο ἀντικείμενον δὲν εὑρίσκουσιν τῶν ἐμπνευσῶν τῶν.

Θέλω λέγειν Ἀτρέϊδας
Θέλω δὲ Κάδμον ἀδειν'
Ἄ βάρβιτος ὃε χορδαῖς

τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα, καὶ τὰς ἐλπίδας του καὶ τοὺς φόβους του, καὶ τ' ἀποτελέσματα του ἤχει καὶ ἐπαναλαμβάνει.

Ταύτης τῆς πρὸς τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα φορᾶς τῶν διανοιῶν, τῆς εἰς τὴν ἐπτιὰν ταύτην συγκεντρώσεως ὅλων τῶν ἀκτινῶν τῶν ψυχικῶν δυνάμεων, περιεργότατον προϊόν εἶναι ἡ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΣ τοῦ *Εὐθύφρονος*, στιχηρὰ σύνθεσις, ἴση σχεδὸν τὸν ὄγκον πρὸς ἐπικὸν ποίημα, διότι περιλαμβάνει ὑπὲρ τοὺς 3500 στίχους, ἀλλὰ μὴ ἔχουσα ἐποποιίας οὔτε ἀξίωσιν, οὔτε σχεδὸν οὔτε διαιρέσιν, οὔτε ἠθοποιίαν, οὔτε τ' ἄλλα προσόντα. Καὶ οὔτε μὲν ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ ἀπαιτεῖ νὰ κριθῆ αὐτὸ, οὐδ' ἡμεῖς νομίζομεν δικαίον νὰ τὸ κρίνωμεν ὑπὸ τὴν ποιητικὴν αὐτοῦ ἔποψιν, διότι ἡ ποιητικὴ εἶναι μεγαλοφυὲς καὶ εὐχαριστῶν τῆς φαντασίας ἐν δὲ τῶ ποίηματι τούτῳ ἀντι τῆς φαντασίας, ἐπικρατεῖ ὁ ὀρθὸς λόγος καὶ τὸ αὐστηρὸν δίκαιον. Τοῦ συγγραφεύς ὁ σκοπὸς δὲν ἦτον νὰ ἐπιζητήσῃ σπάνιά τινα ἀνθῆ, ἅτινα, ὅσον εὐγενῆ καὶ ἂν εἶναι, εἰσὶ κόσμημα πάντοτε, ἀλλὰ προέθετο σοβαρῶτερον ἄλλο, νὰ καταδείξῃ τὴν μεγάλην τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐνότητά, τὰ δικαιώματα αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς, τὸ συμφέρον τῆς Εὐρώπης τοῦ νὰ ἐγκαλωπώβῃ καὶ προαγάγῃ αὐτὸ, καὶ ἐν γένει πᾶν ὅ, τι πληροῖ, πᾶν ὅ, τι

θερμαίνει παντὸς γνησίου Ἕλληνος τὴν καρδίαν. Ἰσως δι' αὐτὸ τοῦτο, ὅτι αἱ ἰδέαι καὶ τὰ αἰσθημάτων ταῦτα πληροῦσι καὶ θερμαίνουσι πάντων τῶν Ἑλλήνων τὰς καρδίας, δύναται νὰ παρατηρηθῇ ὅτι χρησιμώτερον θὰ ἦτον ἂν ταῦτα πάντα ἐλέγοντο οὐχὶ ἑλληνιστί, ἀλλ' εἰς τὴν γλῶσσάν τῶν ἐθνῶν ἐκείνων ἅτινα πρέπει νὰ πεισθῶσι περὶ τῶν τοιούτων ἀληθειῶν. Ἐπιστῆς δισταγμὸς δύναται νὰ ἀρῇ, ἂν περὶ πραγμάτων τοσούτῳ θετικῶν, περὶ πεποιθήσεων τοσούτῳ ἐδραίων, ἂν εἰς σπουδαιολόγους συλλογισμοὺς ἀρμόζῃ ἡ τῆς ποιήσεως γλῶσση. Ἀλλ' ὅτι ἕκαστος ἀναγνώστης τῆς Πανελληνίδος πρέπει ἀδιστακτικῶς νὰ παραδεχθῇ, εἶναι ὅτι ὁ συγγραφεὺς αὐτῆς διακαίεται ὑπὸ ἐνθέρμου καὶ γνησίου πατριωτισμοῦ, ὅς οὐδέποτε διεψεύσθη, καὶ οὐ δεινῶς δεινὰ ἐδίωκε, καὶ ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἔθνους τοῦ ἀγωνιστήμενος, καὶ μετὰ ταῦτα πιστῶς καὶ ἀξίως ὑπηρετήσας αὐτὸ, καὶ ἦδη ἀφιερῶν πάσας τὰς στιγμὰς τῆς ζωῆς του εἰς συγγραφὰς ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ εἰς πολλῶν ὠφελιμῶν γόνιμον ἐφημερίδογραφίαν.

Μετὰ τῶν ποιητικῶν προϊόντων τῆς ἐποχῆς ταύτης πρέπει νὰ κατατάξωμεν καὶ τὰ CONTES ET POEMES τοῦ νέου *Κ. Μαρτίνου Βρετοῦ*, υἱοῦ τοῦ διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ πηλῆματος καὶ τῆς Τόμης, καὶ διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ καταλόγου τῶν Ἑλλήνων συγγραφεῶν καὶ δι' ἄλλα αὐτοῦ ἔργα γνωστοῦ εἰς τὸ Πανελλήνιον *Κ. Παπαπαδοπούλου Βρετοῦ*. Ταῦτα οὔτε Ἑλληνιστί οὔτε διὰ στίχων εἰσὶ γεγραμμένα, καὶ ὅμως ἡ νεοελληνικὴ ποιητικὴ δύναται δικαίως νὰ διεκδικήσῃ αὐτὰ. Ὡς γνωστὸν τὰ δημοτικὰ ἡμῶν ἄσματα, ἐκ μνήμης μεταδιδόμενα, καὶ εἰς τὰξιν ἀνθρώπων ἀμαθῶν τὸ πλεῖστον κυκλοφοροῦντα, διαφθίζονται καὶ κολοδοῦνται πολλαχῶς, καὶ εἰς τοὺς συλλέγοντας αὐτὰ περιέρχονται εἰς καταστάσιν χείρονα ἢ ὅτι τὰ Ὀμηρικὰ ἔπη περιήλθον εἰς τοὺς περὶ Πεισιστρατον. Μεταξὺ τῶν ὑπὸ τοῦ *Κ. Φωριέλλου* συλλεγέντων, ὀλίγιστα εἰσὶ τὰ πλήρη καὶ ἀκέραια, καὶ μὴ ἐκ τεμαχίων διαφόρων, ὡς ἀτελεῖς κέντρωνες προδήλως συνημολογημένα. Διὰ τοῦτο ὁ *Κ. Βρετός*, ὅστις ἐν ὄσῳ διέτριβεν ἐν Γαλλίᾳ, ἐπροσπάθει νὰ ἐφελευθῇ ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος τὸ κατὰ δύναμιν τὴν προσοχὴν καὶ τὴν εὐνοίαν τῆς Εὐρώπης, θέλων καὶ τὰ ἀκαλλίεργητα ταῦτα, ἀλλ' εἰς φυσικὴν καλλονὴν ἐμπρέποντα ἀνθῆ τοῦ Παράσσου αὐτῆς νὰ καταστήσῃ εἰς τὴν Γαλλίαν γνωστὰ, δὲν τὰ μετέφερον οὕτως ἀτελεῖ καὶ ἡρωτικασμένα, ὡς ἐν ταῖς συλλογαῖς ἀπαντῶνται, ἀλλ' ἀπήντησεν ἐξ αὐτῶν κατ' ἐκλογὴν στέφανον, ἐν ᾧ θάλλουσιν ὅλα αὐτῶν τὰ ἀνθρᾶ καὶ ὑπὸ τῶν ὄρειων ζεφύρων ζωογονοῦμενα χρώματα, καὶ ὅστις ἀποπνέει τὰ ἀμόλυντα ἐκείνα τῶν ἀπατήτων κοιλᾶδων ἀρώματα, καὶ παρήγαγεν ἔργον, τὸ μεταξὺ ἐπέχον τῆς συλλογῆς καὶ τῆς συγγραφῆς, καὶ ἐν ἀκριβεστάτῃ γαλλικῇ φράσει ἐδημοσίευσεν οὐχὶ μετάφρασιν, ἀλλ' ἀντήγησιν τῶν ἀφελῶν ἐκείνων ἀσμάτων, ἅτινα ἐν ταῖς δουλικαῖς ἡμέραις παρηγόρουν τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὸν βράχων τὰς κορυφὰς καὶ εἰς τῶν ἐρήμων τὰ σπη-

λαια. Τοῦτο δὲ τὸ κρυφὸν βιβλιᾶριον ἔσχε καὶ ἰδιαιτέρων τι εὐτύχημα, ἀρκοῦν αὐτὸ καὶ μόνον εἰς ἐντελής αἶου δῆποτε βιβλίου ἐπιτυχίαν. Εἶναι δὲ τοῦτο ὅτι τὸ προῖμιον ἐγραψεν ὁ *Κ. Προσπέρου* ὁ *Μεριμαῖος*. Τοῦ νέου Ἕλληνος τὰ φιλολογικὰ ἐφόδια ἐκάλυπεν ὑπὸ τὴν ἐνδοξὴν του σημαίαν. Ἀλλὰ πλὴν τῆς ποιητικῆς καὶ ἡ ἐπιστήμη ἐπλούτισε κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τὴν φιλολογία ἡμῶν. Πολλάκις καὶ ἐν ἄλλαις περιστάσεσι καταδείξαμε τὴν ἐκ τῶν τοπογραφικῶν μονογραφικῶν προκύπτουσαν μεγάλην ὠφέλειαν, διότι αὐταὶ εἰσὶ τὰ πολὺ σιμα στοιχεῖα ἐξ ὧν δύναται νὰ προκύβῃ ἡ ἐντελής γνώσις τῆς ἐπ' αἰῶνας σχεδὸν λησμονηθείσης καὶ ἐν τελῶς ἀγνώστου διακειμένης Ἑλλάδος. Τῆς κατηγορίας ταύτης ἐν τῶν ἀξιολογημάτων ἐσχάτως ἐκδοθέντων ἔργων εἶναι τοῦ *Κ. Ἀθ. Σακελλαρίου* τὰ Κυπριακὰ, ἢ εἰς τρεῖς τόμους, ὧν ὁ πρῶτος, ὅμως μόνος ἐξεδόθη, ἀκριβὴς περιγραφὴ τῶν θέσεων, τῆς ἱστορίας καὶ τῶν ἠθῶν τῆς μεγάλης καὶ ἀρχαιότατα περιλήμου ἐκείνης νήσου, ἣτις εἶναι ὡς ὁ ἱστορικὸς κρικὸς μεταξὺ τοῦ φοινικικοῦ καὶ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, καὶ ἐπ' ἣς κατὰ περιεργότατον τρόπον ἀπαντῶνται συγχρόνως ἄρθρα καὶ πλείστου λίγου ἄξια λείψανα ἀμφοτέρων τῶν ἐθνῶν καὶ ἀμφοτέρων τῶν ἐποχῶν. Ὁ δὲ *Κ. Ἀθ. Σακελλαρίου*, οὐ μόνον ἐμελέτησε μετὰ πολλῆς ἐπιεσχασίας τὰς ἀρχαίας πηγὰς ὅσαι περὶ Κύπρου πραγματεύονται, καὶ τῶν νεωτέρων τὰ περὶ αὐτῆ, συγγραμματα, ἀλλὰ καὶ περιηγήθη τὴν νήσον πᾶσαν, καὶ πολλὰ ἀνερῶν, καὶ παρ' εἰδημόνων ἐδιδάχθη, καὶ μετὰ πολλῆς ἐπιστάσις καὶ κρίσεως ἐξίγησας, καὶ αὐτὸς ἐνεκάλυψε, ὡστε δικαίως δύναμεθα νὰ διΐχθωμεν ὅτι καὶ μετ' αὐτῆν τὴν ἀξιολογὸν τοῦ Ἑγγέλου μονογραφίαν, οὐκ εὐκαταφρόνητα συνετέφην ὡς πρὸς τὴν τοπογραφίαν τῆς νήσου. Ὁ πρῶτος τόμος ἐμποιεῖ τῶ ἀναγινώσκοντι λύπην, ὅτι οἱ πόροι ἐπέλιπον τῶ συγγραφεὶ πρὸς ἐκδοσιν καὶ τῶν ἐπομένων. Εἰς δὲ τὴν ἱστορίαν πολλοῦ ἐπικίνου ἀξίαν συνεισφορὰν προσήνεγκεν, οὐδὲν μὲν νέον οὐδ' ἄγνωστον προσέβησαν, ἀλλὰ τὰ γνωστὰ καταλλήλως συνδυάσαν, καὶ μετὰ χάριτος καὶ τέχνης ἐκφράσασαν, ὁ *Κ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΒΟΥΛΙΚΗΣ* τὴν περὶ βίου τοῦ *Πολυδίου* ἀποφοιτητήριον ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ πανεπιστημίου πραγματείας αὐτοῦ. Ὁ *Κ. Βουζίκης*, ἦδη ἐπαξίως θέσιν καθηγητοῦ κατέχων ἐν τῶ τῆς Λαμίας Γυμνασίῳ, ἐποῦδασε κατὰ βάθος πάντας τοὺς περὶ Πολυδίου γράφοντας, πρὸ πάντων ὅμως κατὰ βάθος ἐποῦδασεν αὐτὸν τὸν Πολυδίον, καὶ ἐγνο καὶ τὸν χαρακτήρα καὶ τὴν πολιτείαν του, καὶ κατῶρθεσεν ἐπιθετικῶτα ν' ἀπομιμήθῃ τὴν φράσιν αὐτοῦ, ὡστε ἀδιστακτικῶς δύναμεθα νὰ διΐχθωμεν ὅτι ἡ πολλοῦ λόγου ἀξία αὕτη διατριβὴ εἶναι ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐκ τῶν ἀκριβεστάτων καὶ καθαρωτάτων προϊόντων τῆς ἡμετέρας φιλολογίας κατὰ τοὺς ἐσχάτους τούτους χρόνους. Καὶ ἕτερα ἀποφοιτητήριος διατριβὴ, ἡ ἐσχάτως ἐν Γοττικῇ ἐκδοθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐκ Μακεδονίας *Κ. Νεοκλέους*, ἔχει πολλὰ τὰ ἀξια συστάσεως καὶ ἐ-

παίνου δὲν εἴμεθα ἐκ τῶν φρονούντων ὅτι πᾶσαι αἱ τοιούτου εἶδους διατριβαὶ πρέπει ἀφειδίτως νὰ γράφονται εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικήν, καὶ θεωροῦμεν μάλιστα τὴν ἡμετέραν καθομιλουμένην σήμερον, ὡς ἦδη ἐκαλλιεργήθη, καὶ ὁσμημέραι προσβαίνει βελτιομένη, ὡς τοσοῦτον ἀξίαν τῆς κλασσικῆς αὐτῆς μητρὸς θυγατέρα, ὡστε ὁ μὴ τὴν δύναται κεκτημένος νὰ γράψῃ εὐχερῶς ἐν ἐκείνῃ, δύναται μετὰ πάσης ἀξιοπροσεΐας καὶ ἐντελέστατα νὰ ἐκφράξῃ τὰς ἰδέας του ἐν τῇ νεωτέρᾳ. Αἱ τοῦ *Κ. Νεοκλέους* εἰς σπουδαίαι ὡς πρὸς τὴν ἱστορίαν φυλῆς, ἣτις εἶναι στενωδῶς μετὰ τῆς ἡμετέρας συνδεδεμένη. Καὶ κατὰ πόσον μὲν οἱ Σικεπαῖοι εἰσὶν οἱ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων μνημονοῦμενοι Σκυθοπαῖοι, ὁμολογοῦμεν ὅτι καὶ ἀφ' οὗ ἀνέγνωμεν τὴν διατριβὴν ταύτην δὲν δύναμεθα μετὰ πεποιθῆσεως νὰ διΐχθωμεν ὁμολογοῦμεν ὅμως ἐπίσης ὅτι ἡ διατριβὴ θὰ ἐκλόνηζεν ἰσως τὴν πεποιθήσιν μας ὑπὲρ τοῦ ἰσχυρισμοῦ τοῦ *Κ.* Ἄν ὅτι οἱ Ἄλθανοι εἰσὶ Πελασγοί, ἂν τοιαύτην πεποιθήσιν εἴχομεν· δὲν ἀρνούμεθα ὅμως ὅτι μεταξὺ τῶν δῶα ἀμφιβόλων πεποιθήσεων, ἐπεθυμοῦμεν μᾶλλον, ἂν εὐδυνάμεθα, νὰ συμμερισθῶμεν τὴν τοῦ *Κ.* Ἄν, καὶ προσέτι ἠγχόμεθα περισσοτέρᾳ ἐν μέρους τοῦ Ἕλληνος ἐπικριτοῦ φιλοφροσύνη πρὸς τὸν Γερμανὸν συγγραφέα, καὶ εὐγνωμονεστέραν ἀναγνώρισιν τῶν σπουδαίων ἀγώνων αὐτοῦ πρὸς ὑποστήριξιν ἰδέας φιλελληνικωτέρης ἰσως ἢ ὀρθοτέρας, καὶ πιθανῶς κατὰ τοῦτο οὐχὶ ἐντελῶς μακρονομένης τῆς ἀληθείας, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἰλλυριοὶ ἦσαν ἰσως κείνοι οὐχὶ ἐντελῶς ξένοι πρὸς τὴν ἐθνικὴν ἄλυσιν εἰς ἣν ἀνήκον καὶ τὰ διάφορα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐλληνισμοῦ μετέχοντα ἔθνη. Μετὰ τῶν ἔργων τούτων τῶν καθηγητῶν καὶ διδασκάλων ἀξιοτάτων κρίνομεν νὰ καταριθμηθῶμεν καὶ πραγματείας τινὰ φοιτητοῦ τοῦ πανεπιστημίου, τὴν περὶ Στυγὸς μονογραφίαν, ἣτις κατ' ἀρχὰς μὲν ἐδημοσιεῦθη ἐν τῶ περιοδικῶ τούτῳ, μετὰ ταῦτα δὲ μετετυπώθη πολὺ πληρεστέρα. Ὁ *Κ. Η. Δημητρόπουλος* φοιτητῆς τῆς νομικῆς σχολῆς, ἐπραγματεῦθη φιλολογικῶς τε καὶ ἀρχαιολογικῶς περὶ τῆς φύσεως καὶ τῆς ἱστορίας τοῦ ὕδατος τῆς Στυγὸς, περὶ τῶν εἰς αὐτὸ ἀναφερομένων ἀρχαίων προλήψεων, καὶ περὶ τῆς συμβολικῆς τῶν μυθωμάτων τούτων σημασίας, ἀποδείξας ὅτι ἐκτιμᾷ ἐπαξίως τὴν θέσιν τοῦ φοιτητοῦ ἐν τῶ πανεπιστημίῳ, καὶ θεωρεῖ αὐτὸν οὐχὶ προτιθέμενον μόνον τὴν προσωικειώσιν ἐπαγγελματικῶν ἑταίων γνώσεων, ἀλλὰ καὶ τὴν καλλιέργειαν τοῦ νοῦς, καὶ τὴν ἀπόκτησιν διακεκριμένης παιδείας.

P.

ΤΑ ΠΕΡΙΛΗΨΤΑ.

(Συνέχεια. Ἴδε φυλλάδ. ΡΑΣΤ'.)

— 0 —

— Φρεδερίκε! . . . Φρεδερίκε! . . .

— Στάσου Ἀμαλία, μὴ μὲ διακόπτῃς. Μόνος ὁ φόβος σὲ παρακινεῖ νὰ μὲ παρακαλῆς, ἢ αἰσθάνεσαι καὶ μετάνοιαν; Τὸ δακτυλίδιον τοῦτο, τὸ δακτυλίδιον, ἀθλία, δὲν σ' ἐνθυμίζει ἐκεῖνον τὸν ὅποιον ἐπρόδωκες, τὸν ὅποιον ἐπώλησες, τοῦ ὁποίου ἐξάντωσης τὴν τιμὴν καὶ τὴν ζωὴν καὶ ἔπις τὸ αἷμα χάριν ἑνὸς ἀτίμου!

— ὦ! λυπήτου με! σέ . . .

— Στάσου ἀκόμη! τὸ κλειδίον τοῦτο τὸ ὅποιον μὲ ἔδωκες, δὲν ἐχρησίμειεν εἰς τὸν Λουδύλφον, τὸν κακούργον αὐτόν, διὰ νὰ ἔρχεται νὰ σ' εὐρίσκη; Καὶ σὺ ἐμόλυνες τὸ παλάτιον τοῦτο τὸ ὅποιον σὲ φιλοξενεῖ βασιλοπρεπῶς, ἐπρόδιδες τὴν εὐγενῆ ἐμπιστοσύνην τοῦ ἡγεμόνος ὁ ὅποιος σὲ τιμᾷ μὲ τὴν ἀγάπην του! Ἀχαρίστε! ἄπιστε! . . . καὶ ὄλ' αὐτὰ χάριν ἑνὸς κακούργου!

— Φρεδερίκε, λυπήτου με, σὲ παρακαλῶ! . . . Θέλεις νὰ μὲ ἰδῆς γονατισμένην ἔμπροσθέν σου; Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, μὴ μὲ ἀρανίζης;

— Ναὶ θέλω νὰ σὲ ἰδῶ γονατισμένην ἔμπροσθέν μου, σὲ ἢ ὅποια ἐνομίσεις ὅτι θὰ διαδεχθῶ τὸν Λουδύλφον, ὅτι θὰ προδώσω τὸν ἡγεμόνα ὁ ὅποιος ἔνευσε νὰ μὲ ὀνομάσῃ φίλον του, διὰ νὰ εὐχαριστήσω τὰ πάθη σου . . . Ἀμαλία, ζήτησέ με συγχώρησιν διότι ἐτόλμησες νὰ μὲ νομίσης ἄξιον τοιαύτης κακοηθείας!

— Ἔστω, σὲ ζητῶ συγχώρησιν, σὲ ζητῶ μωριάκις! Τί ἄλλο θέλεις, Θεέ μου!

— Ναί, θέλω καὶ ἄλλο. Ἄκουσέ με μὲ προσοχὴν. Ἐπραξες πολλὰ ἐγκλήματα! Ἐπρόδωκες τὸν πρῶτόν σου σύζυγον, ἐφόνευσες τὸν ἀδελφόν, ἠπάτησες τὸν εὐεργέτην σου . . . Ὅλα τὰ ἡξυῖω καὶ ἔχω εἰς χεῖρας τὰς ἀποδείξεις. Ἐπρεπε νὰ σὲ τιμωρήσω! . . . Μὴν τρέμης; ἄκουσε. Εἶται ἀκόμη ὠραία, καὶ ἐλκύεις ὡς ἄγγελος. Ὁ δούξ σὲ ἀγαπᾷ, διότι δὲν σὲ γνωρίζει ἠπατήθη ἠπατήθη καὶ πιστεύει ὅτι εἶσαι ὅποια φαίνεσαι. Συνεῖθησε νὰ σὲ ἐλέη καὶ ἡμέραν καὶ τὴν συνήθειαν αὐτὴν τίποτε ἴσως δὲν εἶναι ἱκανὸν νὰ ἀναπληρώσῃ. Ὅθεν ἂν σὲ φανερῶσω, ἂν προκαλέσω τὴν τιμωρίαν σου, θὰ τὸν λυπήσω εἰς ἄκρον . . . Δὲν τολμᾷ λοιπὸν νὰ τὸ κάμω. Καὶ τὸν Λουδύλφον αὐτόν ὅταν ἀπεφάσιτα νὰ κτυπήσω ἐδίσταξα. Δὲν θέλω ἄρα νὰ τὸν προσξήσω σήμερον μεγαλητέραν λύπην. Ἄς σ' ἀγαπᾷ λοιπὸν πάντοτε χωρὶς νὰ σὲ γνωρίζῃ, ἀλλὰ καὶ σὺ ἀγάπα τον ὅπως ἀξίζει νὰ ἀγαπᾶται. Μὴ λησμονῆς δὲ ὅτι θὰ εἶμαι πάντοτε ἔτοιμος νὰ σὲ καταστρέψω. Σὲ βλέπω τρέμουν καὶ κλαίουσαν! Δὲν θέλω πλέον νὰ σὲ φοβίζω. Σὲ παρακαλῶ λοιπὸν καὶ ἐγὼ . . . Μετανόησις βέ-

βαια, Ἀμαλία! δός με τὴν ὑπόσχεσιν νὰ ἐπανορθώσης τὸ παρελθὸν καὶ νὰ κατορθώσης ὥστε, βλέπων τὴν εὐτυχίαν τοῦ δούκος καὶ σοῦ, νὰ συγγαίρω ἑμαυτὸν διὰ τὴν πράξιν μου, καὶ νὰ ἀπολαμβάνω τὴν φιλίαν σου ὡς ἐγγύτην τῆς μετανόησός σου καὶ τῆς λήθης τοῦ τρουπεροῦ παρελθόντος, τοῦ ὁποίου ἡ φοικτὴ εἰκὼν θὰ εἶται ἐγὼ ἔμπροσθέν σου.

— Φρεδερίκε! Φρεδερίκε! ἐπιθυμίζεν ἀσπαιρούσα ἡ Ἀμαλία γονυκλιεῖ εἶται ὁ σωτήρ μου! σὲ ὀμνῶ . . .

Ἐν τῷ μεταξύ τούτῳ ἠκούσθη ἡχος φωνῆς, καὶ ἀνοιχθείσης μετὰ πατάγου τῆς θύρας, εἰσῆλθεν ὁ δούξ.

— Εἰς μάτην! ἀνέκραξε βροντώδης τῆς φωνῆς φθάνει πλέον, κυρία.

Ἡ δὲ Ἀμαλία ἀφείτα κραυγὴν φοικώδη ἔμεινε κάτωχρος, ἀκίνητος καὶ ἀπολιθωμένη ὡς εἰδώλον.

— Κυρία, ἐπανελάθεν ὁ δούξ μετὰ πραότητος, δὲν εἶθε ἀξία οὔτε νὰ ὀργισθῶ ἐναντίον σας οὔτε νὰ λυπηθῶ. φύγετε ἀμέσως ἀπ' ἐδῶ. Ἡ ἄμαξα σᾶς περιμένει, ἐκβάλετέ την.

Καὶ εὐθὺς δύο γυναῖκες εἰσελθούσαι ἐσήκωσαν τὴν γονυπετὴ καὶ ἀκίνητον Ἀμαλίαν, καὶ τὴν ἔφεραν εἰς ἡμᾶς χωρὶς κἂν νὰ κατορθώσῃ νὰ προσέρῃ λέξιν. Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἔμεινε μόνος μετὰ τοῦ Φρεδερίκου, καὶ δύο ὑπηρεταί, κρατοῦντες λαμπάδας ἴσταντο παρὰ τὴν θύραν.

Καὶ ὁ μὲν δούξ προχωρήσας ὀλίγον πρὸς αὐτόν τὸν παρετήρει ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν ἐκεῖνος δὲ ἴσταντο ἀκίνητος, καὶ ὄχις, ἀλλ' ἀτάραχος.

— Κ. Νεύβεργ, εἶπεν ἐπὶ τέλους ὁ ἡγεμὼν ὁμολογῶ ὅτι ἐρχόμενος ἐνταῦθα, δὲν ἐπερίμενα τὴν σιωπὴν αὐτὴν. Σὺ . . . σὺ ὅστις . . . βέβαια δὲν τὴν ἐπερίμενα.

— Ὑψηλότατε, ἀπεκρίθη ὁ Φρεδερίκος τὴν φωνὴν ἔχων ἠλλοιωμένην ἀλλ' εὐσταθῆ ἴσως φαίνεται δύσκολον νὰ δικαιολογηθῶ . . . Κατὰ τὰ φαινόμενα ἔχω ἄδικον . . . ἀλλὰ . . .

— Νὰ δικαιολογηθῆς! ἀνέκραξεν ὁ δούξ. ἀλλ' ἐγὼ, φίλε μου, τὰ ἤκουσα διὰ!

Καὶ προχωρήσας ἔτεινε πρὸς αὐτόν τὰς χεῖρας· οὗτος δὲ, ἐκλυμῶς, εἶω σχεδὸν φρενῶν, ἠθέλησε νὰ τὰς ἀσπασθῆ ἀλλ' ἡ νέα αὐτῆ συγκίνησις ὑπῆρξε ζωηροτάτη. Ὅθεν ἠτθάνθη τὸ αἷμά του παγῶσαν, τὴν κεφαλὴν του σκοτισθείσαν, καὶ ἔπεσε.

— Θεέ μου! ἀνεφώνησεν ὁ δούξ δραμῶν πρὸς αὐτόν. Φρεδερίκε . . . Ἐλειποθύμητε . . . Βοήθεια! γρηγορα, βοήθεια!

— Ὑψηλότατε! ἐπέλλισεν ὁ Φρεδερίκος ὅποια ἀγαθότης, δὲν εἶναι τίποτε! . . . ἤθελα νὰ σᾶς εὐχαριστήσω . . .

— Σὺ, φίλε μου, ὁ ὅποιος πρὸ ὀλίγου συνηγάρεις τόσον εὐγλώττως διὰ τὴν ἡτυχίαν καὶ εὐτυχίαν μου! ἐγὼ εἰς ἐναντίας πρέπει νὰ σ' εὐχαριστήσω.

(Ἐπίται συνέχεια).

— 0 —